

Tudományos és Műszaki Tájékoztatás

Könyvtár- és információtudományi
szakfolyóirat

60. évfolyam
HU ISSN 0041-3917

2013/02

Tartalom

Ajánló

FONYÓ Istvánné: **Csupa-csupa e-; és Hogyan tovább?**

Cikkek

RÓZSA Dávid – KALMÁR Csilla – LENCSES Ákos: **A statisztika és a digitális átállás** 47

MICSKEI-KŐRÖS Kata – DÁVID Adrienne – TERNAI Zita: **Adattármustra. E-könyvesboltok** 66

Beszámolók • Szemlék • Referárumok

DUDÁS Anikó: **Bibliográfia a digitális korban: IFLA 2012 elő-konferencia, Varsó** 90

Scientific and Technical Information

Hungarian journal of library and information science

Vol. 60 • 2013/02

Summaries

RÓZSA, D. – KALMÁR, Cs. – LENCSÉS, Á.:

Statistics and the digital change-over 47

Libraries have to face the fact that the book version of certain publications (such as annually published statistical yearbooks) disappears or appears as an equal digital version, parallel to printed copies. Social science libraries may nowadays easily find that the most recent printed copies of some yearbooks on their shelves are 5-10 years old. As a consequence, users might ponder if they would like to be members of such obsolete libraries.

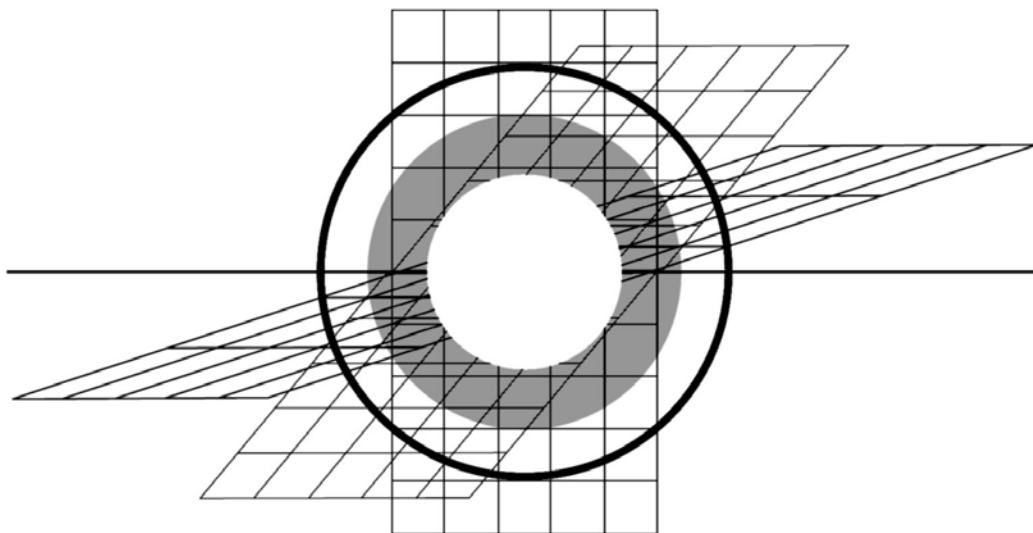
As first, the study introduces the past and present of disseminating statistical information in Hungary. It analyses examples from both Hungary and the

international scene, and presents digital alternatives of statistical yearbooks. In conclusion, it takes stock of the tasks and opportunities of subject librarians in the digital age, and argues that libraries and librarians continue to be inevitable for research and science.

MICSKEI-KŐRÖS, K. – DÁVID, A. – TERNAI, Z.:

Scrutiny of Hungarian databanks. E-books 66

In the series "Scrutiny of Hungarian databases" independent experts evaluate various Hungarian online content services from the point of view of their use by libraries.

A statisztika és a digitális átállás

Az elmúlt évtizedben bizonyos adatközlő kiadványtípusok (például az évkönyvjellegű adattárak és a statisztikai gyorsjelentések) nyomtatott változata megszűnt; manapság legtöbbször egyidejűleg, netán már korábban a printtel egyenértékű vagy bővebb tartalmú digitális verzió keletkezik. A könyvtárak életében ennek a legfeltűnőbb megjelenési formája az, hogy a polcokon öt-tíz évvel ezelőtti a legfrissebb kiadás egy-egy statisztikai évkönyvből. Az érdeklődő olvasó elbizonytalanodhat, érdemes-e betérnie a könyvtárba. Cikkünkben amellet érvelünk, hogy igen, a könyvtárak továbbra is megkerülhetetlen szereplői a tudományos kutatásnak. A következőkben ismertetjük a hivatalos statisztikai kiadványok magyarországi múltját és jelenét; hazai és külföldi példák segítségével bemutatjuk, milyen digitális alternatívái léteznek az évkönyvjellegű adattáraknak; végül felvázoljuk azt is, hogy milyen lehetőségei, feladatai vannak a társadalomtudományi szakkönyvtáraknak az olvasói információszolgáltatás terén.¹

A hivatalos statisztikai kiadványok múltja és jelene Magyarországon

A Központi Statisztikai Hivatal (KSH) jogelődjének, a Földművelés-, Ipar- és Kereskedelemügyi Minisztérium statisztikai osztályának 1867-es létrehozása óta élénk publikációs tevékenységet folytat. Az alapító *Keleti Károly* 1871-ben ekként foglalta össze a statisztikai tájékoztatásról vallott nézeteit: „...a statisztikai hivatal teendői közé tartozik mind az államszervezet és államelmélet, mind a nemzet társadalmi munkásságának tényeiről és eredményeiről nemcsak hű és tárgyilagos képet szolgáltatni s ez által a nemzeti önismeretet és tájékozottságot előmozdítani, hanem a szerzett anyag segédelmével az ország állapotának statisztikai szempontból folytonos nyilvántartásával mind a gyakorlati élet, mind a tudomány igényeinek kielégítéséhez járulni.” Az 1874 és 1993 között elfogadott összesen hat statisztikai törvény mindegyike szólt a hivatal tájékoztatási kötelezettségéről.

A Magyarországra vonatkozóan erősen hiányos és megbízhatatlan birodalmi adatközlések évtizedei után az érdeklődő közönség már 1868-ban kézbe vehette a *Hivatalos statisztikai közlemények* című sorozatban megjelent dokumentumokat. (Az Akadémia kebelében 1860-ban megalakult statisztikai bizottság egyébként már létrejötté évétől kiadta a *Statisztikai*, későbbi nevén *Statisztikai és Nemzetgazdasági Közlemények* című folyóiratot.) [1]

A hivatalalapítás óta eltelt majdnem másfél évszázadban publikált statisztikai kiadványok mind tar-

talmi, mind formai szempontból igen nagy változottságot mutatnak. Ebből az óriási anyagból természetesen csak ízelítőt adhatunk az alábbiakban.

Teljes körű összeírások

Az önálló magyar statisztikai szolgálat első ízben 1869 és 1870 fordulóján szervezett népszámlálást. Ennek országos adatait egyetlen nagyalakú kötetben, a településsoros adatokat az 1873-as helységnévtárban tették közzé. (Ezekon kívül tizenhárom megyéről láttak napvilágot községszintű adatokat tartalmazó füzetek.) Az összeírások és a kiadási tevékenység professzionálisabbá válásával – a világháborús időszakok kivételével – egyre nőtt a publikált adatsorok, s ezzel együtt a kiadványok száma. Az 1990-ig lebonyolított tizenhárom teljes körű census adatközléseinek anyaga kilenc polcfolyómétert, háromszáznegyvenkét kötetet és több mint 112 ezer oldalt tesz ki. (Egyébként a hivatal első CD kiadványai az 1990. évi népszámláláshoz kapcsolódó DOS-alapú korongok voltak 1992–1993-ban. Ezek az első hazai kiadású CD-ROM-ok közé tartoztak.) Kívánatos volna ennek az óriási terjedelmű korpusznak az egyszerre és lehetőleg kereshető formátumban történő digitalizálása, mivel az eddigi próbálkozások korántsem tekinthetők kielégítőnek. [2]

A 2001-es népszámlálásról kiadott kötetek száma meghaladta a százat, a CD-ké elérte a huszonötöt, mindezt úgy, hogy Budapest kerületei nem kaptak önálló füzeteket, mint az 1990-es census után. A 2001-es népszámlálás [3] és a 2005-ös mikrocen-

zus (mintavételes eljárással végrehajtott kis népszámlálás) [4] összes kötete elérhető az interneten. Néhány kiadványt már ekkor kizárólag a világhálón tettek közzé: például a lak- és munkahelyük között naponta ingázók 1980 és 2001 közötti adatait, illetve az iskolázottságra vonatkozó 1990-es és 2001-es eredményeket közlő publikáció kizárólag a honlapon található meg. Szintén csak az interneten áll rendelkezésre az angol nyelvű táblázatos anyag. A 2011-es census esetében várhatóan minden korábbinál hangsúlyosabb szerepet kap majd az adatbázisszerű, „tetszőleges ismérvkombinációk előállítását” lehetővé tévő közzététel. [5] Az eddigi két adatközlés (az előzetes adatok első [6] és második [7] kötete) nyomtatott és szabadon letölthető formában egyaránt hozzáférhető.

A népszámlálásokhoz hasonlóan jeles hagyománya van Magyarországon a mezőgazdasági összeírásoknak. Az első, még nem teljes körű felvételeket 1868-ban hajtotta végre a statisztikai hivatal. Általános agrárcenzusok zajlottak 1895-ben, 1935-ben, 1972-ben, 1981-ben, 1991-ben, 2000-ben és 2010-ben. [8] 2000 előtt az eredmények hagyományos kötetformában, utána nyomtatásban és CD-n jelentek meg. A rendszeres felvételekből összeállított hosszú idősorokat tartalmaz a *Mezőgazdasági adattár*, a *Mezőgazdasági statisztikai adatgyűjtemény*, valamint a *Történeti statisztikai kötetek* mezőgazdasági témákra vonatkozó szériája. Ezek nyújtanak támpontot az egyes települések mezőgazdasági kapacitását, földhasználati jellemzőit, állatállományát illetően. Gazdasági elemzők és

helytörténészek számára a népszámláláshoz hasonlóan nélkülözhetetlen forrást jelentenek.

A 2010. évi mezőgazdasági összeírás végleges adatainak publikálásakor a KSH alapvetően szakított a hagyományos formátumokkal. [9] A letölthető PDF-fájl mindössze kétoldalas, és kizárólag a tartalomjegyzék szerepel benne. Egy másik PDF tartalmazza a módszertani leírást, és egy több tucat táblázattal álló Excel-fájlban lelhetjük fel a tényleges eredményeket. Emellett még egy link szerepel a kiadványnál, amely a KSH honlapjának egy másik részére mutat, ahol az összeíráshoz kapcsolódó további PDF-dokumentumok találhatóak. Nem teljesen egyértelmű, hogy ez utóbbi gyűjteményt a szerkesztők a kiadvány részének gondolták, vagy csak utaltak a honlap egy kapcsolódó területére. A 2010. évi mezőgazdasági összeírásról tehát nemcsak nyomtatott kiadvány nem áll rendelkezésre, hanem – a 2013. januári állapot szerint – az elektronikus megjelenés is több különböző formátumú fájlból áll, és szakít a könyvjelleggel (1. ábra).

Évkönyvek

Az ezredfordulón tizenötféle nyomtatott statisztikai év-, illetve zsebkönyv közül válogathattak az érdeklődők. [10] Számuk mára némileg visszaesett, de – amint az 1. táblázat is mutatja – az évkönyvjellegű kiadványok továbbra is jelentős szerepet játszanak a statisztikai tájékoztatásban.

1. táblázat

A KSH kiadásában megjelent statisztikai évkönyvek 2005 tárgyév utáni állapota

A KSH kiadásában megjelent statisztikai évkönyvek 2005 tárgyévig	2005 tárgyév utáni állapot
<i>Budapest statisztikai évkönyve, megyei statisztikai évkönyvek</i>	Változatlanul megjelenik. A kerületi, települési és kistérségi adatok csak a CD mellékleten hozzáférhetők.
<i>Demográfiai évkönyv</i>	Változatlanul megjelenik, bizonyos táblázatok csak a CD mellékleten hozzáférhetők.
<i>Egészségügyi statisztikai évkönyv</i>	Változatlanul megjelenik, bizonyos táblázatok csak a CD mellékleten hozzáférhetők.
<i>Magyar statisztikai évkönyv</i>	Változatlanul megjelenik, bizonyos táblázatok csak a CD mellékleten hozzáférhetők.
<i>Szociális statisztikai évkönyv</i>	Változatlanul megjelenik, bizonyos táblázatok csak a CD mellékleten hozzáférhetők.
<i>Területi statisztikai évkönyv</i>	Változatlanul megjelenik, bizonyos táblázatok csak a CD mellékleten hozzáférhetők.
<i>Lakásstatisztikai évkönyv</i>	Csak CD-n jelenik meg.

<i>Ipari és építőipari statisztikai évkönyv</i>	Megszűnt, majd 2010 tárgyévvel 2011-ben CD-formában újraindult.
<i>Mezőgazdasági statisztikai évkönyv</i>	Megszűnt, majd 2010 tárgyévvel 2011-ben újraindult. Bizonyos táblázatok csak a CD mellékleten hozzáférhetőek.
<i>Háztartás-statisztikai évkönyv</i>	Megszűnt. Az adatok a KSH honlapján, elsősorban az ingyenesen letölthető <i>Háztartások fogyasztása és a Háztartások fogyasztásának színvonala és szerkezete</i> című kiadvány táblázatmellékletében követhetők tovább.
<i>Környezetstatisztikai évkönyv</i>	Megszűnt. Az adatok a KSH honlapján, elsősorban az ingyenesen letölthető <i>Környezeti helyzetkép</i> című kiadványban követhetők tovább.
<i>Külkereskedelmi statisztikai évkönyv</i>	Megszűnt. Az adatok a KSH honlapján a <i>Tájékoztatósi adatbázisban</i> követhetők tovább.
<i>Turisztikai statisztikai évkönyv</i>	Megszűnt. Az adatok a KSH honlapján, elsősorban a <i>Tájékoztatósi adatbázisban</i> , illetve az ingyenesen letölthető <i>Jelentés a turizmus ... évi teljesítményéről</i> című kiadványban követhetők tovább.

The screenshot shows the KSH website interface. At the top, there is a navigation bar with 'KSH' logo, 'A KSH KIADVÁNYTÁRA', and search options. The main content area features a sidebar with 'TÉMAKÖRÖK' (Topics) including 'Összefoglaló kiadványok', 'Módszertani kiadványok', 'Népesség, népmozgalom', 'Társadalom', 'Általános gazdasági mutatók', 'Gazdasági ágazatok', and 'Környezet'. The central part displays the title 'Magyarország mezőgazdasága, 2010, Általános mezőgazdasági összeírás (Végleges adatok)' with a 'Letöltés' (Download) button and a PDF icon. Below the title, there is a detailed description of the publication, its date (2012.04.12), and size (164 KB). A 'Kapcsolódó adatok' (Related data) section lists 'Táblázatok', 'Módszertan', and 'Agrárcenzusok'. On the right, there is a 'Kosár (0)' (Cart) section with currency options (HUF, EUR) and a 'Katalógus' (Catalog) section with a 'Katalógus - 2012' image and text indicating it is available for free download.

1. ábra A 2010-es általános mezőgazdasági összeírás végleges adatainak publikációja

A *Magyar statisztikai évkönyvek* sorozata 1872-ben indult meg. Azóta – esetenként összevont évfolyamokkal – folyamatosan megjelenik. Az évkönyv jelenleg a tárgyév legfontosabb népmozgalmi, társadalmi, gazdasági, környezeti és területi adatait tartalmazza, kétnyelvű fejlécekkel segítve a magyarul nem tudó olvasókat. A lényegesebb nemzetközi adatok szintén helyet kapnak benne. (Önálló *Nemzetközi statisztikai évkönyvet* – kisebb-nagyobb megszakításokkal – 1959 és 2004 között adott ki a hivatal.) A kötetekhez 1997 óta CD-t is mellékelnek, amely PDF- és Excel-formában tartalmazza a papíralapú évkönyv összes tábláját, és olyanokat is, amelyek abban nem szerepelnek. A CD-n ezen kívül interaktív korfák, színes grafikonok és tematikus térképek is megtalálhatók. Az évkönyvek digitalizálása a KSH Könyvtár és a Pécsi Tudományegyetem Könyvtára közös projektjének keretében történik. Eddig az 1885-ös, valamint az 1893 és 1910 közötti kiadványok váltak elérhetővé. [11] A nagy évkönyv szerényebb méretű, néhány adatkörét tekintve mégis bővebb tartalmú változata az 1933 óta megjelenő *Magyar statisztikai zsebkönyv*.

A *Területi statisztikai évkönyv* 1973 óta jelenik meg. Zsebkönyvváltozatának kiadása 1964-ben indult meg. 2000-től *A magyar régiók zsebkönyve*, 2011 óta a *Megyék, régiók zsebkönyve* címet viseli. A budapesti statisztikai évkönyvet 1896-ban, a zsebkönyvet 1945-ben (még *Budapest Székesfőváros Statisztikai Hivatalának* gondozásában), a megyei évkönyveket 1956-ban kezdték el publikálni. A táblázatos anyag mellett ma mindegyik kiadvány tartalmaz színes térképeket, grafikonokat is.

A szakstatisztikai és területi évkönyvek 1999 óta CD-formában is megjelennek. Ezek eleinte a nyomtatott kiadvány PDF-változatát tartalmazták, majd idővel megjelentek rajtuk a táblázatok Excel-formátumban is, és több esetben bővebb adattartalmuk volt, mint a papíralapú dokumentumnak. A budapesti évkönyv kerületi, illetve a területi és a megyei évkönyvek kistérségi és településsoros adatai 2006 óta kizárólag az elektronikus mellékleten, illetve a KSH online adatbázisában érhetők el. Ma már csak CD-ként él tovább az *Ipari és építőipari statisztikai évkönyv* és a *Lakásstatisztikai évkönyv*. A 2006 után átmenetileg szüneteltetett *Mezőgazdasági statisztikai évkönyvet* viszont a felhasználói véleményeknek engedve 2011-ben nyomtatott és elektronikus formában is kiadták. [12]

Helységnévtárak

A helységneveket átfogóan gyűjtő, helységnévtárjellegű kiadványok a statisztikai szolgálat 1867-es megalapítása előtt is készültek. Ezek közül *Fényes Elek* geográfiai szótárát, „mellyben minden város, falu és puszta, betűrendben körülményesen leíratik”, forgatják a leggyakrabban az érdeklődők.

A hivatalos helységnévtár – különböző címeken – 1873 és 2003 között, a tízévenkénti népszámlálások adatközléseihez kapcsolódva jelent meg nyomtatásban. Az évente kötetként is kiadott helységnévkönyvvel ellentétben nem csupán regisztrálja az ország településeinek és külterületi lakothelyeinek nevét, hanem közli legfontosabb adataikat (jogállásukat, közigazgatási hovatartozásukat, lélekszámukat, a terület- és névváltozásokat) is. Ily módon mind az államigazgatás, mind a statisztika számára alapvető kézikönyvként szolgál. [13]

A helységnévtárak frissített anyaga adatbázisba rendezve elérhető a KSH internetes oldalán. [14] Az 1873 és 1913 között megjelent kiadások digitalizált változata megtalálható a KSH Könyvtár honlapján.² [15]

Sematizmusok

A statisztikai szolgálat által publikált művek között sajátos – nem statisztikai jellegű, de fontos – csoportot képviselnek a névtárak.

Az olvasók által – akár családtörténeti kutatásokhoz – gyakran forgatott Magyarország tiszti cím- és névtára 1873 és 1944 között látott napvilágot. Hazánkban ekkor már közel másfél évszázados múltja volt a sematizmusok kiadásának. Bár évente kellett volna megjelennie, a kötetek száma éppen csak meghaladja az ötvenet. A gazdasági nehézségek következtében (például az első világháború után) két edíció között akár kilenc év is eltelhetett. A – ma már talán megtévesztő – cím ellenére nem katonai adattárról, hanem afféle életrajzok nélküli ki kicsodáról van szó: az államapparátus csúcsával (az uralkodóval, illetve később a kormányzóval) kezdve az alsóbb közigazgatási egységek tisztviselőin és a nem kormányzati egyesületek fontosabb szereplőin át a jelentősebb – állami és „civil” – kitüntetések birtokosaiig tartalmaz neveket. Bár az egyes kötetek korántsem hiánytalanok (igen hézagosan közlik a közalkal-

mazottak, például a tanítók adatait), nélkülözhetetlen forrást jelentenek a dualizmus és a Horthy-korszak történetének tanulmányozásához. A szakértői értékelés szerint „a Központi Statisztikai Hivatal szerkesztési tevékenysége a kiadvány használhatóságát és [a] történetírás részére forrásként való alkalmasságát igen fokozta”. [16] A tiszti címtárat blu-ray lemezen kiadta az *Arcanum Adatbázis Kft.*, és az első tervek szerint egy ettől független projekt keretében az *Országgyűlési Könyvtár Digitalizált törvényhozási tudástárába* is bekerült volna, [17] ez azonban végül elmaradt.

A statisztikatörténet iránt érdeklődők számára elsőrangú anyag a – kisebb-nagyobb kihagyásokkal – szintén évente közreadott *A M. kir. Központi Statisztikai Hivatal személyzetének rangsora*. Ez a hivatal 1918 és 1944 között szolgálatot teljesített állományának sematizmusa. A tiszti címtártól eltérően néhány fontosabb életrajzi adatot is közölt a nevek mellett.

Folyóiratok

A *Statisztikai Szemle* a legrégebb óta élő hazai statisztikai szakfolyóirat, 1923 óta adja ki a KSH. Évente tizenkét, a téli és a nyári hónapokban ötszerevont magyar, és 1997-től egy angol nyelvű száma jelenik meg.³ Alapítása óta célja a statisztikai adatfelvételek során keletkezett adattömeg elemzése, az ország demográfiai, gazdasági, szociális és kulturális viszonyainak bemutatása – akár nemzetközi összehasonlításban –, módszertani, statisztikatörténeti és történeti statisztikai tanulmányok publikálása, a hazai és a nemzetközi statisztikai élet híreinek közzététele. Szemlézi és recenziálja a külföldi szakirodalmat. A lap teljes állományát digitalizálták: az 1997 előtti számok képfájlként szkennelve, az az utániak kétrétegű PDF-ben (tehát keresésre alkalmas felülettel) érhető el a KSH honlapján. A legfrissebb szám féléves csúszással kerül fel az internetre. A folyóirat adatbázisa szerző és cím szerinti keresést tesz lehetővé. [18] Az *Elektronikus Periodika Archivum* a lap 1928-as, 1951-es és 1952-es évfolyamát őrzi PDF-formátumban. [19]

A *Demográfia* 1957 óta jelenik meg a *Népességtudományi Kutatóintézet* (kezdetben kutatócsoport) és az *MTA Demográfiai Bizottsága* kiadásában. Célja a hazai és a globális demográfiai folyamatok ismertetése és elemzése, a népesedéstudomány eredményeinek bemutatása és szakmai hírek közlése. A negyedéves folyóirat 2–3. vagy 3–4. száma általában összevonva jelenik meg. Az 1992. 1.

számmal kezdődően PDF-ben interneten is elérhető a kutatóintézet honlapján. [20]

A regionális tudomány cikkeinek helyet adó *Területi Statisztika* 1968-ban jelent meg először ezen a címen. (Folyóiratelődeinek története 1951-ig nyúlik vissza.) Második folyama – tízéves szünet után – 1997-ben indult meg. A folyóirat kéthavonta, a páratlan hónapok végén lát napvilágot. A 2006 óta megjelent számok a KSH honlapján is elolvashatók. Az 1981 és 2001 közötti anyagot feldolgozó nyomtatott és az 1990 és 2010 közötti cikkek mutatóját tartalmazó digitális repertórium szintén megtalálható a honlapon. [21]

Az 1989-ben megindított *Gazdaság és Statisztika* című gazdaságstatisztikai folyóirat – több évkönyvhöz hasonlóan – 2006-ban befejezte pályafutását. Az évente hat alkalommal megjelent lap utolsó hét évfolyama letölthető a KSH honlapjáról. [22]

Online kiadványok, adatbázisok

A vázolt változásokkal párhuzamosan a KSH honlapján is új adatközlési típusok jelentek meg. A megszokott PDF-kiadványok, HTML- és Excel-táblázatok mellett elterjedtek a kombinált PDF–Excel és PDF–HTML publikációk. Ezeknek a formátumoknak a legnagyobb veszélye a felhasználók és a könyvtárosok számára, hogy nem jelennek meg a katalógusban; feldolgozásuk, hosszú távú tárolásuk és szolgáltatásuk módszere ma még kiforratlan.

Az egyes témakörök statikus táblázatokba foglalt hosszú idősorai és évközi adatai a *Táblák (STADAT)* menüpont alatt érhető el. A könnyebb felhasználhatóság érdekében az adatsorok egyetlen kattintással exportálhatók Excelbe. A *Kiadványok* menüből juthatunk el a néhány oldalas gyorstájékoztatókhoz, a bővebb, elemzéseket is hozó statisztikai tükrökhöz, a KSH folyóirataihoz, a helységnévtárhoz, a *Szám-Lap* című online magazinhoz és a hírlevélhez. A közel kétszáz gyorstájékoztató az egy évvel előre megadott, Excel-formátumú tájékoztatási naptár szerint jelenik meg.⁴ [23] A hatályos magyar statisztikai nomenklatúrák ugyancsak digitális formában tölthetők le a KSH honlapjának *Osztályozások* menüpontjából.

Az interaktív *Tájékoztatási adatbázis* közvetlen elődje az 1999-ben kialakított *Statisztikai adattárház*. Az új adatbázis fejlesztése 2001-ben kezdődött meg, új verziója 2009-re készült el. [24] 2008

őszén kezdték el feltölteni az 1965 óta létező településstatisztikai adatbázisrendszer (T-STAR) adataival, ami a felhasználók számára lehetővé tette a település- és kerületszintű információk lekérdezését. [25] A dinamikus adatbázis legnagyobb előnye, hogy a felhasználó különféle paraméterek megadásával maga állíthatja elő a kívánt táblázatot. Erre hat nagy témakörön (népesedés-, társadalom-, általános és ágazati gazdaságstatisztika, környezeti és területi statisztika) belül van lehetőség. A témakörök hatvanhat szakstatisztikai területre, ezek négyszáznyolcvan további adatkörre oszlanak. [26] Az adatbázisban országos, megyei, kistérségi és településsoros táblák egyaránt előállíthatók. Utóbbiak alsó időhatára sokáig 1985 volt, a legutóbbi frissítés óta 2000 (2. ábra).

A hagyományos könyvtári dokumentumokhoz szokott intézményeket számos kihívás éri az új adatközlési megoldásoknak köszönhetően. Álljon itt

erre vonatkozóan egy-egy példa a külkereskedelem és a könyvkiadás területéről.

A második világháborút követő néhány évet leszámítva évkönyvjellegű külkereskedelmi adattárakat 1895 óta publikál a KSH. A külkereskedelem termékszintű adatait a *Külkereskedelmi statisztikai évkönyv* 2006-os megszűnése óta kizárólag a szabadon elérhető *Tájékoztatósi adatbázis*ból lehet letölteni. [27] Ez az adatközlés már minden rögzített formával szakít: az adatbázisból lekérdezett táblázatoknak nincs rögzített formátumuk, nem lehet rájuk szabványosan hivatkozni, és nem lehet beépíteni a katalógusba. Egy adott termék országokra lebontott külkereskedelmi forgalmához kb. húsz kattintásból álló bonyolult lekérdezéssel lehet eljutni, amelynek a végrehajtása bizonyos szintű jártasságot feltételez az adatbázis használatában. Mivel az adatoknak nincs alternatív forrásuk, ez a megoldás hozzájárulhat ahhoz, hogy a felhasználók (esetleg a könyvtárosok is) azt feltételezzék, hogy termékszintű adatokat nem publikál a KSH.

KSH KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL

Online felhasználók száma: 25 | Copyright

Tájékoztatósi adatbázis
Szakstatisztikák témák szerint

<p>Népeség, népmozgalom</p> <ul style="list-style-type: none"> Népeség Népmozgalom 	<p>Társadalom</p> <ul style="list-style-type: none"> Munkaerőpiac Jövedelmi viszonyok, életkörülmények Lakás, kommunális ellátás Egészségügy, baleset Szociális védelem Oktatás Kultúra, sport 	<p>Általános gazdasági mutatók</p> <ul style="list-style-type: none"> Nemzeti számlák, GDP Gazdasági és nonprofit szervezetek, beruházások Kutatás, fejlesztés, innováció Külkereskedelem Árak
<p>Gazdasági ágazatok</p> <ul style="list-style-type: none"> Mezőgazdaság Ipar Építőipar Belföldi kereskedelem Turizmus, vendéglátás Szállítás, közlekedés Információ, kommunikáció 	<p>Környezet</p> <ul style="list-style-type: none"> Levegő Hulladékgazdálkodás Környezetvédelmi ipar Környezetvédelmi ráfordítás 	<p>Területi statisztika</p> <ul style="list-style-type: none"> Területi statisztika

Nemzeti Fejlesztési Terv

A tájékoztatósi adatbázis továbbfejlesztését a KSH az Európai Unió és a Magyar Állam támogatásával, az "On-line statisztikai tartalomfejlesztés" GVOP-projekt keretében végezte.

2. ábra A Tájékoztatósi adatbázis témakörei

Ugyanakkor látni kell a megoldás előnyeit is: az adatok havi frissítéssel jelennek meg; júniusban már megtalálhatók az áprilisi forgalmi adatok. Az adatbázis jobb kereshetőséget biztosít az egyes termékek és termékcsoportok között, mint a nyomtatott formátum. A legfontosabb előnye azonban – amire egyetlen nyomtatott évkönyv sem lehetett soha képes –, hogy valamennyi termék forgalmi adatait valamennyi ország viszonylatában közli. Korábban meg kellett elégedni a legfontosabb külkereskedelmi partnerek, illetve egyes ország-csoportok forgalmának publikálásával. A *Tájékoztatósi adatbázis* segítségével – bár le kell mondani a kiadványszerű megjelenésről – tetszőleges kapcsolatot lehet lekérdezni termékek és országok esetében. Érthető tehát, hogy a statisztikusok ezért a lehetőségért „feláldozták” a hagyományos formátumokat.

A könyvkiadásra vonatkozó adatokat tartalmazó kiadványok esetében a *Kapcsolódó adatok* menüpont egyrészt átutal a honlap olyan részeire, amelyek további könyvkiadási adatközléseket lehet találni. Másrészt a dokumentumokhoz tartozó HTML-formátumú táblázatos részhez is vezet egy link, amely csak innen érhető el, és a publikáció szerves részét képezi. Az adatközlés tehát ebben az esetben még nem távolodott el teljesen a megszokott kiadványformától, azonban a PDF-formátumú elemzéshez egy táblázatokat tartalmazó oldal is kapcsolódik.

A KSH könyvtárának kiadványai

A KSH könyvtárának kiadási tevékenységében jelentős szerepet játszanak a történeti statisztikai, statisztikatörténeti munkák. A *Történeti statisztikai kötetek* kiadása 1965-ben kezdődött meg; többek között ebben jelentek meg az 1941-es népszámlálás adatközlései. A *Számok és történelem* című sorozatban három kötet látott napvilágot 1973-ban. A könyvtár 1975-ben indította meg a *Történeti statisztikai tanulmányok*, 1978-ban a *Történeti statisztikai füzetek* folyamát.

A bibliográfiák közül talán a legfontosabb az 1967 óta négy-ötévente – eddig összesen kilencszer – megjelent *Statisztikai adatforrások*, amely a hivatal kiadványtermését veszi számba. (A kötetek mindegyike megtalálható PDF-formátumban a könyvtár honlapján.) A sorozat legelső, a KSH alapításának centenáriuma megjelent és száz év anyagát felölelő kötete – néhány fogycikkossága, például a név- és a címmutató hiánya ellenére – máig nélkülözhetetlen a statisztikai szaktájékoztatóban. [28]

A külföldi szakirodalmat szemlélő bibliográfiák a rendszerváltás előtt jelentek meg: 1973-ban látott napvilágot az *Ausztriáról*, 1979-ben a *Csehszlovákiáról*, 1983-ban a *Lengyelországról*, 1988-ban a *Kínáról* szóló kötet. Kisebb témaköröket, de szélesebb anyagból merítve dolgozott fel az 1984 és 1989 között kiadott *Szakkönyvtárak* című sorozat. Statisztikai módszertani írásokat és szakirodalmi bibliográfiákat közölt az 1972-től 2000-ig élt, elsősorban közgazdászoknak ajánlott *Statisztikai módszerek – témadokumentáció* huszonhárom kötete. [29]

A biobibliográfiák többsége a *Nagy magyar statisztikusok* című sorozatban jelenik meg. Eddig huszonhat szakember (köztük *Fényes Elek*, *Keleti Károly*, *Kőrösy József*, *Vargha Gyula*, legutóbb *Vukovich György*) munkásságáról készült összeállítás. Ma már valamennyi olvasható online formában is. [30] A hivatal megrendelésére – általában születésnapok alkalmából – időnként sor kerül egy-egy jeles élő statisztikus bibliográfiájának elkészítésére kis példányszámban.

Egyéb statisztikai adatközlések

Kisebb-nagyobb mértékben más magyarországi hivatalok és szervezetek is eltávolodtak a hagyományos kötetformátumoktól az elmúlt években (2. táblázat). Az *Országos Bírósági Hivatal* például PDF-ként közli a bírósági ügyforgalmi statisztikákat. Az egykori nyomtatott kiadványt nyolc-tíz fájlra darabolták szét, azonban a hozzáférést nem bonyolítják további formátumok. [31] A Közigazgatási és Elektronikus Közszolgáltatások Központi Hivatala (a korábbi népesség-nyilvántartó) a másik végletet képviseli. Adatait Excel-fájlokban hozza nyilvánosságra, amelyek között legördülő menü segítségével navigálhatunk. A lakosság településenkénti legfrissebb létszámadatai, illetve a család- és keresztnév-statisztikák ezekben a fájlokban érhetők el; nyomtatott kiadvány nem készül az adatokról. [32]

A nagyobb magyarországi céginformációs adatbázisok a 2000-es évek első feléig jellemzően nyomtatott formában, illetve rendszeresen frissített CD-ken voltak hozzáférhetők. 1996-ban az adatbázisok print- és elektronikus változatának ára között akár tízszeres különbség is lehetett az előbbi javára. Internetes tartalmat csak elvéve biztosítottak. [33] 2000-ben már a fontosabb adatbázisok fele elérhető volt online formában is. [34] Az évtized közepén kezdtek eltűnni a céginformációs piacról a nyomtatott kiadványok, miközben a CD-k mellett megje-

lentek a DVD-k, és egyre népszerűbbé váltak az internetes szolgáltatások. [35] Mára az összes kiadvány helyét fizetős adatbázisok vették át. A KSH 1998 óta kiadott *Cég-Kód-Tára* 2010 negyedik negyedévében, a Hoppenstedt Bonnier-féle

Marketing CD 2011 végén jelent meg utoljára. Az utóbbi helyett bevezetett *HBI.hu* oldal egyebek mellett napi frissítést, huszonkilencféle szűrési lehetőséget és akár tíz évre visszamenő bevételi és létszámadatokat ígér. [36]

2. táblázat

A nem KSH-s statisztikai adatforrások válogatott listája témakörönként

Intézmény	Az adatközlés elérhetősége
Adó, vám	
Nemzeti Adó- és Vámhivatal	http://nav.gov.hu/nav/kiadvanyok/nav_vilaga/apeh_vilaga.html ^[a] http://nav.gov.hu/nav/kiadvanyok/nav_vilaga
Állandó népesség, család- és utónév	
Közigazgatási és Elektronikus Közszolgáltatások Központi Hivatala	http://www.nyilvantarto.hu/hu/statisztikak
Bűnözés, rendészet	
Belügyminisztérium Koordinációs és Statisztikai Osztály	http://crimestat.b-m.hu/KulsoLekerdezo.aspx ^[b]
Országos Rendőr-főkapitányság	http://www.police.hu/statisztika
Egészségügy, járványügy	
Állami Népegészségügyi és Tisztiorvosi Szolgálat	https://www.antsz.hu/bal_menu/euszoigaltatok_kapacitasa https://www.antsz.hu/bal_menu/kozerdeku/osap_adatgyujtesek.html https://www.antsz.hu/bal_menu/kozerdeku/stat_adatok.html ^[c]
Egészségügyi Engedélyezési és Közigazgatási Hivatal	http://www.eek.hu/index.php?option=com_content&task=view&id=10&Itemid=2
Gyógyszerészeti és Egészségügyi Minőség- és Szervezetfejlesztési Intézet	http://www.eski.hu/new3/adatok/adatok.php
Országos Egészségbiztosítási Pénztár	http://www.oep.hu/portal/page?_pageid=34,44234443&_dad=portal&_schema=PORTAL ^[d]
Országos Élelmezés- és Táplálkozástudományi Intézet	http://www.oeti.hu/?m1id=16&m2id=169
Országos Epidemiológiai Központ	http://www.oek.hu/oek.web?to=2053,1920,1851,2037&nid=509&pid=1&lang=hun
Országos Kémiai Biztonsági Intézet	http://www.okbi.hu/index.php/hu/dokumentumok
Országos Korányi TBC és Pulmonológiai Intézet	http://www.koranyi.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=58&Itemid=218
Energia	
„Energia Központ” Kht. Energia Információs Igazgatósága	http://www.omikk.bme.hu/collections/statisztika/energiagazdalkodas/ http://www.eh.gov.hu/gcpdocs/201201/energiagazdalkodasi_statisztikai_evkonyv_2008_ev.pdf ^[e]
Magyar Energetikai Hivatal	http://www.eh.gov.hu/energiastatisztika-2/adatok-es-tablazarok.html http://www.eh.gov.hu/adatok-statisztikak-2/kiadvanyok.html ^[f]
Magyar Villamos Művek Zrt.	http://www.mvm.hu/hu/szakmai-informaciok/szakmai_kiadvanyok/eves-jelentes/Lapok/default.aspx http://www.mvm.hu/hu/szakmai-informaciok/statisztikai-adatok/Lapok/default.aspx ^[g]
MOL Magyar Olaj- és Gázipari Nyrt.	http://www.mol.hu/hu/a_molrol/mediaszoba/kiadvanyok/eves_jelentes/
Gyermek- és ifjúságvédelem	
Szociális és Munkaügyi Minisztérium (megszűnt)	http://www.szmm.gov.hu/main.php?folderID=891 ^[h]
Humanitárius tevékenység	
Magyar Vöröskereszt	http://www.voroskereszt.hu/statisztikai-adatok.html

Igazságszolgáltatás	
Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága	http://www.bvop.hu/?mid=71&lang=hu http://www.bvop.hu/?mid=77&lang=hu
Legfőbb Ügyészség	http://www.mklu.hu/repository/ <a href="http://www.mklu.hu/cgi-bin/infoszabdok/doktar.pl?focsoport=2&csoport=14#open<sup>[j]</sup>">http://www.mklu.hu/cgi-bin/infoszabdok/doktar.pl?focsoport=2&csoport=14#open^[j]
Országos Bírósági Hivatal	http://www.birosag.hu/engine.aspx?page=Birosag_Statistikak
Idegenrendészet, menekültügy	
Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal	http://www.menekultugy.hu/statistikak.php
Katasztrófavédelem	
Belügyminisztérium Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság	http://www.katasztrofavedelem.hu/index2.php?pageid=tuzmegelozes_tmstatistika
Könyvkiadás, könyvtár	
Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülése	http://www.mkke.hu/page.php?page=BOOK_TURNOVER
Országos Széchényi Könyvtár Könyvtári Intézet	http://ki.oszk.hu/content/statistika
Környezet	
Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium (megszűnt)	<a href="http://okir.kvvm.hu/hir<sup>[j]</sup>">http://okir.kvvm.hu/hir^[j] <a href="http://okir.kvvm.hu/lair<sup>[k]</sup>">http://okir.kvvm.hu/lair^[k] <a href="http://okir.kvvm.hu/fevi/#<sup>[j]</sup>">http://okir.kvvm.hu/fevi/#^[j]
Országos Környezetegészségügyi Intézet	http://oki.wesper.hu/lakossagnak/lakossagi_tajekoztatas
Közlekedés, szállítás	
KIKSZ Közlekedésfejlesztési Zrt.	http://www.kiksz.eu/statistikak/
Közlekedéstudományi Intézet Nonprofit Kft.	<a href="http://www.kti.hu/index.php/szolgáltatások/trendek-grafikus-adatbazis/trendek--grafikus-adatbazis<sup>[m]</sup>">http://www.kti.hu/index.php/szolgáltatások/trendek-grafikus-adatbazis/trendek--grafikus-adatbazis^[m]
Kultúra	
Emberi Erőforrások Minisztériuma	http://kultstat.emmi.gov.hu/cikkek/kulturalis-statisztikai
Oktatási Minisztérium (megszűnt)	<a href="http://istar.okm.gov.hu/kiadvany/?<sup>[n]</sup>">http://istar.okm.gov.hu/kiadvany/?^[n]
Kutatás-fejlesztés	
Nemzeti Innovációs Hivatal	http://kaleidoszkop.nih.gov.hu/jelentesek
Média	
Médiaszolgáltatás-támogató és Vagyonkezelő Alap	http://tamogatas.mtva.hu/index.php?mid=97&m1=87&m2=97
Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság	http://adattar.nmhh.hu/
Nielsen Közönségmérés Kft.	http://www.agbnielsen.net/whereweare/dynPage.asp?lang=local&id=106&country=Hungary
Mezőgazdaság, vidékfejlesztés	
Agrárgazdasági Kutatóintézet	<a href="https://www.aki.gov.hu/publikaciok/menu/a:304/Adatok+és+információk/Statistikai+jelentesek,+információk<sup>[o]</sup>">https://www.aki.gov.hu/publikaciok/menu/a:304/Adatok+és+információk/Statistikai+jelentesek,+információk^[o] https://www.aki.gov.hu/publaki/menu
Vidékfejlesztési Minisztérium	<a href="http://www.fvm.hu/main.php?folderID=1268<sup>[p]</sup>">http://www.fvm.hu/main.php?folderID=1268^[p]
Munkaügy	
Magyar Tudományos Akadémia Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont Közgazdaságtudományi Intézet	<a href="http://www.econ.core.hu/kiadvany/mt.html<sup>[q]</sup>">http://www.econ.core.hu/kiadvany/mt.html^[q]
Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat	http://internet.afsz.hu/engine.aspx?page=full_AFSZ_KOZOS_Statistika <a href="http://internet.afsz.hu/engine.aspx?page=afsz_statistika_csop_leepites<sup>[r]</sup>">http://internet.afsz.hu/engine.aspx?page=afsz_statistika_csop_leepites^[r]
Nyelvvizsga	
Oktatási Hivatal Nyelvvizsgáztatási Akkreditációs Központ	http://www.nyak.hu/doc/statistika.asp

Nyugdíj, szociális ellátás	
Nemzeti Rehabilitációs és Szociális Hivatal	^[s]
Országos Nyugdíjbiztosítási Főigazgatóság	^[t]
Oktatás	
Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft.	http://www.felvi.hu/felsooktatasihely/dpr/eredmenyek/palyakovetesi_adatok_2011
Nemzeti Erőforrás-minisztérium (ma: Emberi Erőforrások Minisztériuma)	^[u]
Oktatási Hivatal Közoktatási Információs Iroda	http://www.kir.hu/kir_stat/
Pénzügy, központi költségvetés	
Magyar Államkincstár	http://www.allamkincstar.gov.hu/kincstar/koltsegvetes_merleg_2
Magyar Nemzeti Bank	http://www.mnb.hu/Statisztika/statisztikai-adatok-informaciok/adatok-idosorok http://www.mnb.hu/Kiadvanyok/mnbhu_statisztikai_kiadvanyok
Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete	http://www.pszaf.hu/bal_menu/jelentesek_statisztikak/statisztikak
Szerencsejáték	
Magyar Szerencsejáték-szövetség	http://www.szerszov.hu/konyv.php
Tőzsde	
Budapesti Értéktőzsde	http://bet.hu/topmenu/kereskedesi_adatok/stat_hist_letolt/idoszaki_stat
Turizmus	
Magyar Turizmus Zrt.	http://neta.itthon.hu/szakmai-oldalak/statisztikai-adatok/statisztikai-adatok

^a Az APEH világa 2000 és 2010 között nyomtatásban is megjelent.

^b Csak archív anyagok; tárgyév: 2004–2008.

^c Csak archív anyagok; tárgyév: 2005–2009.

^d A Statisztikai évkönyv és a Statisztikai zsebkönyv nyomtatásban, előbbi CD-n is megjelenik. A nyomtatott évkönyv csak országos adatokat tartalmaz.

^e Az Energiaigazgatói statisztikai évkönyv 2008-ig nyomtatásban is megjelent.

^f A Vezetékes energiahordozók statisztikai évkönyve 2010-ig nyomtatásban és CD-n is megjelent.

^g Csak archív anyagok; tárgyév: 2003–2008. A magyar villamosenergia-rendszer ... évi statisztikai adatai nyomtatásban is megjelent.

^h Csak archív anyagok; tárgyév: 2002–2007.

ⁱ A publikációk java része nyomtatásban is megjelenik.

^j Csak archív anyagok; tárgyév: 2004–2010.

^k Csak archív anyagok; tárgyév: 2002–2010.

^l Csak archív anyagok; tárgyév: 1990–2011.

^m A Trendek első öt kötete nyomtatásban is megjelent.

ⁿ Csak archív anyagok; tárgyév: 2001–2008.

^o Az Agrárgazdasági könyvek, az Agrárgazdasági tanulmányok és az Agrárgazdasági információk kötetei, valamint a KSH-val közösen kiadott Agrárgazdasági statisztikai zsebkönyv nyomtatásban is megjelenik.

^p Csak archív anyagok; tárgyév: 2003–2009.

^q A Munkaerőpiaci tükör nyomtatásban is megjelenik.

^r A Munkaügyi adattár nyomtatásban is megjelenik.

^s A Beszámoló jelentés... nyomtatásban is megjelenik.

^t A Statisztikai évkönyv nyomtatásban is megjelenik.

^u Az Oktatás-statisztikai évkönyv nyomtatásban is megjelenik.

A statisztikai tájékoztatás külföldi példái

A külföldi adatközlési praxis az eddig ismertetteknel is nagyobb változatosságot mutat. Az eltérő

rés lehet az adatokhoz történő hozzáférés fizetős voltában, az adatok formátumában, a digitális és a nyomtatott változat párhuzamos, illetve eltérő megjelentetésében.

Elméletek és gyakorlatok a nagyvilágban

A statisztikai adattárak jövőjéről évek óta folynak a viták. Az ENSZ (*United Nations – Egyesült Nemzetek Szervezete*) Európai Gazdasági Bizottságának munkatársai 2003–2004-es felhasználói vizsgálatuk során arra a következtetésre jutottak, hogy a *Trends in Europe and North America* című papíralapú kiadványnak a 2000-es években is létjogosultsága van, viszont megváltozik a funkciója. Míg korábban zsebkönyvalakú kistestvére és az internetes adatbázis reklámozta ezt az évkönyvet, mára a redukált tartalmú, megváltozott nevű kompiláció vált a sokkal gazdagabb adatbázis hirdetőjévé. [37]

A Francia Statisztikai és Közgazdaságtudományi Intézet (*Institut national de la statistique et des études économiques – Insee*) 2003-ban nyomtatta ki utoljára statisztikai évkönyvét, amelyet átmenetileg egy CD-formátumú kiadvány volt hivatva pótolni. Manapság a *Références* című sorozat szakstatisztikai füzetei állnak a printek kedvelőinek rendelkezésére. (Természetesen mindegyik elérhető PDF-ben is.) Az Insee honlapja két hosszú idősoros adatbázist kínál, [38] a hivatalos statisztika portálja pedig a szétagolt francia statisztikai rendszer által produkált valamennyi fontosabb adatsort összegyűjti. [39] Belgiumból jószerevével alig kapni nyomtatott kiadványt; a KSH Könyvtárba beérkezett utolsó belga statisztikai évkönyv tárgyéve 1995. A helyi statisztikai hivatal Excel-formában és PDF-ekben teszi közzé az adatokat honlapján. [40] Ezzel szemben a japánok, a digitális „szép új világ” első álmodói, az információs társadalom kísérleti városainak megalkotói, ontják a népszámlálási és szakstatisztikai kötetkolosszusokat. (Érdekességként említjük meg, hogy az ENSZ amúgy interneten is megtalálható nemzetiségszámlák-kötetei nem hogy nem karcsúsodnak, de szintén egyre terebélyesednek az utóbbi években.)

A Finn Statisztikai Hivatal adatbázisának egy részéhez térítés nélkül, a másikkhoz térítés fejében kínálja a hozzáférést. [41] A Német Statisztikai Hivatal GENESIS-Online nevű, kilenc nagy témakört átfogó adatbázisa 2002-ben ingyenesnek indult, 2004-ben adatkörei jó része fizetőssé vált, 2008 ősze óta azonban az Eurostat ajánlására az adattartalomhoz történő hozzáférés ingyenes, és csak a speciális szolgáltatásokért kell fizetni. [42]

Az Amerikai Egyesült Államokban 2010 januárjában közel négyszázötven kormányzati, statisztikai és egyéb intézményi honlapot vizsgáltak meg. A várt értékénél jóval magasabb, 14% azoknak a web-

oldalnak az aránya, amelyek – bár profiljukba vágna – nem tartalmaznak statisztikai adatot, vagy kizárólag PDF-formátumú kiadványokat kínálnak. A honlapoknak csak 8%-a alkalmaz interaktív grafikai megjelenítést az adatokhoz. Az adatok közzétételének legnépszerűbb formátuma a HTML (60%). Meglepő az Excel-fájlok ellenében a PDF-ek enyhe túlsúlya (57, illetve 59%). A 2010-es felmérés azt mutatja, hogy nemzetközi viszonylatban is széles skálán mozognak az adatközzétételek formátumai és megoldási technikái. Ez azt jelenti, hogy a felhasználónak és a könyvtárosnak egyaránt kreatívnak kell lennie, ha egy-egy adatot szeretne megtalálni, mivel nem támaszkodhat minden esetben ugyanarra a technikára és keresési eljárásra. [43]

Az Ausztrál Statisztikai Hivatal (*Australian Bureau of Statistics – ABS*) figyelemre méltóan kreatív módszerekkel próbálja meg közelebb hozni a statisztikát a felhasználókhoz. Az intézmény 2009-ben indított *ABS betaWorks* nevű oldala [44] lehetőséget teremt a bevezetni kívánt új webfejlesztések tesztelésére, a felhasználói visszajelzések és ötletek közvetlen eljuttatására a szakemberekhez. A közös munka egyik első gyümölcse az interaktív korfa, [45] amellyel nyolc évtizedes időtartamban vizualizálhatók az ausztrál népesség adatai országos és állami (territoriális) szinten. Szintén a közösség bevonásával készült el az ABS által publikált statisztikák iPhone-applikációja. [46]

Az OECD (*Organisation for Economic Co-operation and Development – Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet*) valamennyi fontosabb adattárát megjelenteti nyomtatásban, honlapján azonban csak ezek egy részét teszi ingyen hozzáférhetővé. Ugyanakkor valamennyi kiadványához online hozzáférést biztosít a statisztikai rendszer résztvevői számára az OLIS rendszeren keresztül (*OECD's Committee Information Service – OECD Bizottsági Információs Szolgálat*). Az OLIS szerte a világon kétezer statisztikai intézmény számára teszi elérhetővé nemcsak az OECD statisztikai kiadványait, hanem előzetes jelentéseket és munkaértekezletek anyagait is. A rendszerben az OECD kiadványai 1996-tól érhetők el online változatban. [47]

Az ENSZ és szakosított szervei közös tájékoztatósi politikát folytatnak. Évkönyveik azonos tartalommal nyomtatásban és az interneten is megjelennek, adatbázisaik bővebb adattartalommal szabadon elérhetők. Az ENSZ rendszerének legnagyobb előnye az ingyenesség és a mindenki számára biztosított távoli hozzáférés. Hátránya vi-

szont, hogy az ENSZ szakosított szervei több, egymástól eltérő adatbázist szolgáltatnak, szemben például a KSH vagy az *Európai Unió Statisztikai Hivatala*, az *Eurostat* egységes, több témakört átölelő adatbázisaival. A *FAO (Food and Agriculture Organization – Élelmezésügyi és Mezőgazdasági Világszervezet)*, az ENSZ mezőgazdasággal és élelmezésüggyel foglalkozó szervezete egymaga tíznél több elkülönülő statisztikai adatbázist kínál a felhasználóknak. [48]

Az ENSZ 1945 óta több mint négyezer-ötyszáz kiadványt jelentetett meg, amelyek bibliográfiai adatai elérhetők a szervezet honlapján. [49] A szervezet egyes papíralapú évkönyveinek rendelési ára a száz dollárt is elérheti (postaköltség nélkül). Ez fontos döntés elé állítja a könyvtárakat, hiszen valamennyi kiadvány szabadon letölthető az ENSZ vagy valamely szakosított szervezete honlapjáról. Meg tudnak-e felelni az információ megőrzését célzó feladataiknak a nyomtatott kiadványok beszerzése nélkül, vagy ezek a feladatok igénylik a hagyományos kötetek megvásárlását? A kérdésre egyelőre nem adható egyértelmű válasz: az ideális megoldás valószínűleg az egyensúly elérése a nyomtatott és az elektronikus források között.

Erősen érzékelhetők az átmenetiség jegyei a konferenciakötetek kiadása terén is. A *Nemzetközi Statisztikai Intézet (International Statistical Institute – ISI)* 1887 óta két évente megrendezett statisztikai világtalálkozóinak kötetfolyama 2003-mal lezárult. 2001 volt az első év, amikor CD-n és – szabadon letölthető formában – interneten is elérhetővé tették az előadásokat. A legújabb anyagban a trendeknek megfelelően prezentációkat is találunk a megírt előadások és az absztraktok mellett. [50] Az 1977-ben alapított *Francia Nyelvű Demográfusok Nemzetközi Társulása (Association Internationale des Démographes de Langue Française – AIDELF)* alapvetően szintén a konferenciaanyagok digitális közzétételét pártolja. Honlapján három évtizedre visszamenőleg szolgáltatja a nemzetközi kollokviumok előadásait. [51] Ugyanakkor még 2006-ban is lényegesnek tartotta, hogy két vastag kötetben publikálja egy négy évvel korábbi összejevetel referátumait. Hasonlóan cselekedett a *Louvain-la-Neuve-i Katolikus Egyetem Demográfiai Intézete*, amely 1975 óta minden évben rangos konferenciát szervez *Chaire Quetelet* néven, de a 2003-as előadásokat csak 2012-ben adta ki.⁵

Az Eurostat tájékoztatási tevékenysége

Az Eurostat az Európai Unió 1953-ban alapított, luxemburgi székhelyű statisztikai hivatala, amelynek elsődleges feladata, hogy a közös módszertan alapján harmonizálja az egyes tagállamoktól begyűjtött adatokat, és ajánlásokat fogalmazzon meg a nemzeti statisztikai szolgálatok számára. Tájékoztatási politikájának alapja, hogy a lehető legtöbb adatot a lehető legszélesebb körben ingyenesen elérhetővé tegye.⁶ [52]

Az Eurostat honlapját a <http://epp.eurostat.ec.europa.eu> linken lehet elérni angol, francia és német nyelven. A főoldalon a felhasználó megtalálja a legfrissebb gazdasági mutatók, sajtóközlemények és kiadványok listáját. Ezen kívül részletes információt kaphat az euró- és az egyéb statisztikai mutatókról éves bontásban. A honlapról elérhetők az adatbázisok és az Eurostat PDF-formátumú kiadványai is. Az oldal lehetőséget nyújt a regisztrációra, amely után saját mappát lehet létrehozni, ahová a kereséseket lehet kimenteni. Ez a funkció különösen az elemzők számára lehet hasznos.

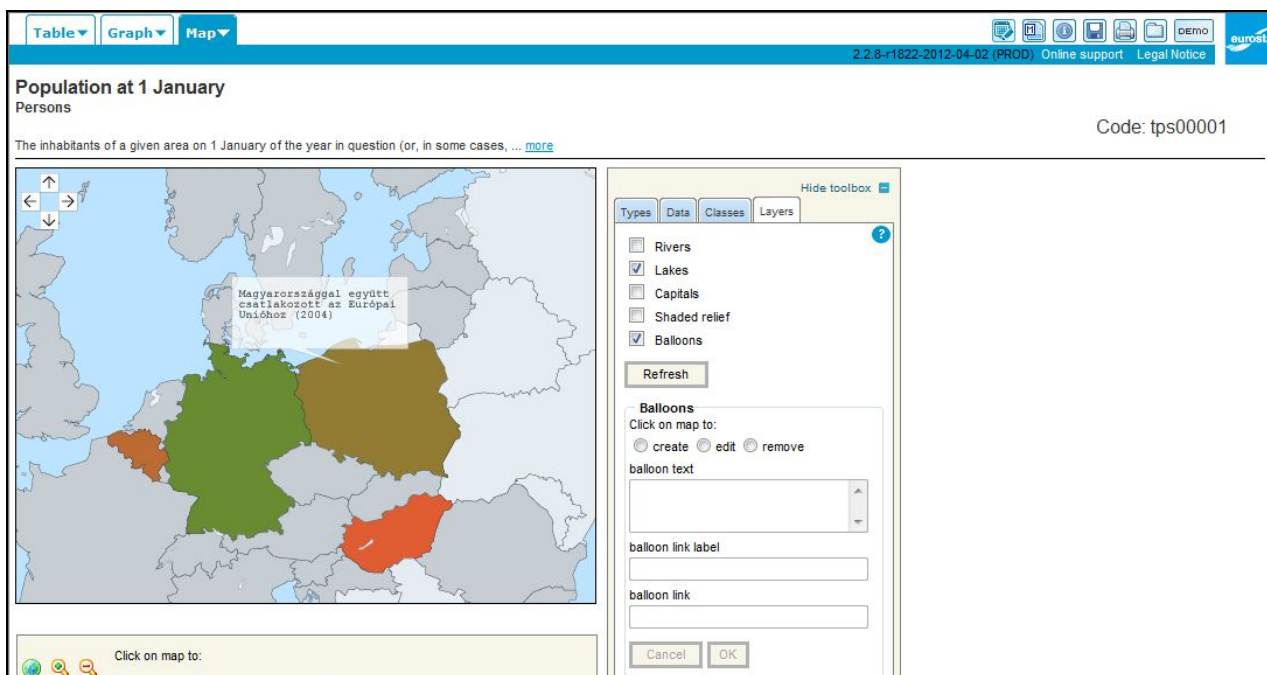
A hivatal online statisztikai adatbázisa egy statikus táblákat tartalmazó és egy dinamikus, általunk alakítható adatbázisrészéből áll, amely az előzőnél nagyságrendekkel több adatot tartalmaz, és grafikonok, térképek létrehozását is lehetővé teszi (3–4. ábra).

Az Eurostat kiadványai (adat-összeállításai, gazdasági elemzései, statisztikai portréi) legkönnyebben a honlap *Publications* címszava alatt található meg. Ezek a tájékoztató munkák zömmel nemcsak online, hanem nyomtatott formában is elérhetők. Az egyes kötetek megrendelhetők az EU Bookshop honlapjáról. Kézbesítésük ingyenes az EU tagországaiba, a tagjelölt és a potenciálisan tagjelölt országokba. [53]

A kötetek borítóján kilencféle színnel jelölik a különböző témákat (pl. a pénzügyeké a lila, a mezőgazdaságé a piros). A kompilációk közül kiemelendő a *Europe in figures* címmel megjelenő átfogó, az egyes fejezetekhez rövid szöveges értékeléseket is nyújtó évkönyv. A fontosabb résztémák önálló zsebkönyvet, esetenként leporellószerű füzetecskét kapnak. Ezek esetenként néhány évre visszanyúló idősorokat is hoznak. A *Eurostat publications and databases* című kötet az összes aktuális kiadványt, valamint a hozzájuk tartozó módszertant és adatbázisrészét feltünteti. [54]

3. ábra Adatkörök és táblázatok az Eurostat adatbázisban

4. ábra Saját színezésű térkép szöveg buborékkal

A *Sigma*, az Eurostat közleményeit tartalmazó folyóirat 1992 óta jelenik meg változó időközönként (újabbán félévente) angol és német nyelven. A lap több rovatban közöl írásokat: statisztikai jelentésekről számol be a tagországokra és az Eurostatra fókuszálva (*Focus on Member States, Focus on Eurostat*), tagországokat mutat be (*Portrait of a member state*), összefoglaló híreket közöl a tagországok és az Eurostat háza tájáról (*News from a member state, News from Eurostat*). Minden számban szerepel egy kiemelt téma, amely az adott szám vezércikkét képezi. [55]

A KSH az *EU-INFO Statisztikai Szolgálat* révén nyújt segítséget az uniós statisztikák közötti eligazodásban és az adatbázisban való tájékozódásban. A magyar hivatal honlapján ingyenesen elérhetők az Eurostattól átvett magyar nyelvű adattáblák, és közvetlen elérést biztosít az Eurostat adatbázisaihoz. [56] A szolgálat 2012. február 1-jétől megtalálható a Facebookon is, ahol beszámol az aktuális hírekről és az újonnan megjelenő Eurostat-kiadványokról. [57]

Lehetőségek és feladatok a társadalomtudományi szaktájékoztatóban

Az adatközlések változásával egyidejűleg átalakulnak a felhasználói igények is. Az olvasók egy része nem képes nyomon követni az adatközlések formai változásait. Egy másik részük pedig éppen ellenkezőleg, minél teljesebben és szabadabban szeretne hozzáférni minél többféle formátumban az adatokhoz, és egyáltalán nem ragaszkodik a kiadványtípusú megjelentetéshez.

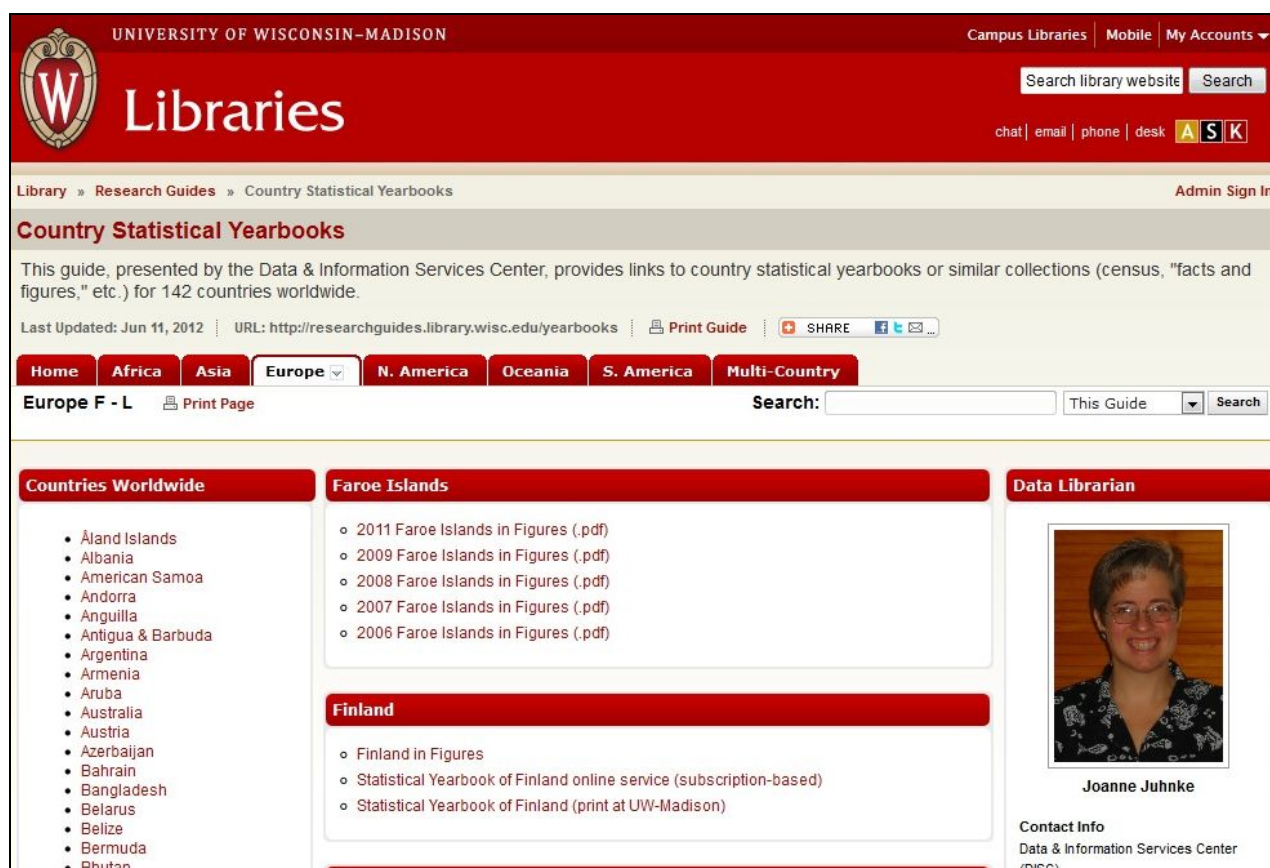
A digitális világban kevésbé járatos felhasználóknak nemcsak az adatok hozzáférési helyét, hanem hozzáférési módját is be kell mutatni. Gondolunk itt arra a hatvan év feletti közgazdász olvasóra, aki 2005-ig évtizedeken át a külkereskedelmi évkönyvet használta, most pedig a már említett húsz kattintásos lekérdezést kellene végrehajtania az adatok eléréséhez. Mindeközben az online publikációk fokozatos térnyerése azt a problémát is magával vonja, hogy az interneten nem megtalálható adatokról sok érdeklődő azt feltételezi, nem is léteznek. Rengeteg megkeresés érkezik ezzel kapcsolatban a KSH-hoz és a KSH Könyvtárhoz is.

A tömeges digitalizálástól, a virtuális dokumentumoktól való idegenkedés érthető, a radikális változástól való félelem mélyen emberi vonás. Hiszen a

tudásnak az írás feltalálása, az agyagtáblák és a sziklafeliratok kora óta fizikai megjelenése, teste van. Az új eszközökre mégsem a régi, a jó, a megbízható kiszorítóiként, hanem lehetőségként érdemes tekintenünk, amely könyvtárosok és felhasználók számára egyaránt a tudás jobb és könnyebb elérését jelentheti. A szakkönyvtárakban dolgozóknak naprakészen nyomon kell követniük az online forrásokat; le kell számolniuk azzal az illúziójukkal, hogy az információ-előállítók – bármilyen tudásterületen – könyvtárosi fejjel fognak gondolkodni, és a kedvükért lemondanak az új technikai lehetőségekről. Ha anyagi vagy kényelmi megfontolásokból úgy döntenek, kiadványaikat csupán digitális formában állítják elő, vagy kiadványt már nem is készítenek adatközléseikhez, a könyvtáraknak alkalmazkodniuk kell a kialakult helyzethez. Nem elégedhetnek meg azzal, hogy csupán szolgáltatnak és közvetítenek: nekik magunknak is információtermelővé, tudományos vagy legalábbis az összegyűjtött információkat új struktúrákba szervező intézménnyé kell válniuk. Ehhez még csak nincs is mindig szükség a legmagasabb szintű innovációra, kreativitásra.

Az első példa azt mutatja meg, hogyan lehet a globális tudásanyagból létrehozni egy tudományos csomópont kezdeményét. A *Wisconsini Egyetem* könyvtárának munkatársa szorgalmasan gyűjti és rendezi a szerte a világban megjelent statisztikai összeállításokat. Több, mint *Lap.hu*, kevesebb, mint hub, de egyszerre tudománytámogató és közhasznú szolgáltatás (5. ábra). Komolyabb, rendkívüli erőforrásokat igénylő vállalkozás a hazai információs szaksajtóban [58] is pozitív példaként citált *NanoHub.org*, [59] a nanotechnológia online tudásközpontja. Ha nem is hasonló léptékű, de igényes gyűjtőoldalt tervezünk fejleszteni a magyar weboldalakon közzétett statisztikai kollekciók, tudásbázisok (3. táblázat), valamint a nemzetközi cserepartnereink által rendelkezésünkre bocsátott elektronikus források felhasználásával.

A társadalomtudományi szakkönyvtári munka piaci érdeklődést is kiváltani képes ága lehet a kézi – ha tetszik: fapados – hivatkozáskeresés, amely kétségkívül sok vesződséggel jár ugyan, de könnyen kezelhető, bárki számára elérhető, a magyar nyelvű társadalomtudományi folyóiratokat és egyéb kiadványokat feldolgozó adatbázisok híján komoly keresletre tarthat számot.^[7] Tudomásunk szerint jelenleg csak a KSH Könyvtárban vállalkozunk hosszabb időszakot, akár évtizedeket átfogó hivatkozáskeresésre.⁸

UNIVERSITY OF WISCONSIN-MADISON
Campus Libraries | Mobile | My Accounts

Search library website Search

chat | email | phone | desk A S K

Library » Research Guides » Country Statistical Yearbooks Admin Sign In

Country Statistical Yearbooks

This guide, presented by the Data & Information Services Center, provides links to country statistical yearbooks or similar collections (census, "facts and figures," etc.) for 142 countries worldwide.

Last Updated: Jun 11, 2012 | URL: <http://researchguides.library.wisc.edu/yearbooks> | Print Guide | SHARE

Home Africa Asia Europe N. America Oceania S. America Multi-Country

Europe F - L Print Page Search: This Guide Search

Countries Worldwide

- Åland Islands
- Albania
- American Samoa
- Andorra
- Anguilla
- Antigua & Barbuda
- Argentina
- Armenia
- Aruba
- Australia
- Austria
- Azerbaijan
- Bahrain
- Bangladesh
- Belarus
- Belize
- Bermuda
- Bhutan

Faroe Islands

- 2011 Faroe Islands in Figures (.pdf)
- 2009 Faroe Islands in Figures (.pdf)
- 2008 Faroe Islands in Figures (.pdf)
- 2007 Faroe Islands in Figures (.pdf)
- 2006 Faroe Islands in Figures (.pdf)

Finland

- Finland in Figures
- Statistical Yearbook of Finland online service (subscription-based)
- Statistical Yearbook of Finland (print at UW-Madison)

Data Librarian

Joanne Juhnke

Contact Info
Data & Information Services Center (DISC)

5. ábra A Wisconsini Egyetem digitális statisztikai gyűjteménye

3. táblázat

Statisztikai forrásgyűjtemények magyar honlapokon

Közzétevő	A gyűjtemény elérhetősége
KSH Könyvtár	http://konyvtar.ksh.hu:6050/web/guest%20/fenyves-elek-tudasbazis http://konyvtar.ksh.hu:6050/web/guest%20/statisztikai-tudasbazis
Lap.hu	http://statisztika.lap.hu/
Pécsi Tudományegyetem Egyetemi Könyvtár	http://kt.lib.pte.hu/cgi-bin/kt.cgi?katalogus/temak/_tmp/statisztikai_adatok/
Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Levéltár	http://www.olvass-sokat.hu/leveltar/?q=content/n%C3%A9p%C3%B6ssze%C3%ADr%C3%A1sok-n%C3%A9psz%C3%A1ml%C3%A1sok-%C3%A9s-statisztik%C3%A1k#_ftnref1

A ma szakkönyvtára tehát akkor működik valódi rendeltetésének megfelelően, akkor tehet szert önmagán túlmutató jelentőségre, ha nem kizárólag dokumentumgyűjteményként, memóriaintézményként, hanem egyre hangsúlyosabban tudományos műhelyként és kulturális központként⁹ tekint magára, amelynek szelleme van; ahol lehetőség nyílik a szemtől szembeni információcserére; ahol az adott diszciplínában (vagy legalábbis annak irodalmában) jártas könyvtárosok nem csak a kért dokumentumok

átnyújtásával segítik az olvasók kutatómunkáját. Az a gondolat – amely egyébként egy szakmai kérdéseket színvonalasan boncolgató blogon bukkant fel –, hogy tudniillik könyvtártudományi szakkönyvtárt a nefelhőben tárolt elektronikus dokumentumokból is létre lehet hozni, merő tévedés, és a könyvtár fogalmának tökéletes félreértéséről tanúskodik. [60]

Meglehet, azoknak lesz igazuk, akik szerint a digitális korszakban elsőként a szakkönyvtárak polcai

fognak kiürülni. Mi mégis azt gondoljuk, hogy a szakkönyvtári hálózat szerepe jelentősen felértékelődik. Egyfelől az információs intézményektől általában nem várható el, hogy munkatársaik több, egymással még csak távoli rokonságban sem lévő tudományágban is mély szakértelemre tegyenek szert, tehát szükség van a különböző területeken működő könyvtárak, információs központok együttműködésére. Másfelől mostanság, amikor az információtermelés oly méreteket ölt, hogy már nemcsak a csillagászat, az oceanográfia, a genetika és más, hagyományosan a „big science” körébe sorolt tudományágakban, hanem a társadalomtudományok némely különösen adat(bázis)igényes területén is adatsilók létrehozását szorgalmazzák, [61] számítani lehet a jó „zajszűrő” képességű információs szakemberek munkája iránti igény növekedésére.¹⁰

Megjegyzések

- 1 A tanulmány LENCSÉS Ákos és RÓZSA Dávid 2012. július 13-án, a Magyar Könyvtárosok Egyesülete (MKE) 44. Vándorgyűlésén azonos címmel elhangzott előadásának szerkesztett és bővített változata. Az előadás megtekinthető a Videotóriumban a http://videotorium.hu/hu/recordings/details/5210_A_statisztika_es_a_digitalis_atallas linken. Köszönjük NEMES Erzsébetnek, a KSH Könyvtár főigazgatójának; HOLKA Lászlónak, a KSH vezető főtanácsosának; NÁDUDVARI Zoltánnak, a KSH nyugalmazott főtanácsosának és RÓZSA Gábornak, a KSH nyugalmazott főosztályvezető-helyettesének a cikk korábbi változataihoz fűzött észrevételeit és szakirodalmi ajánlatait. Mindannyian sokat segítettek pontatlanságaink, tévedéseink kigyomlálásában. Az írásunkban esetleg előforduló vitatható állításokért, hibás adatokért kizárólag mi tartozunk felelősséggel.
- 2 A helységnévtárakkal foglalkozó legteljesebb összegzést, a téma kimerítő bibliográfiáját adja KERTÉSZ Gyula: Magyar helységnévtárak, helynévlexikonok és szótárak. (Történeti tipológiai áttekintés). Budapest, KSH Könyvtár és Dokumentációs Szolgálat, 2000. 91 p. ISBN 963 215 332 4.
- 3 Érdekességként említjük meg, hogy a Magyar Statisztikai Társaság 1923-ban indult és 1945-ben megszűnt *Revue* (1928-tól: *Journal*) *de la Société Hongroise de Statistique* című folyóirata évente négyszer jelent meg idegen (1932-ig csak francia, utána angol, német és olasz) nyelven. Az itt publikált értekezések közel egyharmada nem fordítás, hanem első közlés volt. A társaság első évtizedeinek tudományos-publikációs tevékenységével kimerítően foglalkozik GYULAY Ferenc: A Magyar Statisztikai Társaság története (1922–1949). = Statisztikai Szemle, 68. köt. 10. sz. 1990. p. 781–789. <http://www.ksh>.

hu/statszemle_archive/viewer.html?ev=1990&szam=10&old=27&lap=21

- 4 A gyorstájékoztatók hazai őse MÓRICZ Miklós egyedülálló könyvatos statisztikai napilapja, a *Statisztikai Tudósító* volt. Ez 1933 szeptembere és 1944 novemberében között látott napvilágot, alkalmanként hatnyolc oldalon. A lap rövid történetét és részletes, mutatókkal ellátott tartalomjegyzékét adja PAKOT Levente: *STUD Statisztikai Tudósító. 1933–1944. Repertórium. I–II.* Budapest, Központi Statisztikai Hivatal Levéltára, 2004. 615 p. ISBN 963 215 778 8.
- 5 A két említett kiadvány: *Enfants d'aujourd'hui, diversité des contextes, pluralité des parcours. Colloque international de Dakar (10–13 décembre 2002).* Tome 1–2. Paris, Association Internationale des Démographes de Langue Française, 2006. 1083 p. és MASUY-STROOBANT, Godelieve, szerk.: *Chaire Quetelet 2003. L'élargissement de l'Union Européenne. Enjeux et implications socio-démographiques.* Louvain-la-Neuve, Presses universitaires de Louvain, 2012. 466 p. ISBN 978 2 87558 051 1.
- 6 Az Eurostat történetének interneten is hozzáférhető összefoglalása: MICHELIS, Alberto de – CHANTRAINE, Alain: *Memoirs of Eurostat. Fifty years serving Europe.* Luxembourg, Office for Official Publications of the European Communities, 2003. 221 p. ISBN 92 894 5114 9 http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-49-02-183/EN/KS-49-02-183-EN.PDF. A legteljesebb magyar nyelvű feldolgozás: KALMÁR Csilla: *Az Eurostat története és működése.* Alapszakos szakdolgozat. Budapest, ELTE, 2012. 78 p.
- 7 2012-ben biztató hírek érkeztek erről a területről: az év folyamán három intézmény jelentette be, hogy hivatkozási adatbázis építésébe fogott. MARKÓ Tamás, a Pécsi Tudományegyetem Egyetemi Könyvtár informatikai főigazgató-helyettese az MKE-vándorgyűlésen számolt be ez irányú tevékenységükről (http://videotorium.hu/hu/recordings/details/5199_Adatbazisba_kerulnek_a_magyar_szakfolyoiratok_cikkeinek_hivatkozasai_is_). PÁLINKÁS József, a Magyar Tudományos Akadémia elnöke augusztus végén egy 2014-ig tartó adatbázis-építő projekt elindításáról beszélt (<http://richpoi.com/cikkek/tudomany/adatbazisban-lerheto-az-osszes-magyar-tudomanyos-eredmeny.html>). A KSH Könyvtár október 1-jén jelentkezett a *Magyar társadalomtudományi hivatkozások adatbázisa (Mathias)* létrehozásának és a *Statisztikai Szemle* huszonhárom évfolyama feldolgozásának hírével (<http://katalist-to-feed.blogspot.hu/2012/10/katalist-hivatkozaskereses-es-magyar.html>).
- 8 Az általunk megkérdezett egyetemi és szakkönyvtárakban általában az emberi erőforrások szűkös voltát vagy gyűjteményeik hiányosságait említették annak okaként, hogy nem végeznek hasonlóan kiterjedt tevékenységet. Pécsi vonatkozásban egyebek mellett erről is szólt FÜZES Barnabás a legutóbbi MKE-

vándorgyűlésen (http://videotorium.hu/hu/recordings/details/5502,Beszamolo_a_PTE_Konyvtarban_ujonna_n_megalakult_Tartalomszolgaltatasi_es_Kutatastamogato_Osztaly_tevékenysegerol). A humán- és társadalomtudományi hivatkozáskeresés problémáit átfogóan elemezte DUDÁS Anikó, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem oktatója a 2012-es veszprémi Networkshop-on (http://videotorium.hu/hu/recordings/details/4099,Hivatkozások_a_bolcseszeti_es_tarsadalomtudomanyokban_).

⁹ A memóriaintézmény fogalmát alaposan körbejárta BENDZSEL Miklós, a *Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatalának* elnöke a győri vándorgyűlés nyitó plenáris ülésén elmondott beszédében (http://videotorium.hu/hu/recordings/details/5468,Nemzeti_konyvtarugy_az_emlekezet_es_kepzelet_fuzios_eromuve). Talán nem egészen téves megállapítás, hogy a közgyűjtemények közül leggyakrabban a múzeumokat említik kulturális központként. (Friss példa: ÉBLI Gábor: *Kulturális-e az örökség? Múzeumfejlesztési kérdések Oslóban.* = *Élet és Irodalom*, 57. köt. 3. sz. 2013. p. 13.) A könyvtárak inkább közösségi térként vagy információs centrumként igyekeznek újradefiniálni magukat, gondoljunk csak a győri Dr. Kovács Pál Megyei Könyvtár és Közösségi Tér vagy az MTA Könyvtár és Információs Központ elnevezésre.

¹⁰ A téma széles szakirodalmi alapozású, szellemdús kifejtését adja Z. KARVALICS László: *Az adatsilóktól a tudomány kontrollforradalmáig.* = *Magyar Tudomány*, 169. köt. 3. sz. 2008. p. 352–363. <http://epa.oszk.hu/00600/00691/00051/13.html>

Hivatkozások és irodalom

- [1] SOÓS Lőrinc: A tájékoztatás elvei és gyakorlata. = *Statisztikai Szemle*, 71. köt. 4–5. sz. 1993. p. 326–332., 336. http://www.ksh.hu/statszemle_archive/viewer.html?ev=1993&szam=04-05&old=40&lap=12
- [2] LENCSE S Ákos – RÓZSA Dávid: A felhasználói bizalom és a népszámlálási adatok digitális szolgáltatása. Múlt, jelen, jövő Magyarországon és Nagy-Britanniában. (A *Könyvtári Figyelő* által közlésre elfogadott kézirat.)
- [3] <http://www.nepszamlalas2001.hu/hun/kotetek/kotetek.html>
- [4] http://www.nepszamlalas2001.hu/mc2005/mc2005_hun/index.html
- [5] WAFFENSCHMIDT Jánosné: Felkészülés a 2011. évi népszámlálásra. = *Statisztikai Szemle*, 87. köt. 3. sz. 2009. p. 261. http://www.ksh.hu/statszemle_archive/2009/2009_03/2009_03_245.pdf
- [6] http://www.ksh.hu/nepszamlalas/elozetes_adatok_1
- [7] http://www.ksh.hu/nepszamlalas/elozetes_adatok_2
- [8] LACZKA Éva: Agrárcenzusok 1895 és 2010 között – célok, módszertani megoldások, eredmények. = *Statisztikai Szemle*, 88. köt. 6. sz. 2010. p. 603–622. http://www.ksh.hu/statszemle_archive/2010/2010_06/2010_06_603.pdf
- [9] http://www.ksh.hu/agrarcenzusok_amo_2010_nyito
- [10] FARKAS Tibor – S. MOLNÁR Edit – VIRÁGH Eszter, szerk.: *A statisztikai összeírások múltja, jelene és a Központi Statisztikai Hivatal tevékenysége.* Budapest, KSH, 1999. p. 35–36.
- [11] http://konyvtar.ksh.hu/index.php?s=kb_statisztika#kb_statisztika_evkonyvek
- [12] BÁRDOS Csilla, szerk.: *Mezőgazdasági statisztikai évkönyv*, 2010. Budapest, KSH, 2011. p. V.
- [13] ORLICSEK József: *A Központi Statisztikai Hivatal helységnévtár-szerkesztő tevékenysége.* = *Statisztikai Szemle*, 42. köt. 5. sz. 1964. p. 519. http://www.ksh.hu/statszemle_archive/viewer.html?ev=1964&szam=05&old=65&lap=12
- [14] <http://www.ksh.hu/apps/cp.hnt2.hnt>
- [15] http://konyvtar.ksh.hu/index.php?s=kb_statisztika#kb_statisztika_helysegnevtarak
- [16] FALLENBÜCHL Zoltán: *A tiszticímterek története Magyarországon.* = *Történeti statisztikai tanulmányok* 3. Budapest, Statisztikai Kiadó Vállalat, 1977. p. 305–324.
- [17] BOROS Ildikó: *Digitalizált Törvényhozási Tudástár – a gyakorlatban.* = http://dt.ogyk.hu/letoltesek/Boros_Ildiko.pdf
- [18] http://www.ksh.hu/statszemle_archive/
- [19] <http://epa.oszk.hu/html/vgi/boritolapuj.phtml?id=01814>
- [20] <http://www.demografia.hu/index.php/kiadvanyok/demografia/demogkateg>
- [21] http://www.ksh.hu/terstat_archivum
- [22] <http://www.ksh.hu/ges>
- [23] http://www.ksh.hu/tajekoztatasi_naptar
- [24] ANTONI Soma – LENCSE S Ákos: *Megújult statisztikai adatbázisok.* = *Könyvtári Levelező/lap*, 21. köt. 9. sz. 2009. p. 29. http://epa.oszk.hu/00300/00365/00089/pdf/KLL_EP_A00365_2009-09_028-030.pdf
- [25] FALUVÉGI Albert: T-STAR, BP-STAR. Újdonságok, ingyenes letöltések a KSH honlapján. = *Falu, Város, Régió*, 17. köt. 1. sz. 2010. p. 39–40. http://www.vati.hu/files/articleUploads/5726/fvr_2010_01.pdf
- [26] SZILÁGYI Szabolcs, összeáll.: *Katalógus 2012.* *Kiadványok, adatbázisok.* Budapest, KSH, 2012. p. 16.

- http://www.ksh.hu/docs/hirek/kiadkat_12.pdf
- [27] BAGHY Eleonóra – ENDRŐDI Ferencné: A külkereskedelmi termékgazdálkodás statisztika módszertana. Budapest, KSH, 2007. 39 p. ISBN 978 963 235 104 9
<http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/kulkereskedes.pdf>
- [28] LENCSÉS Ákos: Hazai és nemzetközi statisztikai bibliográfiák. Könyvtári Figyelő, 55. köt. 4. sz. 2009. p. 662.
http://epa.oszk.hu/00100/00143/00073/pdf/kf_00143_2009_04_658-665.pdf
- [29] BALÁS Judit, szerk.: Központi Statisztikai Hivatal Könyvtár és Dokumentációs Szolgálat kiadványai. Budapest, Központi Statisztikai Hivatal Könyvtár és Dokumentációs Szolgálat, 1988. 50 p. ISBN 963 7056 64 5
- [30] http://konyvtar.ksh.hu/index.php?s=kb_fenyeselek#kb_fenyeselek_biobibliografiak
- [31] http://www.birosag.hu/engine.aspx?page=Birosag_Statistikak
- [32] <http://www.nyilvantarto.hu/hu/statistikak>
- [33] NOVÁK Teréz: Magyarországi cím- és céginformációs adatbázisok. = TMT, 44. köt. 3. sz. 1997. p. 91–101.
http://tmt.omikk.bme.hu/show_news.html?id=2099&issue_id=63
- [34] SZABÓ Iván – NOVÁK Teréz: Magyarországi cím- és cégadatbázisok. = TMT, 47. köt. 8. sz. 2000. p. 327–339.
http://tmt.omikk.bme.hu/show_news.html?id=1471&issue_id=24
- [35] KISZL Péter: Bonnier az élvonalban. = TMT, 52. köt. 3. sz. 2005. p. 122–125.
http://tmt.omikk.bme.hu/show_news.html?id=3907&issue_id=460
- [36] <http://hbi.hu/hu/cms/HBIOnline.html>
- [37] LUIGE, Tiina – RIECAN, Juraj: Reviewing the Concept of the ECE Statistical Yearbook. UNECE, 2005. 5 p.
<http://www.unece.org/fileadmin/DAM/stats/documents/2005/02/dissemination/wp.19.e.pdf>
- [38] <http://www.insee.fr/fr/bases-de-donnees/default.asp?page=indices.htm>
- [39] <http://www.statistique-publique.fr/>
- [40] <http://statbel.fgov.be/fr/statistiques/publications/>
- [41] http://tilastokeskus.fi/tup/tilastotietokannat/index_en.html
- [42] FLECK, Claudia: GENESIS-Online: The Internet-Database of the Federal Statistical Office of Germany. = The Statistics Newsletter, 53. sz. 2011. p. 8–11.
<http://www.oecd.org/std/48592794.pdf>
- [43] CANNON, San – RODRIGUEZ, Marc: Survey of On-line Data Dissemination Practices for Government and International Statistics. = The Statistics Newsletter, 49. sz. 2010. p. 5–8.
<http://www.oecd.org/dataoecd/15/19/45602591.pdf>
- [44] <http://betaworks.abs.gov.au/betaworks/betaworks.nsf>
- [45] <http://www.abs.gov.au/websitedbs/d3310114.nsf/home/Population%20Pyramid%20-%20Australia>
- [46] TSENG, Michelle: Be a Part of the Future ABS: Collaborating with the Public to Enhance the Future of ABS Online. = The Statistics Newsletter, 57. sz. 2012. p. 6–9.
http://www.oecd.org/std/OECDStatisticsNewsletter_Oct2012.pdf
- [47] <http://www.oecd.org/general/olis.htm>
- [48] <http://www.fao.org/corp/statistics/en/>
- [49] <https://unp.un.org/AboutUs.aspx>
- [50] <http://www.isi-web.org/publications/32-publ/publ/88-bulletin>
- [51] https://www.aidelf.org/index.php?option=com_content&view=article&id=88&Itemid=117
- [52] H. L.: A statisztikai tájékoztatás európai követelményei. = Statisztikai Szemle, 83. köt. 5. sz. 2005. p. 487–488.
http://www.ksh.hu/statszemle_archive/2005/2005_05/2005_05_486.pdf
- [53] <http://bookshop.europa.eu/hu/home/>
- [54] Eurostat publications and databases. Luxembourg, Publications Office of the European Union, 2011. 77 p. ISBN 987 92 79 15617 5
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/B/KS-EG-10-001/EN/KS-EG-10-001-EN.PDF
- [55] http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Sigma_-_the_bulletin_of_European_statistics
- [56] http://www.ksh.hu/euinfo_statistikai_szolgalat
- [57] <https://www.facebook.com/pages/EU-Inf%C3%B3-Szolg%C3%A1lat/350608918290910>
- [58] SENNYEY Pongrácz – KOKAS Károly: Könyvtárak a hálózatban. Hogyan változtatta/változtatja meg a könyvtárak jelenét és jövőjét a számítógépes világ-hálózatba kerülés? = TMT, 58. köt. 10. sz. 2011. p. 419–429.
http://tmt.omikk.bme.hu/show_news.html?id=5548&issue_id=531
- [59] <https://nanohub.org/>

[60] <http://eleteskonyvtar.hu/2012/04/18/virtualis-konyvtartudomanyi-tudasbazis/>

[61] GOOSSENS, Harry: The Statistical Data Warehouse: a Central Data Hub, Integrating New Data Sources and Statistical Output. UNECE Conference of European Statisticians, 2012. 11 p. http://www.unece.org/fileadmin/DAM/stats/documents/ec_e/ces/ge.44/2012/mtg2/WP18.pdf

Kalmár Csilla

az ELTE BTK informatikus-könyvtáros mesterszakos hallgatója.
E-mail: csilla0923@gmail.com

Beérkezett: 2013. I. 29-én.

Rózsa Dávid

a KSH Könyvtár tudományos titkára.
E-mail: david.rozsa@ksh.hu

Lencsés Ákos

a KSH Könyvtár olvasószolgálati osztályvezetője.
E-mail: akos.lencses@ksh.hu

Egy kérdés a Katalist-án (A választ I. a 89. oldalon)

From: "Béla Balogh" <kutya.tanul@gmail.com>
To: katalist@listserv.niif.hu
Sent: Tuesday, February 05, 2013 3:45 PM
Subject: Re: [KATALIST] könyvtári vagy kereskedelmi katalogus

Kedves Listatagok!

A kereskedelmi és könyvtári katalógusok közti egyik (szerintem lényeges) technikai különbség, hogy a webes keresők a kereskedelmi katalógusokban szívesen látott vendégek, a könyvtáriakban meg rendszerint nem. Történetesen ezen pár hete gondolkodom, hogy jó-e így a könyvtáraknak (és nem látom, hogy mi előnyük származik belőle).

Kérdéseim ezzel kapcsolatban:

1. Mely magyarországi könyvtárak engedik be a katalógusukba a keresők robotjait?
2. Vannak-e ezek között a könyvtárak között olyanok, amelyek kifejezetten segítik a keresőket az adatbázisuk olvasásában?
3. Van-e valamilyen, a helyi döntést kizáró oka annak, hogy a könyvtárak nem engedik be katalógusaikba a robotokat? (Pl. támogatásból megvalósított katalógus támogatási szerződésében kizárják a munka eredményének ingyenes átengedését, vagy ilyesmi.)

Az 1-es kérdéssel kapcsolatban néhány, általam használt nagyobb könyvtárra ránéztem, az OSZK, a FSZEK és a MOKKA katalógusából nincsenek kiltva a robotok, a BME-OMIKK és az ELTE EK katalógusából igen. (A MOKKA-n meglepődtem, náluk ez egy „necces” döntés lehet jogi szempontból, mivel a tagkönyvtárak adatait szolgáltatják tovább – a robots.txt hiánya ellent is mond a <http://www.mokka.hu/web/guest/felhasznalasi-feltetelek> oldalon olvasható felhasználási feltételeknek.)

Figyelembe véve, hogy az 5 közül pontosan a BME-OMIKK és az EK használ Alephot, lehet, hogy ez nem döntés, hanem az adott szoftver defaultja.

A 2. kérdés irányába tapogatódzva a fenti 3 engedélyes katalógus oldaláról próbáltam „kiguglizni” az 'osiris' szót. OSZK: 1 találat, MOKKA: 3 találat, FSZEK: 764.

A FSZEK láthatóan nem ugyanúgy kezeli a kérdést, mint az OSZK és a MOKKA (az persze kérdés, hogy ez mennyire tudatos).

Vitatkoznék még egy kicsit Nagypál László véleményével: felhasználói szempontból a cél az információhoz - ha katalógusról beszélünk, akkor valószínűleg adott dokumentumokhoz - való hozzáférés, és a kereskedelmi és könyvtári szolgáltatások egyaránt ezt a felhasználói igényt hivatottak kielégíteni. Épp a László által említett külföldi szakkönyvek azok, amik néha egyszerűen kellenek, ha antikváriumból, akkor onnét, ha könyvtárból, akkor onnét, csak legyen. (Azért ha nekem egy konkrét feladathoz kell egy 50-60 évvel ezelőtt kiadott könyv - erre pár napja volt példa - akkor szívesebben veszem ki könyvtárból, mint rendelék az Amazontól.)

Üdvözlettel,
Balogh Béla
informatikus könyvtáros hallgató

Adattármustra. E-könyvesboltok

A sorozat egyes számaiban független szakemberek értékelik a magyar nyelvű internetes könyvtári szempontból fontos tartalomszolgáltatásait megadott szempontok szerint; ez alkalommal az e-könyveket forgalmazó webáruházakat. A bírálatok a használók számára fontos kezelőfelülettel, keresőrendszerrel, tartalommal és metaadatokkal foglalkoznak. Az értékelések egyrészt segítséget nyújtanak a rendszerek minél eredményesebb használatához, másrészt felhívják a fejlesztők és karbantartók figyelmét a szolgáltatás hiányosságaira, a jövőbeli minőségi javítások érdekében.

Interkönyv

Honlap: <http://interkonyv.hu>
E-mail: info@interkonyv.hu
Fenntartó: Typotex Elektronikus Kiadó Kft.
Értékelés dátuma: 2012. október 23.
Értékelő: Micskei-Körös Kata

Általános értékelés

A *Typotex Kiadó* Magyarországon az elsők között kezdett el elektronikus könyvkiadással foglalkozni. 2009-ben, a háta mögött mintegy húsz éves szakmai tapasztalattal a hagyományos könyvkiadás terén, elindította *Interkönyv* projektjét, amely kifejezetten elektronikus könyvek kiadására és szolgáltatására irányul.

Mára több mint 400 kiadvány tölthető le az oldalról a legkülönbözőbb témakörökben. A kínálat nagyobb része fizetős tartalom, de közel 10%-a ingyenesen hozzáférhető. A legtöbb kiadvány esetében van ingyenesen megtekinthető rész: minden tartalomjegyzék, előszó, névmutató és tárgymutató regisztráció és belépés nélkül is olvasható, sőt többnyire a könyvek szövegében keresést is végezhetünk. Ez utóbbi funkció különösen fontos, hiszen más e-könyvszolgáltatókkal ellentétben a Typotexnél fejezetenként is megvásárolhatjuk a könyvek legtöbbjét, igaz, minimálisan magasabb oldaláron, mint az egész kiadványt. Ez az opció a kiadó profiljából fakadóan különösen hasznos, mert a Typotex a hazai szakkönyvpiac vezető képviselője. Forgalmuk jelentős részét képezi a felsőoktatási szakkönyvek eladása, ezen a területen a leginkább jellemző a szerzői jogokat figyelmen kívül hagyó fénymásoló-sokszorosító magatartás.

E tevékenység ellenében indult az Interkönyv, mely a fénymásolásnál jóval alacsonyabb oldalárakon kínálja a letöltést, így biztosítva a legális tartalomszolgáltatást.

Interkönyv: ez a Typotex saját elnevezése az elektronikus könyvekre. A kifejezés mögött azonban nemcsak a letölthetőség és az elektronikus forma rejlik, hanem az a lehetőség is, ami a digitális tartalomszolgáltatás egyik legnagyobb előnye: az, hogy a tartalom rögzített ugyan, de nem befejezett, szükség esetén javítható, fejleszthető, egyszerűen bővíthető későbbi kiadással. A Typotex ezt az előnyt kihasználva vásárlói számára lehetővé teszi, hogy a már megszerzett könyvek későbbi verzióihoz ingyenesen hozzájussanak.

A projekt szlogenje: „e-könyvek egy helyen, legálisan és olcsón”. A hangzatos mondat azt sugallja: a projekt összefogó céllal indult, hogy közös platformot kínáljon a különböző e-könyves vállalkozásoknak. Bár a bemutató nyilatkozatokban valóban utalnak rá, úgy tűnik, ezt nem sikerült megvalósítani. Egy-két kivételtől eltekintve mára a kiadók többsége saját felületen próbálja szolgáltatni elektronikus kiadványait. A partnerkiadókat felsoroló menüpont alatt pedig már azt hangsúlyozzák az Interkönyv fejlesztői: az oldal nem funkcionál egyéb elektronikus könyvek terjesztőjeként, de szívesen részt vesz közös kiadások létrehozásában. Ez lehet az oka, hogy a Typotex mellett mindössze két kiadó (a *Balassi Kiadó* 9 kiadvánnyal és a *BBS-Info* 42 kiadvánnyal), illetve három szerzői/intézményi kiadás szerepel a honlapon.

A tesztelés alapján a következő területek fejlesztése javasolható:

- Az oldal használhatósága érdekében feltétlenül szükséges volna a keresőkhöz sugót készíteni,

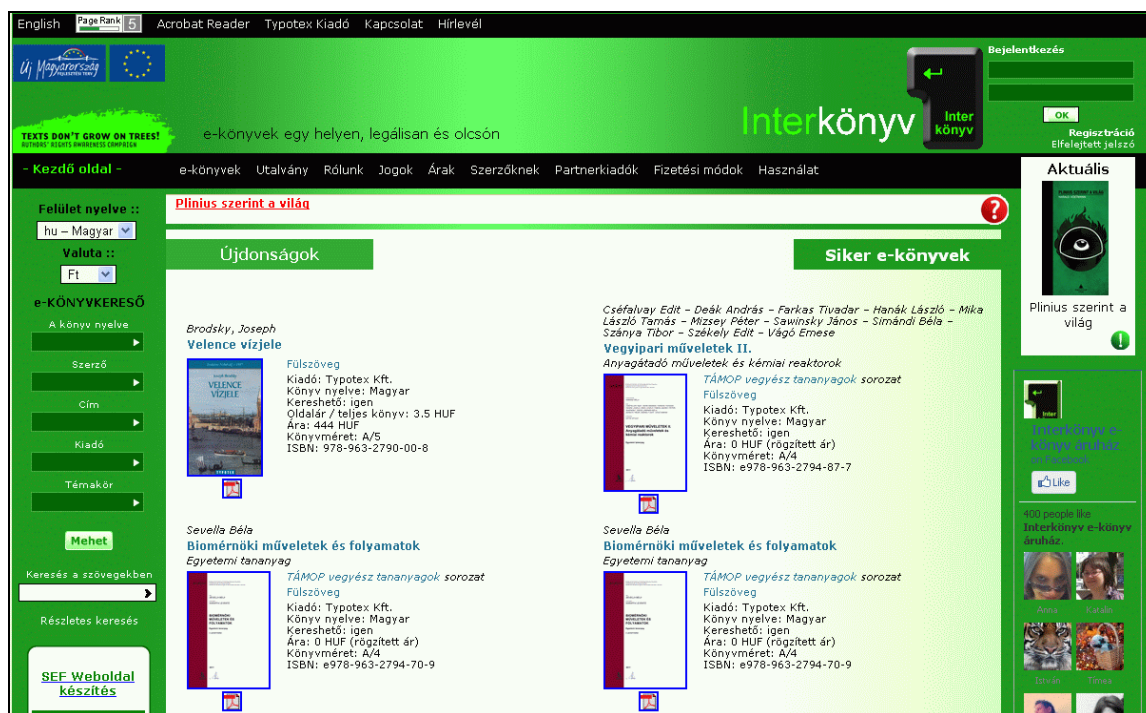
és az Interkönyv projektről, az elérhető funkcióiról tájékoztató szövegeket aktualizálni.

- Az oldalnak létezik angol nyelvű felülete, de ez még fejlesztésre szorul. Kellemes meglepetés, hogy az ajánlókbán első helyre kerül az a kevés angol nyelvű könyv, amely valóban letölthető, de legalább a tematikus kategóriákat, tárgyszavakat le kellene fordítani nemzetközi nyelvre minden kiadvány esetében. Az árak forintban, illetve euróban való megjelenítése is előremutató, de a nézetek közötti váltás sajnos nem minden esetben működik.
- A tematikus böngészési opció átalakítását nagyon fontosnak tartom. A jelenlegi kiadványszámnál talán még nem akadály a strukturálatlanság, később azonban mindenképpen gondot fog okozni a kategóriák következetlensége. Egy hierarchikus, átgondoltabb osztályozásra lenne szükség.
- Feltétlenül szükségesnek érzem a keresők optimalizálását, a teljes találati listák megjelenítését, rendezhetőségét, és annak biztosítását, hogy az egyes szövegekben való keresést az adatlapok felől is el lehessen végezni.
- További fejlesztési irányként javasolható a más e-könyves oldalakkal való kapcsolat kiépítése, vagy legalább a Typotex oldaláról, az *E-könyveink* menüpont alól elérhető, más felületeken (Tankönyvtár, MEK) közzétett e-könyvekkel való kapcsolat létrehozása.

Részletes értékelés

Felület, használhatóság, segítség

- A Typotex honlapján jártas látogatók könnyen tájékozódhatnak az Interkönyv felületén, mivel felépítése a kiadó weblapjával megegyezik. Az állandó felső és oldalsó menüsorból minden funkciót elérhetünk a nyitólapról (1. ábra).
- A kezdőlap az *Újdonságok* és *Sikerkönyvek* kiemelten jelennek meg. Emellett ajánlóként egy aktuális kötet és a kis kérdőjel ikon mellett egy másik, éppen kiemelt újdonság is látható. Ezek a figyelem felkeltésére szolgáló elemek dominálnak az oldalon.
- A navigáció az egyes aloldalak között kielégítő, a felhasználó mindig tudhatja, hol jár éppen és egyetlen kattintással vissza is juthat a kezdőlapra. Egyedül olyankor okozhat problémát a navigálás, amikor már egy konkrét könyv megtekinthető részeihez jutottunk. Mivel a megtekintés opció automatikusan a weblap helyén nyitja meg a fájlt, nem új ablakban vagy lapon, innen már csak a böngésző vissza gombjával tudunk az előző oldalra visszalépni. Igaz ez a kiadványok online megtekintésénél a vásárlás után is, ami különösen nagy gond például egy sok képet tartalmazó nagyméretű fájl megnyitása esetében.

1. ábra Az Interkönyv nyitólapja

- A főmenüből elérhető menüpontok a következők: *e-könyvek*; *Utalvány*, ahol ajándékutalványt vásárolhatunk tetszőleges értékben; *Rólunk*, ahol a projektet bemutató cikkeket összegyűjtve találjuk; *Jogok*, amely a szolgáltatott anyagokra vonatkozó szerzői jogokról és a másolásvédelemről tájékoztat; *Árak*, itt az általános oldalárakat és egy összehasonlító táblázatot közölnek, ami az átlagos nyomtatási és fénymásolási költségeket vázolja, így összevethetővé teszi az itt felkínált árakkal; a *Szerzőknek* menüpont egy kiadvány kialakításának árát tartalmazza és a kiadói szerkesztő elérhetőségeit; továbbá a *Partnerkiadókról* is kapunk tájékoztatást; valamint a fizetés lehetséges módjairól (*Fizetési módok*): ez történhet bankkártyával, átutalással, postai csekkel, készpénzzel a kiadó valamelyik boltjában, illetve DebitCode kártyával; és a *Használatról*, amely menüpont mögött egy súgót sejtethetünk, de sajnos csalódnunk kell. Itt csak az árakról és a jogokról korábban olvasott információkat találjuk.
- A keresőfelületekhez és az oldal használatához nem áll rendelkezésünkre súgó. Több menüpont ugyanazokat a bemutató sorokat ismétli. A látogató szempontjából a leghasznosabb menüpont a *Rólunk*, ha van türelme végigböngészni az itt

tárolt cikkeket, akkor itt tudhatja meg a legtöbbet arról, mit nyújthat ez a szolgáltatás. Az írások ugyan nem naprakészek, a legújabb közöttük 2010-es, és nem derül ki, hol jelentek meg, sokszor az sem, hogy mikor. Sok cikk olyan körülményekről számol be, amelyek azóta már megváltoztak. Ráadásul a regisztrációs folyamatot sem frissítették. Az Interkönyv Facebook oldalának leírása szerint 2011. október 26. óta nincs szükség a számítógépek regisztrálására, sem a FileOpen plug-in letöltésére a könyvek olvasásához, a regisztráció során mégis ezeket kérik tőlünk, és a honlapon semmi nem utal rá, hogy a kérés már nem indokolt.

Kereső funkciók, találatok

- A főmenüből elérhető *e-könyvek* menüpont mögött tulajdonképpen egy böngészőt találunk (2. ábra). Ezen az aloldalon böngészhetünk szerzők, címek, témakörök vagy sorozatok szerint, illetve az újdonságok és az ingyenes kiadványok között. A sorozatok itt nem minden esetben jelentenek tényleges, kiadói értelemben vett sorozatot. Itt találjuk egy kategóriába sorolva a régi könyvek e-kiadásait és egy TÁMOP pályázat keretén belül digitalizált tananyagokat is.

2. ábra A böngésző felülete

- Az *Újdonságok* alatt a kezdőoldalon szereplő megjelenítési formában sorakoznak a kiadványok: kis borítókép mellett olvashatók a szerzőségi és címadatok, a kiadó megnevezése, az érvényes oldalár fejezet vagy teljes könyv esetében, a méretadatok, a kereshetőségére vonatkozó információ, a sorozat és a műfaji kategória, amelybe besorolták, illetve a könyv ISBN száma. A kis képek alatt ikonok jelzik, hogy a kiadvány milyen formátumban érhető el. Innen a borítóra vagy a szerzőre és címre kattintva egyenesen eljutunk a könyv adatlapjához. A *Fülszöveg* feliratot is linkként látjuk, azonban ez is csak az adatlapra visz, és maga a fülszöveg csak egy további kattintással érhető el. Szerencsésebb volna, ha már ebben a listában megtekinthető lenne, akár egy felugró ablakban a teljes fülszöveg.
- A többi böngészőoldal szerkezete egyforma: a tételek vagy kategóriák betűrendben követik egymást, egy felső betűsor segítségével ugorhatunk benne, illetve a listát szűrhetjük a kiadványok formátuma szerint (PDF, EPub vagy MOBI).
- A *Szerzők szerinti* listából a nevekre kattintva megkapjuk az adott szerzőhöz tartozó tételeket a fent említett megjelenítési módon. Kifogásolható, hogy a lista nincs egységesítve: *Boschán Péter* és *Blaskó Ágnes* például annyiszor szerepel, ahány tételhez kapcsolódik szerzőként, míg *Miklósi Ádámnál* például sikerült több tételt egy névhez rendelni.
- A *Címek szerinti* listáról egyenesen az egyes tételek adatlapjára navigálhatunk. Kissé megnehezíti a tájékozódást, hogy a betűrendbe sorolásnál figyelembe vették a névelőket.
- A *Témák szerinti* böngészés a nem célirányosan, hanem csak valami olvasnivalót kereső felhasználó számára a legjobb kiindulópont lehetne. A tematikus osztályozás azonban elég vegyes. Keverednek a ténylegesen tudományterületeket jelölő tematikus és a műfaji kategóriák. Sajnálatos módon, tekintve a felhasználói kör összetételét, az egyetemi tananyag sem a *Témák szerinti* böngészőbe, sem a *Sorozatok* közé nem került be. Így ennek listázására csak a kulcsszavas vagy az összetett keresés felől van mód, mivel alcímként szerepel ez az adat a tételeken. Furcsa tematikus kategória itt az *Eredeti angol nyelvű kiadványok* vagy a *Harmadik kultúra*. Utóbbiról a tételek megtekintése után sem tudhatjuk biztosan, hogy mit is takar. Az egyes kategóriákra kattintva itt egy betűrendes címlistát kapunk, ahonnan az adatlapokhoz navigálhatunk.
- Az oldalsó menüsorból kis keresőúrlap segítségével végezhetünk szűrést az összes könyv között, kötött listák használatával. Itt a keresőmező végén található kis nyilakkal a listát lenyitva választjuk ki a keresőkifejezést. A könyv nyelve, szerző, cím, kiadó, és témakör mezők állnak rendelkezésünkre. Ha elkezdünk begépelni egy szót, a lista legördül és kiválaszthatjuk a keresett kifejezést; szabad szavas keresésre itt nincs mód. Az úrlap annyiban intelligens, hogy ha már egy mezőben választottunk (pl. témakört), a többi mezőben csak a hozzá kapcsolódó tételekből vett adatokat kínálja fel. Az indexeknél zárójelben azt is látjuk, hány tétel kapcsolódik az adott kifejezéshez. Ha olyan kifejezést kezdünk beírni, amely nem szerepel a listában, megjelenik egy kis *Nincs találat* felirat a mező alatt. Hátránya ennek a keresésnek, hogy a cím mező csak a főcímekeket kínálja fel, így alcímek alapján nem tudunk keresni (pl. *egyetemi tananyag*).
- Az úrlap alatt egy *Keresés a szövegekben* feliratú beviteli mező segítségével végezhetünk egyszerű szabadszavas keresést. Ez a mező nemcsak a kiadványokhoz kapcsolódó metaadatokban keres, hanem – ahol lehetséges – magukban a kiadványokban is. A kapott találati listában a korábban a böngészésnél már megszokott megjelenítési módon felül ekkor megjelennek azok a részletek is, ahol a keresőkifejezés szerepel (közvetlen szöveggörnyezettel együtt), a tartalmazó fejezet címét kiemelve. Ha egy kiadványban több fejezetben is előfordul a kifejezés, akkor a *További részletek megtekintése* link segítségével tájékozódhatunk. A beírt kifejezéseket a rendszer itt alapértelmezetten AND operátorral összekapcsoltnak értelmezi, de a szavakat idézőjel közé téve lehetőségünk van pontos kifejezésre is keresni. A megjelenő szövegrészletekben színes háttér jelzi a keresett részt (3. ábra). Az így kapott listában a megszokott módon a borítókép és a cím/szerzőségi adatok biztosítják az adatlapokhoz való navigációt. Véleményem szerint egyszerűbb lenne, ha maguk a fejezetcímek is linkként szolgálnának, így ha a felhasználó ráakad a szükséges fejezetre, amit szeretne megvásárolni, rögtön annak a megvételéhez tudna ugrani, nem kellene külön megjegyeznie a fejezetcímeket.
- A kereső nem érzékeny a kis- és nagybetűk használatára, viszont az ékezetek nélküli keresés nem megengedett. A rendszer a keresőkifejezést alapértelmezetten csonkoltként kezeli, a releváns szavak megtalálását egy saját fejlesztésű szótövező program segíti. Logikai operátorokat használhatunk, de elsősorban úgy tűnik, a rendszer nem következetes. Ha a *petőfi* kulcsszóra keresünk, 11 találatot kapunk; ha viszont a *petőfi AND özséb* szavakra, akkor 3-at, amelyből egy

The screenshot shows a search results page on a green-themed website. On the left is a sidebar with search filters: 'Szerző', 'Cím', 'Kiadó', 'Témakör', and a 'Mehet' button. Below these are links for 'Keresés a szövegekben', 'Részletes keresés', 'SEF Weboldal készítés', 'Zene', 'Honlap készítés', and 'játékbolt'. The main content area displays two search results for 'racionális számok'. The first result is by Skljarszkij, D. O., Csencov, N. N., and Jaglom, I. M., titled 'Válogatott feladatok és tételek az elemi matematika köréből 1. Aritmetika és algebra'. The second result is by Sainsbury, R. M., titled 'Paradoxonok'. On the right side, there is a section for 'Interkönyv e-könyv arúház' with a 'Like' button and a list of users who liked it, including István, Gergő, Péter, Tímea, Andrea, Éva, István, Zoltán, Sándor, and Flóra.

3. ábra Egy találati lista részlete

olyan tétel van, amelyik nincs a *petőfi* végzett keresésben. Ráadásul a *petőfi AND özséb* kifejezés harmadik találatánál kiemelt szövegrészben csak a *petőfi* kifejezést találjuk, míg az *özséb* szóra keresve kiemelve látjuk ugyanannál a tételnél ezt a kifejezést. Érdekes továbbá, hogy a *petőfi AND NOT özséb* keresés szintén 11 találatot ad. Ennek alapján úgy tűnik, hogy a találati listában egyszerre legfeljebb 11 tételt kapunk, viszont erre semmi nem figyelmeztet minket. A lista tetején nem látjuk a találatok számát. Ráadásul láthatólag semmilyen rendező elv nem dominál a lista sorrendjében, így az első 11 tétel, amelyhez hozzájutunk, teljesen esetleges.

- Az összetett keresés űrlapja a szabadszavas kereső mellől nyitható meg (4. ábra). Ezzel a keresővel a nyelvet megadva és a *szerző*, *cím*, *kiadó*, *témakör* és *kulcsszó* szabadszavas keresőmezőket kombinálva kereshetünk. A *cím* mező itt már egyaránt keres a főcím, az alcím és a fejezetcím adatai között. Érdekes, hogy a témakört megadva a kapott eredmény nem mindig egyezik meg a böngésző felől kapott listával. A nyelvelmélet témakör alatti négy tételből például itt csak hármát látunk, a kommunikáció kategória alatt a böngészőben szereplő 16 tétel közül csak négyet, ráadásul úgy látszik, hogy a 11-es megjelenítési limit itt is érvényes. Még furcsább, hogy a

Balassi Kiadó vagy *Álló Géza* kiadásában megjelent tíz tételt egyáltalán nem találja meg a kereső. Az elvégzett tesztek alapján úgy tűnik, hogy a könyvadatlapok indexelése nem megfelelő a háttéradatbázisban.

- A találati listából a könyvek adatlapjaira navigálva eljutunk a kiadványok részletes leírásához (5. ábra). A legfontosabb könyvészeti adatokat itt olvashatjuk: cím, szerző, kiadó, méret és oldalszám, ár (oldalankénti, fejezetenkénti oldalár, teljes könyv ára), megjelenés éve, ISBN szám. Kiderül az is, hogy a szöveg kereshető-e, van-e a kiadványnak még kapható papírváltozata, és ha igen, milyen áron – sőt, ha szeretnénk, rögtön a kiadó honlapjára navigálhatunk, hogy a webshopban megvásároljuk. Sajnos a kis borítóképek sokszor nagyon rossz felbontásúak, így nem mutatnak túl jól az adatlapokon. Itt már a *Fülszöveg* linkre kattintva rövid összefoglalót olvashatunk a könyvről. Ezek a kis összefoglalók eltérő színvonalúak, megfogalmazásuk néhol elég pongyola, és inkább a figyelemfelkeltés marketingeszközeivel élnek, mintsem ténylegesen a tartalomról informálnak. Ezt némileg ellensúlyozza, hogy a kiadványokhoz kapcsolódó függelékek (tartalomjegyzék, előszó, megoldások, irodalomjegyzék, név- és tárgymutatók) a legtöbb esetben szabadon hozzáférhetők, PDF formátum-

English PageRank 5 Acrobat Reader Typotex Kiadó Kapcsolat Hírlevél

Új Magyarország Fejlesztési Terv

Bejelentkezés
kkata
OK
Regisztráció
Elfelejtett jelszó

TEXTS DON'T GROW ON TREES!
RITORSKI REKITS AVKRENESSI CMPHREN

e-könyvek egy helyen, legálisan és olcsón

Interkönyv Inter könyv

- Kezdő oldal - e-könyvek Utalvány Rólunk Jogok Árak Szerzőknek Partnerkiadók Fizetési módok Használat

Felület nyelve :: hu – Magyar
Valuta :: EUR

e-KÖNYVKERESŐ
A könyv nyelve
Szerző
Cím
Kiadó
Témakör

Nyelvrokonság és hunhagyomány

Keresés

Könyv nyelve Magyar
Szerző blaskó ágnes
Cím
Kiadó
Témakör kommunikáció
Keresett kulcsszavak

Keresés

Keresett kifejezés(ek): authors:(blaskó ágnes) categories:(kommunikáció)

Blaskó Ágnes - Hamp Gábor:
Írás 1.0
Az ötlettől a jól strukturált szövegig

Aktuális
Plinius szerint a világ
Interkönyv e-könyv árúháza
400 people like Interkönyv e-könyv árúháza

4. ábra Az összetett keresés űrlapja

ban letölthetők vagy megnézhetők, így a vásárlót hozzásegítik annak megítéléséhez, hogy a kiadvány valóban releváns-e számára. A *Megvásárolható részeknél* a fájlok méretét és a fejezetenkénti egyedi árakat is megtekinthetjük. Ha már regisztráltunk és be vagyunk jelentkezve, akár egyenként kiválasztva a kosarunkba tehetjük a számunkra érdekes műveket, hogy végül a fizetési folyamatot elindítva a könyvek átkerüljenek a *Könyvespolcunkra*, ahol a fizetés visszaigazolása után a továbbiakban megőrződnek, és az esetleges frissítésekkel együtt elérhetővé – letölthetővé, megtekinthetővé – válnak. A kifizetetlen tételek 30 nap után törölődnek a vásárló kosarából.

Tartalom, minőség

- A Typotex Kiadó szakmai profiljából kifolyólag az Interkönyv állományába elsősorban szakkönyvek tartoznak, ennek megfelelően célközönsége is képzett olvasók: diákok, felsőoktatási hallgatók, szakemberek köréből áll. Jól körülhatárolja a használói réteget a sikerkönyvlista vizsgálata: ezek mindegyike egyetemi tananyag. A jelenség oka a kiadói profil mellett az lehet, hogy a

Typotex részt vett egy „Elektronikus szakkönyvkiadás – felsőfokú tankönyvkiadás meglévő, kifogyott könyvekre, illetve újak fejlesztésére” célú pályázaton az *Új Magyarország Fejlesztési Terv* keretében. Így számos, a honlapon keresztül ingyenesen hozzáférhető anyag áll a felsőoktatási hallgatók rendelkezésére.

- A kiadványok nagyobb része természettudományos és műszaki tudományos munka, de több más tudományterület is megtalálható a gyűjteményben a nyelvelmélettől a művészettörténetig, sőt néhány szépirodalmi művet is felfedezhetünk.
- Az e-könyvek legnagyobb része a tudományos munkák jellegéből adódóan sok képet, ábrát, képletet, grafikont tartalmaz. Ezek formai sajátosságainak megőrzése elsődleges szempont a könyvek formátumának kiválasztásánál, ezért döntött úgy a kiadó, hogy legtöbb eszközön (számítógépen, e-könyvolvasón) a könnyen megjeleníthető PDF formátumot részesíti előnyben. A több mint 400 kiadvány közül mindössze 29 tétel érhető el emellett EPub, 5 pedig MOBI formátumban is.

The screenshot shows the Interkönyv website interface. At the top, there's a navigation bar with 'Kezdő oldal', 'e-könyvek', 'Utaltvány', 'Rólunk', 'Jogok', 'Árak', 'Szerzőknek', 'Partnerkiadók', 'Fizetési módok', and 'Használat'. The main header features the Interkönyv logo and a search bar. Below the header, the page is divided into several sections:

- Left sidebar:** Contains language selection (hu - Magyar), currency (EUR), and search filters for 'e-KÖNYVKERESŐ' (A könyv nyelve, Szerző, Cím, Kiadó, Témakör). It also includes links for 'SEF Weboldal készítés', 'Zene', 'Honlap készítés', 'játékbolt', and 'AdChoices'.
- Main content area:**
  - Product title: **Nyelvrokonság és hunhagyomány**
  - Author: **Benedek András**
  - Category: **Szakképzés-pedagógia**
  - Book cover image: **SZAKKÉPZÉS-PEDAGÓGIA**
  - Price: **A könyv hagyományos (papír) változata 1650 Ft**
  - Section: **Szabadon megtekinthető részek**
  - Table of contents:

#	Könyvcím	Oldalak	Méret	Parancsok
	Tartalom	5-8 (4)	250 KiB	[Icons]
	Előszó	9-11 (3)	248 KiB	[Icons]
	8. FEJEZET - A leggyakrabban használt pedagógiai fogalmak	191-218 (28)	370 KiB	[Icons]

  - Section: **Megvásárolható részek**
  - Table of purchasable chapters:

#	Könyvcím	Oldalak	Méret	Ár (EUR)	Kosárba
1	A szakképzés-pedagógia alapkérdései (Teljes e-könyv)	1-220 (220)	1.8 MiB	2.37	[Add]
1	1. FEJEZET - A hazai szakképzés és mérnöktanárképzés kultúrtörténete	13-30 (18)	299 KiB	0.27	[Add]
2	2. FEJEZET - Szakképzési rendszer a piactudományban	31-48 (18)	342 KiB	0.27	[Add]
3	3. FEJEZET - A tanítási-tanulási folyamat mérnöki szemmel	49-63 (15)	293 KiB	0.22	[Add]
4	4. FEJEZET - Kompetenciák és kvalifikációk a szakképzésben	65-97 (33)	414 KiB	0.49	[Add]
5	5. FEJEZET - A nevelés és a szakképzés alapvető kérdései	99-128 (30)	332 KiB	0.44	[Add]
6	6. FEJEZET - Digitális pedagógia	129-156 (28)	338 KiB	0.41	[Add]
7	7. FEJEZET - Szakmai kommunikáció, szakmai képzés, nyelvpedagógia	157-190 (34)	402 KiB	0.5	[Add]
- Right sidebar:** Features 'Aktuális' (Nyelvprokonkság hunhagyomány), 'Interkönyv e-könyv aruház', and 'Árfoiyam' (1 EUR, 279 HUF).

5. ábra Egy könyv adatlapja

- A dokumentumokban jó minőségű szövegekhez juthatunk, és az elektronikus forma sok olyan megoldást is lehetővé tesz, amely nyomtatott könyv esetében kivitelezhetetlen. A tananyagok között számos – szimulációt, animációt, videoanyagot, az önellenőrzést segítő megoldásokat tartalmazó – multimédiás oktatási segédlet is található. Előfordul azonban, hogy egy-egy PDF-

ben az ábrák felbontása nem megfelelő, a képek pixelesek és rontanak a kiadvány színvonalán. Néha pedig a kulcsszavas kereséskor azt tapasztalhatjuk, hogy a kereső-kifejezés szövegkörnyezetének megjelenítése nem helyes, a szövegbe ágyazva tag-eket, a szöveg forráskódjának részleteit is látjuk.

- Elektronikus könyvek esetében fontos kérdés a szerzői jogok védelme. A Typotex Kiadó Social DRM védelmet alkalmaz kiadványain, azaz minden egyes könyv, minden egyes oldala tartalmazza a vásárló adatait, a vásárlás tényét és a kiadó megnevezését (sajnos ezeknél az adatoknál nem megfelelő a karakterkódolás). A honlap információi szerint a kiadványok csak egyszer nyomtathatók, külön figyelmeztetnek is rá, hogy hibás nyomtatás esetén sem lehet ezen a korlátozáson változtatni. Lehetséges, hogy ez az állítás mára érvényét veszítette, mindenesetre az biztos, hogy jelenleg a letöltött kiadványok akár hányszor nyomtathatók, bár a vásárlási feltételek szerint engedélyezetten csak egyetlen alkalommal. Az Interkönyv Facebook oldala szerint az engedély nélküli felhasználást folyamatos nyomkövetéssel egy *crawler* program biztosítja.

Metaadatok, bibliográfiai információk

- Az egyes kiadványokhoz kapcsolódó űrlapok a legalapvetőbb metaadatokat tartalmazzák. Sajnos a könyvészeti adatok közül nem mindegyik kereshető az összetett űrlappal, így a megjelenés dátumára például csak kulcsszavasán kereshetünk, ami megnehezíti a tájékozódást.
- Szakkönyvek esetében – és mert bizonyos tudományterületeket jóval több kiadvány képvisel ebben a gyűjteményben – sokkal alaposabb tárgyszavazásra volna szükség, lehetőleg egy hierarchikus, az adott szakterület terminológiáját tükröző tárgyszórendszerrel.
- Az elvégzett tesztek alapján úgy tűnik, a nagyobb keresőmotorok nehezen, vagy egyáltalán nem találják meg a könyvadatlapokat.

Digitalbooks

Honlap: <http://www.digitalbooks.hu>
E-mail: info@digitalbooks.hu
Fenntartó: Digitalbooks.hu Kft.
Értékelés dátuma: 2013. február 2.
Értékelő: Dávid Adrienne

Általános értékelés

A *Digitalbooks.hu* weboldal elektronikus tartalmak gyűjtésével és értékesítésével, illetve e-könyv-olvasó berendezések kereskedelmével foglalkozik. A hazai viszonylatban széles termépalettával rendelkező szolgáltatás szinte hetente jelentkezik

új e-könyvekkel, folyamatosan bővíti kapcsolatait újabb és újabb kiadókkal, és a készülékek tekintetében is naprakész választékkal rendelkezik. Kiemelendő a vásárlókkal való kapcsolat: állandóan változó akciókkal, egyedi ajánlatokkal, ajándékutalványokkal kedveskednek a felhasználóknak. Facebook-oldalukon folyamatosan kommunikálnak a szolgáltatás kedvelőivel, továbbá hírlevelükre is fel lehet iratkozni.

A webáruház fenntartója a *Digitalbooks.hu Kft.*, amelyet 2009-ben alapított néhány, a „hagyományos” könyvkereskedelemben már tapasztalatokat szerzett magánszemély. Céljuk a jelenleg még kicsiny hazai e-könyves piac meghatározó szereplőjévé válni. E cél elérése érdekében a legfontosabbnak a kiadókkal való folyamatos párbeszédet tekintik: az esetleges tévhitiek eloszlásával és a gyártási, forgalmazási folyamat megismertetésével igyekeznek kedvet csinálni a művek elektronikus formában való kiadásához. A cég alapító tagja az „Egyesülés az e-könyvekért” csoportnak – vagyis a magyarországi e-könyves vállalkozások, szervezetek és szakmai fórumok önkéntes együttműködési rendszerének. A szerveződés célja az e-könyvek magyarországi elterjedésének minél szélesebb körű elősegítése és az összes szakmai szereplőt összefogó, érdekeiket közelítő, aktív kommunikációjának támogatása.

Az oldal tesztelése során tapasztalt hiányosságok:

- *Kevés, illetve hiányos bibliográfiai információk a művekről.* Következetlenek az adatok, nincsenek kötelező mezők, sok esetben alapvető információk (pl. szerző neve) hiányoznak. Tárgyszavakra vagy címkékre is szükség lenne, amelyekkel árnyaltabban kifejezhető a tartalom. Mindezek nagymértékben hozzájárulhatnának a visszakeresés hatékonyságának növeléséhez.
- *A kapcsolat hiánya a felhasználókkal, illetve más, „könyves témájú” rendszerekkel, szolgáltatásokkal.* Az előző pontban részletezett hiányosságok egy részét orvosolhatná a kapcsolat kiépítése például könyvtári online katalógusokkal, könyves közösségi oldalakkal, ahonnan a hiányzó információk beszerezhetők lennének. Ugyanez vonatkozik a felhasználókra is, akik véleményükkel, egyéni értékeléssel, címkézéssel stb. adhatnának hozzá kiegészítő információkat az oldalon fellelhető tartalmakhoz, a metaadatokhoz. Több, a regisztrációhoz kapcsolódó egyéni szolgáltatás is kialakítható volna – manapság ez már alapvető és jogos elvárás egy webes alkalmazással szemben.

- *Kevés a technikai információ az oldal működésével kapcsolatban, nincs akadálymentes, illetve többnyelvű felület.* Bár részletes súgóval rendelkezik az oldal, az ott fellelhető információk elsősorban a vásárlásra, annak menetére, a fizetésre, a könyvek letöltésére és olvasására vonatkoznak. Magának az oldalnak – például a keresőnek – a működésével kapcsolatban szinte semmit nem találunk. Nincs akadálymentes felület sem, holott az e-könyvek fogyasztói közt egészen biztosan találunk fogyatékkal élő személyeket. Elég csak az e-könyv olvasó azon funkciójára gondolni, amellyel tetszőleges méretűre nagyíthatók a betűk – ez nagy segítség a gyengén látók számára. Sok eszköz képes a szövegek felolvasására is, ami többek közt a vakok számára jelenthet könnyebbséget, tehát mindenképp érdemes lenne az ő számukra is könnyebbé tenni a keresést és a vásárlást. Idegen nyelvű felhasználó jelenleg semmit nem tud kezdeni az oldallal – igaz, pillanatnyilag a tartalom is szinte kizárólag magyar nyelvű. Talán a jövőben ez változni fog, s vele együtt a felület is bővül majd nyelv választási lehetőséggel.

Összefoglalva: A *Digitalbooks* jelenleg az egyik legnagyobb hazai e-könyv és e-könyv olvasó eszközforgalmazó cég, online webáruházal. Küldeté-

sük az elektronikus könyvek hazai népszerűsítése, elterjesztése. Bár a forgalmazott címek száma még nem túl magas, kínálatuk hazai szinten mégis jelentősnek számít, az olvasó eszközök tekintetében pedig szinte egyedülálló a választékuk. Árképzésük korrekt. Az egész megrendelési folyamat könnyen, gyorsan, és teljes mértékben online zajlik, hiszen kártyás fizetésre is mód nyílik a felületen. Dicséretes a kiadók felé való nyitottságuk, az a proaktív szemléletmód, amellyel igyekeznek küldetésüket véghezvinni, kommunikálni; keresik a módot és a lehetőséget a területen érintett szereplőkkel (könyvtárak, kiadók) való folyamatos párbeszédre, együttműködésre.

Részletes értékelés

Felület, használhatóság, segítség

- A szolgáltatás felülete jól áttekinthető, szellős, elrendezése a webáruházaknál megszokottnak felel meg. A fehér-szürke-kék-bordó színvilág kellemes összehatást kelt. A címdalt a termékek (főként könyvborítók és e-könyv olvasó berendezések) képei, továbbá flash-animációk teszik színessé (6. ábra). Az oldalon nincs preferált böngésző megnevezve, a szolgáltatás a leggyakoribb böngészőkben problémamentesen működik.

DIGITALBOOKS
DIGITÁLIS KÖNYVEK ÁRUHÁZA

KOSAR A KOSAR ÜRES Keresés... **BEJELENKEZÉS**

HÍREK KIADÓKNAK KAPCSOLAT SÚGÓ SAJÁT ADATAIM

KATEGÓRIÁK

- Újdonságok csak nekünk!
- Újkorong
- Északon
- Populáris e-könyvek
- Ezoterika
- Ötvenk és nyolcvan évek között
- Külföldi magyar irodalom
- Költésregény
- Klasszikus magyar irodalom
- Idegen nyelvű könyvek
- Klasszikus világirodalom
- Szórakoztató irodalom
- Egyetemes tankönyvgyűjtemény
- Vallás
- Ismeretterjesztő könyvek
- Levelek, szöveg
- Feladatgyűjtemény
- Szülői gyűjtemény
- Ajánlatkártya
- Alcímek, ajánlatok

ÚJDONSÁGOK!
Jószöveg
Műhely Kiadó

Frissítse tudását, könyvet adunk hozzá!
10% kedvezmény!

Volt egyszer egy MALÉV 990 Ft Tovább >>	Beszélj úgy, hogy érdekelje, hallgassd úgy... 1590 Ft Tovább >>	Tűz lobban a mélyben 1990 Ft Tovább >>	London csak oda 1900 Ft Tovább >>
Árnyak és rémek 2590 Ft Tovább >>	Zsibó testvérek 1190 Ft Tovább >>	Kern András - Ezt nem lehet leírni 2590 Ft Tovább >>	Drognapló 1900 Ft Tovább >>
A Király szívünkben él 1190 Ft Tovább >>	Vallomás 1190 Ft Tovább >>	A Nagy Hadronlökőgép 1490 Ft Tovább >>	Dominika csak oda 1900 Ft Tovább >>
Magiért beszél 790 Ft Tovább >>	Telemarkhoz bolyongásai 1200 Ft Tovább >>	Szuicidrománc 1500 Ft Tovább >>	Otthonosság és idegenség 1490 Ft Tovább >>
Az ég a bátrakat szereti 700 Ft Tovább >>	Fénytörés 1290 Ft Tovább >>	Várocsok, üzemek, intézmények 1200 Ft Tovább >>	Obama 1990 Ft Tovább >>

MAGUNKRÓL
ÁLTALÁNOS SZERZŐDÉSI FELTÉTELEK
FOTÓSI ÉS SZÁLLÍTÁSI FELTÉTELEK

CIB BANK
Pénzösszeg / Currency / Währung:
Hungarian forint Ft [Change](#)

DIGITALBOOKS.HU/HFI • TELEFON: +36-70-6029894 • IRÓD: NEMZUKI

6. ábra A szolgáltatás nyitólapja

- A *címdal*on újdonságokat, akciós ajánlatokat, valamint ízelítőt találunk az e-könyv olvasó készülékekből. A fejlécben *egyedi logót*, a vásárláskor használatos, a megvenni kívánt tételeket tartalmazó *kosarat*, a *kereső* ablakát, a *regisztrációhoz/bejelentkezéshez* használandó menüpontokat, továbbá a tájékozódáshoz szükséges legfontosabb információkat találjuk meg. Magáról a cégről is kapunk részletes leírást, bemutatkozást, van egy *Kapcsolat* menüpont az elérhetőségekkel, és a vásárlással kapcsolatos tudnivalókat is itt – a *Súgó* alatt – találjuk meg. Külön menüpontot szenteltek a *kiadóknak*, amelyeknek a bizalmát igyekeznek megnyerni a részletes tájékoztatással. Felismerve, hogy az e-könyv olvasók rohamos terjedésével egyre nagyobb az igény a legálisan beszerezhető, magyar nyelvű tartalomra, elsősorban a kiadókat kell rábírnunk arra, hogy a hagyományos, papírformátumú könyvek megjelentetése mellett ne idegenkedjenek az e-könyvek kiadásától sem. A már említett „Egyesülés az e-könyvekért” szerveződés által kezdeményezett párbeszéd során bebizonyosodott, hogy számos olyan kérdés, „félelem” merült fel a kiadók részéről az elektronikus könyvekkel kapcsolatban, amelyek párbeszédrel, tájékoztatással megnyugtatóan tisztázhatók.
- A bal oldali panelen *kategórialistákat* találunk. E kategóriák elsősorban az e-könyvek különböző szempontú csoportjait takarják, másrészt az olvasó eszközöket, továbbá az újdonságok, akciós ajánlatok listáit. A kategóriák alatt *partnerlistát* helyeztek el. A partnerkiadók nevére kattintva azok aktuális választéka jelenik meg az oldalon.
- *Nyelvváltásra* nincs mód, a felhasználói célcsoport – legalábbis egyelőre – a magyar nyelvű olvasóközönség. Bár a választékban találunk idegen nyelvű könyveket is, ám ezek jó része nyelvtanulóknak való gyakorlókönyv, melyeknek ismertetői, továbbá a metaadatai is magyar nyelven íródtak. Talán, ha nagyobb számban forgalmaznak majd idegen nyelvű könyveket, akkor szükségessé válhat a többnyelvű kezelőfelület.
- Webáruház esetében kiemelt fontossága van a *vásárlási információk* megjelenítésének, hiszen a vásárlók bizalmát legkönnyebben azzal lehet megnyerni, ha bármilyen felmerülő kérdésükre választ találnak a felületen. Részletes leírást a vásárlás menetéről a *Súgó* 2. fejezetében, „*Az oldal használata*” címmel helyeztek el. Találunk itt még ismertetőt a bankkártyás fizetésről és az általános szerződési feltételekről is – mindezeket az információkat a láblécben is elhelyezték. Pozitívum, hogy az egész vásárlási folyamat könnyen, gyorsan, online módon lebonyolítható, a

fizetési mód sokféle és rugalmas: bankkártya, PayPal, banki átutalás, és készpénz útján is rendezhetjük a számlánkat.

- *Regisztrációra* a vásárláskor van csupán szükségünk, mert a webáruháznak nincs más olyan szolgáltatása (pl. kedvencek vagy kívánságlista összeállítása), amelyhez szükség lenne rá. Az űrlap kitöltésekor csupán az oldalon megjelenítendő nevet, egy felhasználói nevet és jelszót, illetve a számlázási adatainkat kell megadnunk.
- Részletes *Súgó* áll rendelkezésre, amely négy főbb menüpontból áll: a *Gyakran ismételt kérdések (GYIK/FAQ)*, *Az oldal használata*, *E-könyvvel kapcsolatos tudnivalók*, továbbá a *Jogszabályi háttér* témaköröket tartalmazza. Mind-egyik fejezet részletesen, lépésről lépésre mutatja be a folyamatokat, az e-könyvek számítógépen, illetve egyéb eszközökön való olvasásához ingyenesen letölthető szoftvereket is ajánl. Az általános *súgó* tulajdonképpen a szolgáltatásokkal ismerteti meg, de magával az oldal működésével kapcsolatban nem tartalmaz információkat. Nem derül ki például, hogy hogyan működik a kereső, milyen mezőkben keres, továbbá mintapéldákat sem mutat be, ami pedig segíthetne a hatékonyabb keresésben. Amíg a kereshető tartalom nem túl nagy, addig ez nem is jelent problémát, ám ha átlép egy határt a mennyiség, bizony nehézséget jelenthet a kutatásban.

Keresőfunkciók, találatok

- A webáruház *egy szabadszavas gyorskeresővel* rendelkezik, részletes űrlapja nincs. A gyorskeresőt mindig elérjük, bárhol tartózkodunk a weboldalon, mivel azt a fejlécben helyezték el. A kereső kizárólag a művekről rögzített adatokban keres, nem a weboldal teljes tartalmában. A gyorskereső mezőjébe maximum 20 karakternyi szöveg írható be, az egyes kifejezések között logikai kapcsolatot beállítani nem lehet, azokat magától sem alkalmazza a rendszer. Sőt, ha két (vagy több) kifejezést írunk be, még ha relevánsak is, nem ad találatot az oldal. Például *Karinthy Ferenc Epepe* című művére – bár a könyv megtalálható a választékban – nem találunk rá, ha az „Epepe” és a „Karinthy” kifejezéseket gépeljük be, míg bármelyiküket önállóan beírva megjelenik a szóban forgó mű a találati listában. A keresőmotor a kis- és nagybetűk, valamint az ékezetek között nem tesz különbséget, csonkolni lehet, behelyettesítésre viszont nincs mód. Kereséseinket a rendszer nem őrzi meg. Böngészésre számtalan mód nyílik: a nyitólap fő- és alkategóriáiban, a partnerlistában, továbbá a különféle ajánlókban és

újdonságlistákban egyaránt kedvükre böngészhetünk.

- A *találati lista* (7. ábra) megjelenésekor módunk nyílik a találatok szűkítésére, ami azt jelenti, hogy szűrhetünk szerzőre, illetve kiadóra, kötött listából választva ki a megfelelő tételeket. A kiadók listája ábécé szerint rendezve jelenik meg a legördülő listában, a szerzőknél azonban akad némi gond: a nevek rendezési elv nélkül, összevissza tűnnek fel, egy-egy név többször is ismétlődik, így gyakorlatilag nagyon nehéz ráakadni a minket érdeklő szerzőre. Van egy „Rendezési elv” nevű mező is, egyelőre egyetlen – „Termék

megnevezése +/-” – tétellel, ami így önmagában nem sokra használható. Talán a lista további bővítését már tervben vették, a kivitelezés azonban még várat magára. Megadható az egy oldalon megjelenített művek száma is 10-től kezdődően, a maximuma 100 tétel. Az oldalak között tetszés szerint léptethetünk előre illetve hátra egy-egy oldalt, továbbá a lista legelejére vagy végére is ugorhatunk. A találati lista felülete módot ad a *böngészésre* is: ha a szerzői vagy a kiadói listából választunk, de konkrét keresőkifejezést nem adunk meg, akkor az adott szerző vagy kiadó teljes választékát megjeleníti a rendszer.

The screenshot shows the DigitalBooks website interface. At the top, there's a navigation bar with the logo 'DIGITALBOOKS DIGITÁLIS KÖNYVEK ÁRUHÁZA', a search bar, and a 'BEJELENTKEZÉS' button. Below the navigation bar, there are menu items: 'HÍREK', 'KIADÓKNAK', 'KAPCSOLAT', 'SÚGÓ', and 'SAJÁT ADATAIM'. On the left side, there's a 'KATEGÓRIÁK' section with a list of categories like 'Újdonságok csak nálunk!', 'Újdonság', 'Eszközök', etc. The main content area shows search results for 'Karinthy Ferenc'. There are filters for 'Szerző' (set to 'Karinthy Ferenc') and 'Kiadó'. A 'Rendezési elv' dropdown is set to 'Termék megnevezése +/-'. The results list includes books like 'Budapesti őszi', 'Budapesti tavasz', 'Don Juan éjszakája', 'Epepe', and 'Ez-az avagy a bicikliző tigris', each with a price and a 'Tovább >>' button.

- » Dog Books Kft.
- » Duna International
- » Galeitika Fantasztikus Könyvek
- » I.A.T. Kiadó
- » Józseveg Műhely Kiadó
- » Koobe Magyarország
- » Lama Plus
- » Magyar Napló
- » Móra Kiadó
- » Napvilág Kiadó
- » Osiris Kiadó
- » Papirusz Book Könyvkiadó
- » PocketBook
- » Portal Press Digital
- » Publio
- » Rendszer Kiadó
- » Scholar Kiadó
- » Szerzői kiadás
- » Tarandus Kiadó
- » Tudatos Lépés
- » Új Luzitánia
- » Victoria Kiadó
- » Zrínyi Kiadó

Karcolatok

szerző: Karinthy Ferenc

1 000 Ft

Tovább >>

Kentaur

szerző: Karinthy Ferenc
ISBN:...

990 Ft

Tovább >>

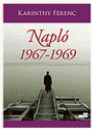

Marich Géza utolsó kalandja

szerző: Karinthy Ferenc

1 100 Ft

Tovább >>

Napló 1. kötet 1967-1969

szerző: Karinthy Ferenc

1 100 Ft

Tovább >>

Napló 2. kötet 1970-1973

szerző: Karinthy Ferenc

1 100 Ft

Tovább >>

ÚJDONSÁGOK!

józseveg
műhely kiadó

A minőség kiadójának
könyvei elektronikusan is

- » MAGUNKRÓL
- » ÁLTALÁNOS SZERZŐDÉSI FELTÉTELEK
- » FIZETÉSI ÉS SZÁLLÍTÁSI FELTÉTELEK

Péznem / Currency / Währung:

Hungarian forint Ft

DIGITALBOOKS.HU KFT • TELEFON: +36-70-60298-94 • ÍRJON NEKÜNK!

7. ábra Találati lista

Tartalom, minőség

- A webáruház elsősorban *e-könyveket* és az olvasásukat lehetővé tevő *e-könyv olvasó eszközöket* forgalmaz. Mivel a Digitalbooks kiadó is, nem csak forgalmazó, így néhány olyan kiadványuk is van, amelyek kizárólag náluk kaphatók, sőt néhány hagyományos papírkönyvet is találunk a kínálatban.

- A könyveket kategóriákba sorolták; a kategória-rendszer kétszintű. E kategóriák nem valamely könyvtári besorolási rendszert követik, tematikus illetve dokumentumtípus-kategóriákat egyaránt tartalmaznak. Ennek megfelelően találunk például kortárs, továbbá klasszikus magyar és világ-irodalmat, de külön halmazt képviselnek a folyóiratok, vagy az egyetemi jegyzetek, a gyerekkönyvek. Ebből következően az egyes kategóri-

DIGITALBOOKS
DIGITÁLIS KÖNYVEK ÁRUHÁZA

KOSÁR A KOSÁR ÜRES Keresés... BEJELENTKEZÉS

HÍREK KIADÓKNAK KAPCSOLAT SÜGŐ SAJÁT ADATAIM

KATEGÓRIÁK

- Újkezdőknek csak nézzük!
- Újtonság
- Eszközök**
- E-könyv olvasó
- Kiegészítők
- Ingyenes e-könyvek
- Ezterika
- Cyberk és ifjúsági irodalom
- Kortárs magyar irodalom
- Kortárs világirodalom
- Klasszikus magyar irodalom
- Klasszikus világirodalom
- Szórakoztató irodalom
- Egyetemi tankönyvgyűjtemény
- Valóság
- Ismeretterjesztő könyvek
- Levelek, szövegek
- Folyóiratok
- Szülő, gyerek
- Ajánlások, ajánlások

PARTNEREINK

- A Hírnap Könyve
- Ad Astra
- Adamo Books
- Alakémi Kiadó
- Atomgyár Kiadó
- Alberic Press
- Bookline Könyvek

Kindle Wifi
Az Amazon Kindle e-könyv olvasó alapmodellje

Ár: **36 990 Ft**

Kosárba

Leírás

Alapvetően a legújabbat nyitó, kiváló minőségű e-könyv olvasó beépített 6 collos e-papír kijelzővel, egyszerű kezeléssel.

Súly: 170 gramm (egy vékony füzet vagy nehezebb mobiltelefon súlya)

Szélesség: 115 mm

Magasság: 166 mm (csak nagyobb, mint egy A6 méretű papírtap)

Vastagság: 8 mm

Kijelző: 16 színelemes, 6" E-ink Pearl, 600 x 800

Memóriájában ezernél több állagos méretű e-könyv fér el.

Egy feltöltés e-könyvvel körülbelül 6000 oldalnyi lapozást bír, feltöltéséhez elég néhány óra a számítógép USB-portjára csatlakoztatni a mellékelt kábellel (hálozati töltő külön tartozékként rendelhető).

Támogatott formátumok: mobi, prc, azw, pdf (konvertálással doc, docx, html, txt)

Angol nyelvű menüvel, készülékre töltött leírással, 1 év garanciával.

Fekete színben rákattintható, színes színen rendelhető (kérjük megrendelés előtt érdeklődjön a színek változtatásának lehetőségéről)

Budapest területén a rendelést követő munkanapon 10 és 18 óra között ingyenes házhozszállítással (Rendelésnél a „Személyes átvétel” opciót választva)

8. ábra E-könyv olvasó készülék adatlapja

ák között átfedések is lehetségesek (pl. a klasszikus magyar irodalom alkategóriái között találunk gyerek-, illetve ifjúsági könyveket is, holott ezek önálló főkategóriaként is szerepelnek – természetesen tágabb tartalommal). Bár webáruházról van szó, vagyis kereskedelmi célú tartalomértékesítésről, ingyenesen letölthető könyveket is fellelhetünk a választékban. Végignézve az egyes kategóriákat (a forgalmazott címek pontos számát nem találjuk meg a felületen), látható, hogy egyelőre nem túl nagy a választék – de ez nem a Digitalbooks hibája, hanem a magyar nyelven elérhető e-könyves tartalom ilyen csekély. Hazánkban jelenleg ez a dokumentumtípus még nem túl elterjedt, de az eszközök rohamos bővülésével párhuzamosan az áttérés hamarosan és biztosan be fog következni.

- Az áruház a legelterjedtebb e-könyvformátumokban forgalmazza a műveket: *EPub*, *PRC*/*mobipocket* és *PDF* fájlok közül választhatjuk ki a nekünk – illetve készülékünknek – leginkább

megfelelőt. Van, ahol nincs választási lehetőségünk, tehát nem érjük el a könyveket az összes formátumban: többnyire *EPub* és *PRC* közül választhatunk, a *PDF* viszonylag ritka. Az illetéktelen felhasználástól az Adobe másolásvédelme alkalmazásával, illetve vízjeles védelemmel gondoskodnak. Árképzésük korrekt, áraik átlagosan 300 és 2500 Ft között mozognak, az átlagár 1100 Ft – ez abszolút megfelel annak az összeg-intervallumnak, amelyet a vásárlók (néhány hazai felmérés tapasztalatai alapján) kifizetni hajlandók e-könyves tartalomért.

- A webáruház nem csupán a tartalmat, de az azt megjelenítő eszközöket is forgalmazza. A választékban megtaláljuk szinte az összes nagyobb gyártó készülékeit (8. ábra). A tesztelés idején 13-féle, e-tintás kijelzővel rendelkező készüléket találtunk – köztük a népszerű Kindle olvasót –, és különféle kiegészítőket (tokok, lámpák stb.) is rendelhetünk melléjük.

- A közösségi oldalak közül egyedül a Facebook-kal van összekötve az oldal. Lehetőségünk van bármely tartalom – legyen szó akár e-könyvről, akár olvasóeszközről – kedvelésére, illetve megosztására a Facebook felületén. Ettől eltekintve a webáruház más módon „nem engedi be” a felhasználót a tartalom alakításába. Nem lehet például értékelni a könyveket, illetve a készülékeket annak megfelelően, hogy mennyire nyerték el tetszésünket, megjegyzéseket sem fűzhetünk hozzájuk, pedig ez hasznos lehetne, hiszen segíthetné a vásárlókat a választásban. Más, hasonló oldalakon a regisztrált felhasználók számára már megszokott „kedvencek” vagy „kívánságlista” sem hozható létre. Vendégkönyvet sem találunk, a céggel való kommunikáció egyetlen módja az oldalon keresztüli üzenetküldés, vagy a telefon.

Metaadatok, bibliográfiai információk

- Könyvek esetében a kiadvány adatlapján a következő információkat találhatjuk meg: *cím, szerző, kiadó, ár, formátum*, és többnyire egy rövid *ismertető/bevezető szöveg*, továbbá a *borító* bélyegképe, amely nagyobb méretben is megjeleníthető (9. ábra). Sajnos nem mindig és nem minden adat található meg mindenhol. Volt olyan tétel is, ahol kizárólag címet, árinformációt és kiadót találtam. Úgy érzem, ez a leggyengébb pontja az áruház mögött működő adatbázisnak. A visszakeresést rendkívüli módon megnehezíti

az információhiány. Érdeemes lenne néhány kötelező mezőt bevezetni – a cím, a szerző, a megjelenési év, a kiadó neve például mindenképp ilyen lehetne –, ezen kívül tárgyszavazni is hasznos volna, s ha erre nincs kapacitás, akár rá lehetne bízni a dolgot a felhasználókra, vásárlókra (sok helyütt megteszik, és működik a dolog), vagy összekapcsolni a rendszert akár könyves közösségi oldalakkal, akár könyvtári OPAC-okkal (akár mindkettővel), ahol egy adott műről szinte minden információ fellelhető, és ahol olvasói értékeléseket is találunk. Oda-vissza irányban gyümölcsöző lehetne egy ilyen kapcsolat, hiszen a könyvtári katalógusban kereső vagy a közösségi oldalon nézelődő felhasználó azonnal, egyetlen lépésben az áruházban találhatná magát, ahol a kiválasztott művet néhány kattintással meg is vásárolhatná.

- A készülékek adatlapjai a könyvékéénél gazdagabbnak tűnnek, ahogy ez a 8. ábrán látható volt. Az eszközökről többnyire mindenütt feltüntetik az összes technikai információt (méretek, tárolási kapacitás, kijelző típusa stb.), sőt rövidebb szöveges ajánlót is találunk. Természetesen nagyítható képet is megnézhetünk az egyes e-könyv-olvasókról. A fellelhető információkat összevetve elégséges adatot gyűjthetünk össze ahhoz, hogy ki tudjuk választani a számunkra leginkább megfelelő eszközt – bár én itt is hiányolom a szubjektív olvasói tapasztalatokat, véleményeket.

9. ábra Egy e-könyv adatlapja

Honlap: <http://www.multimediaplaza.com>
E-mail: info@multimediaplaza.com
Fenntartó: Kossuth Kiadó zRt.
Értékelés dátuma: 2012. november 1.
Értékelő: Ternai Zita

Általános értékelés

A *Kossuth Kiadó* kulturális letöltőközpontja a Multimédiaplaza nevezetű virtuális áruház. Kínálatában e-könyvek, hangoskönyvek, multimédia kiadványok, képek, térképek és zenei albumok szerepelnek, amelyeknek gyors és egyszerű internetes megvásárlására nyílik itt lehetőség. Az oldalt a kiadó *Informatikai Szerkesztősége* működteti *Kocsis András* vezetésével, 2010 óta. A portál nem kényszermegoldásként jött létre, hogy a saját kiadású e-könyveiket tudják hol forgalmazni, hanem a cég kezdetektől arra törekedett, hogy minél több magyar kiadó kínálatával kereskedjen. (Egyébként is élen jár a magyar könyvkiadók között az üzleti célú elektronikus tartalomszolgáltatásban.) Így történt, hogy a kezdeti e-könyvállományt a Fapadoskönyvtől konvertálták, jelenleg pedig 16 kiadóval együttműködve forgalmazzák azok e-könyveit is.

A kínálat sokszínű, de nem a mennyiségre, inkább a minőségre próbálják a hangsúlyt fektetni. Hangoskönyvből MP3 formátumban 76 művet, zenei albumból szintén MP3 formátumban 112 darabot, multimédiás programból .zip kiterjesztésű fájlba csomagolva 12 félélt forgalmaznak ez idő szerint. E-könyvből (EPub és MOBI formátumban) jelenleg 1824-et ajánlanak, köztük több száz magyar és világirodalmi remekmű tölthető le: klasszikusok, kötelező és ajánlott olvasmányok, gyermek- és ifjúsági irodalom, történelmi regények, de a szórakoztató irodalom nagyjai sem hiányoznak. Néhány olyan bestsellert is találunk, amelyeket a nyomtatott változattal egy időben e-formátumban is megjelentetnek, magyar és külföldi írók tollából egyaránt. A kínálatban helyet kapnak a tudományos és az ismeretterjesztő témájú kiadványok is. Néhány olyan egyedi mű prezentálására is vállalkoztak, amelyeket nyomtatásban nem kifizetődő kiadni, de elektronikus formátumban páratlan tartalmuk miatt mégis megjelentettek. Ilyen például az olimpiai játékok története 13 részben, vagy a *Brehm* 18 kötete. Dicséretes, hogy 85 cím szabadon, ingyen letölthető, többnyire magyar klasszikusoktól. A szín-

vonat tükrözi, hogy nem így-úgy beszaknelt, hanem korrektúrázott, lektorált, jogtisztá művek érhetőek el. Az érdeklődés felkeltésére kiváló ötlet, hogy bejelentkezett felhasználóként a fizetős művekbe is beleolvashatunk, általában 16 oldal terjedelemben. Zeneszámok vagy hangoskönyvek esetében pedig behallgathatunk a felvételekbe jó néhány másodperc erejéig. Szintén a regisztrált tagok kiváltsága, hogy havi hírlevelekből értesülhetnek a legfrissebb termékekről és egyéb aktualitásokról.

A másolásvédelmet nagyszerű megoldásként egy saját fejlesztésű, digitális vízjelzési rendszerrel oldották meg. Ez a módszer nem korlátozza a másolást, de az illetéktelen másolat forrását képes beazonosítani. Áraikat a nyomtatott változathoz képest 40-60 százalékkal alacsonyabban határozzák meg. Stratégiájuk része, hogy nem az állandó akciókkal próbálják felhívni magukra a figyelmet, hanem a korrektül megszabott fix árakkal, a minőségi kínálattal és a kényelmes vásárlással. Lehet fizetni bankkártyával, banki átutalással, illetve létezik egy saját virtuális letöltőkártyájuk is – a feltölthető telefonkártya mintájára. Az e-könyvek és a zenei művek igény szerint részletekben (pl. egy-egy kötet vagy zeneszám) is megvehetők.

A tesztelés során talált hiányosságok a következők:

1. A portálról és a hozzá tartozó adatokról, információkról érdemes lenne egy áttekintést készíteni, például egy *Rólunk* címszó alatt. Jelenleg semmi hasonlót nem találtam, az interneten keresgélve lehet csak némi útmutatást kapni a tevékenységükről. Hiányolom azt is, hogy nincs összeköttetés az oldal és a „feljebbvalója” között, azaz a Kossuth Kiadóra nincs hivatkozás. Fordítva él a dolog, mert például a kiadó honlapján olvasható a Hírek rovatban a „Díjeső az e-könyv-írói pályázaton” című cikk, magán a *multimediaplaza.com* oldalon viszont csak az eredményhirdetés kapott helyet. Inkább két helyen legyen tájékoztatás, minthogy ne szerepeljen a saját honlapján! A *kossuth.hu*-n elérhető egy rövidke PDF kiterjesztésű sajtóanyag is a Multimédiaplazáról, utóbbin nem találtam ilyet. Egyszóval informatívabb főoldalra lenne szükség, több hírrel, változatosabb, többféle olvasmányt kínáló reklámcsíkkal, sikerlistával. E-könyv olvasót nem forgalmaznak, pedig célszerű lenne bővíteni vele a kínálatot – hiszen szorosan a témához kapcsolódik –, kiegészítve ezek leírásával, előnyeivel, hátrányaival, teszt-eredményeivel. Esetleg érdemes lenne egy nagyobb horderejű fejlesztéssel vagy összevo-

nással egy rendszer alá helyezni az e-könyvet a papírformátumú társaikkal. Növelhetné a vásárlási kedvet, ha szélesebb spektrumból lehetne válogatni és nem utolsósorban összehasonlíthatóvá válna a papír-ár az e-árral – felesleges kattintások nélkül.

2. Az oldal csak egy egyszerű keresőt ajánl fel. Nehéz megtalálni a művet, ha nem ismerem pontosan az adatait. Keres a program az e-könyv leírásában, az ismertetőjében és a tartalmában egyaránt. De nem különbözteti meg a szövegben a keresőkifejezést más színnel, így nehéz megtalálni a kívánt szót, mondjuk egy hosszabb ismertetőben. Jó volna, ha szűkíthető lenne a keresés helye. Egy részletes úrlap pedig megoldást kínálhatna a pontos és összetett keresőkérdések beírására. Különböző szűrők használatával lehetőség lenne a szövegben, a szerzők, a kiadók között, a címben külön-külön vagy együttesen is keresni. A témakörök szerinti böngészés jól kidolgozott, kellő mélységig feltárt. Nincs azonban betűrend szerinti böngészés, amely szintén segíthetné a tájékozódást. Egy konkurens portálon (*bookandwalk.hu*) például nagyon kreatív megoldással találkoztam: a böngészésnél térképes keresőt ajánl a cselekmény helyszíneire, a korszakkereső ikonjával pedig megadhatunk egy időszakot, vagy kereshetünk konkrét korszakra is. Hasonló remek ötletek használatával szívesebben böngészik az ember, sokszor pusztán kíváncsiságból, de azután ezt követheti előre nem tervezett vásárlás is.
3. A találati lista megjelenítése nem kellően kidolgozott, nehézkes benne a navigáció. Egy oldalon csak 24 tétel szerepel, a kívánt mennyiséget nem tudom beállítani, változtatni. Az oldalak között csak egyesével tudok oda-vissza lapozni. Hiányoznak a különböző rendezési elvek: például szerző, cím vagy ár szerinti, részletes vagy rövid megjelenítés. Mivel kizárólag cím szerinti ábécébe állítja a találatokat a rendszer, így egy szerző összes műve nem egy tömbben jelenik meg, vagyis teljesen szétforgácsolódnak az esetlegesen összetartozó adatok.
4. Az adatlapra kattintva kevés információt találunk az e-könyvekről. A terjedelem megadásának hiánya a legnagyobb gond, mert így nem tudom, hány oldalt veszek a pénzemért. Ha mást nem is, de a nyomtatott változat erre vonatkozó adatait fel kellene tüntetni (oldalszám, könyv mérete), vagy esetleg A/4-es méretre kalkulálni az oldalszámot. Az e-könyvről adott ismertető általában részletes, de sok könyv

esetében nincs ilyen hozzárendelve. Hiányolom a hivatkozásokat például a szerző további műveire. Modernebbé, közösségi jellegűvé lehetne formálni az oldalt, ha a vásárlók értékeléseket adhatnának vagy véleményt írhatnának a megvett portékákról. Érdekes, új távlatokat nyithatna meg egy más szemlélet bevezetése, új célközönség elérése: a kiadványok kölcsönözhetővé tétele valószínűleg sok diákot vonzana, amelyből a kiadó is profitálhatna.

Összegzés:

A Multimédiapláza előnye, hogy feladatát nemcsak kereskedelmi tevékenységként látja el, hanem küldetésnek is tekinti: az interneten olyannyira megszorodott kalóztevékenységeket, illegális elektronikus másolatokat ellensúlyozva, jogilag rendezett formába önti azok megjelentetését, új terjesztési csatornát nyitva. Szolgáltatja a legelterjedtebb e-könyvformátumot is, a Kindle formátumát is. Találó szlogenjük lehetne, hogy „kulturált, jogtiszt, olcsó”. Egy internetes forrás szerint a társadalmi felelősségvállalás terén is példát mutatnak, mivel a kiadó mozgásukban korlátozott munkatársakat (is) foglalkoztat. Hogy ez valóban így van-e, a webáruház portáljáról sajnos nem tudjuk meg.

Részletes értékelés

Felület, használhatóság, segítség

- A honlap megjelenése kellemes, barátságos benyomást kelt. Jól harmonizál az olajzöld alap a portál további kiegészítő színeivel. Erénye, hogy nincs teletűzdelve az arculathoz nem passzoló reklámokkal. A nyitólap a saját termékeiket propagálja. Egyetlen mozgó reklámcsík kapott csak helyet, négy eltérő e-könyv hírveréssel, ütősen megfogalmazott vezérmondatok kíséretében (10. ábra). Esetleg dinamikusabbá lehetne tenni a kezdőlapot, mindig újabb és újabb újdonságokat, akciókat prezentálni, mert hetek óta figyeltem az oldalt, és a négy reklám nem igazán akart frissülni. Ösztönözni kellene a felhasználókat, hogy ismerjenek meg és próbáljanak ki minél többet a letöltőportál kínálatából.
- A felületet a menüpontok mellett három tömbre osztották. A bal oldaliban néhány e-könyvről elhelyezett kedvcsináló kép szerepel hivatkozásként, a középső panelben pár soros leírással kibővített ajánlások, főként az újdonságokról. A jobb oldali blokkban hangoskönyvek és zenei albumok hirdetései sorakoznak. (Tesztelésem során az egyik alkalommal a középső panel tartalma eltűnt, üres volt a felület.)

JELENTKEZZEN BE A VÁSÁRLÁSHOZ!
 BEJELENTKEZÉS · ÚJ REGISZTRÁCIÓ

e-könyv
hangskönyv
multimédia
zene
letöltőkártya

Keresés

e-könyv
 zene

multimédia
 hangskönyv

Charlotte Rogan
Mentőcsónak
A lebilincselően izgalmas regény már e-könyvben is!

Feliratkozás
hírlevélre

Börcsök Mária
SZAKADOZÓ MÍTOSZOK

Aktuális
hírlevelünk

Szabadon
letölthető
e-könyveink

Láthatatlanok
Giuseppe Del Ponte
A RONTÁS KÖNYVE

IRODALOMTÖRTÉNET ALULNÉZETBEN

A magyar kiadókat és -kereskedőket szavazataival az ÉV KIADÓJA 2012-ben a Kossuth Kiadó.

A GONDOLKODÓK BESTSELLERE

Sofie, miután édesapja eltűnik a szeme elől és az életéből is, naponta talál levelet a postládájában, amelyben a „nagy életben” igyekezik őt valaki elgáztatni. Sofie komolyan veszi ezeket az üzeneteket, elmélyed az élet rejteimében, és fejteni kezdi azok tartalmát. Napl i z g a l m a k r a , g y e r m e k i t ö r t é n e t e k r e e g y s z e r ű s ö d i k a h é t k ö z n a p i é l e t , t e l e o l y a n e s e m é n y e k k e l , a m e l y e k b e n f e l n ö t t , n e v e l ő s z ű l ő k é n t i s r é s z t k e l l v e n n ű n k .

A világszerte ismert szerző műve ma már klasszikus, amelyre hivatkozni illik, és több mint harmincmillió példány fogyott belőle a világon.

Jostein Gaarder
Sofie világa
Regény a filozófia történetéről

PAULO COELHO
Alef
Coelho új regénye hangskönyvben

csak a Multimédiaplázában

KUKORELLY ENDRE

Samunadrág
Könyvtár Dolgozókat és Harmadnegyed Évesének

VÁNDORSÓLYOM KISASSZONY KÜLÖNLEGES GYERMEKEI

A 16 éves Jacob Portman egy félreeső walesi szigetre érkezik néhány réges-régi emlék nyomában, melyek nagyapja rejtélyes múltjára utalnak. A szigeten megtalálja azt a romos és rémisztő házat, ahol egykor a „szörnyek” elől menekülő gyerekek, köztük a náci támadás előestéjén Lengyelországból kimenekített nagyapja talált menedéket. A házban azután olyan kaland veszi kezdetét, mely az utóbbi évek legeredetibb misztikus világába vezet a fűszereplőt. **A regény** különleges hangulatát teljesen egyedivé varázsolják azok a különös, régi fotográfák, melyeket a szerző alig ismert magánarchívumokból válogatott össze.

és még 19
Kaláka-album

Gyermekkorunk
legszebb
történetei
hangskönyvekben

Üzletszabályzat | Vásárlási útmutató | GY.I.K | Elérhetőségek | Impresszum

10. ábra A Multimédiapláza nyitólapja

- A főbb menük a nyitólap felső részén és az oldal legalján kaptak helyet, nincsenek rögzítve, így görgetéskor eltűnnek. Érdeemes lenne egy tömbbe, mindig láthatóan elhelyezni őket. A témakörök böngészésénél is hasonló a helyzet. Ha végig szeretném nézni az egyes témakörök tartalmát, például egy, a lista közepén elhelyezett téma nevére klikkelve, kattintás után mindig visszaugrik a böngésző az oldal tetejére, így hosszan kell görgetnem, hogy újra a középső vagy annál lejjebb elhelyezett témakörnél folytathassam.
- A kezdő vásárlók segítésére részletes leírást olvashatunk az *Üzletszabályzat* és a *Vásárlási útmutató* menüpontok alatt. Megtudhatjuk, hogy melyek a felhasználási és a vásárlási feltételek, hogyan regisztráljunk, mivel és hogyan fizethetünk, tájékoztatnak az ide vonatkozó törvényekről, és hogy hogyan tölthetők le a megvásárolt tételek. Létezik egy *GY.I.K.* nevű menü is, de sajnálatos módon ugyanazzal a tartalommal, mint az *Üzletszabályzat*! A termék megvételét a *Kosárba teszem* gombbal indíthatjuk, majd a *Kosár tartalma* alatt lehet véglegesíteni a vásárlást, egyszerűen, mindenki által könnyen érthetően. A megrendelésről visszaigazoló e-mailt küldenek, majd megkezdődhet a választott fizetési móddal az egyenleg rendezése. Az áru letöltésére 72 óra áll rendelkezésre, amely szerintem rövid időintervallum.
- A kapcsolatteremtésre is van módunk, az *Elérhetőségek* alatt fel van sorakoztatva a legtöbb szükséges adat. Azonban az *Impresszumba* került – több információ közé beékelve – az egyik legfontosabb tudnivaló: „*A portállal, illetve az egyes tartalmakkal kapcsolatos észrevételeket az info[kukac]multimediaplaza.com címre várjuk.*” Ez a megfogalmazási mód egyáltalán nem emeli ki a lényegét, sokan nem is egy mondatba elrejtve keresik a kapcsolattartási e-mail címet, vagyis lehet, hogy elsiklanak felette. Az információáradatban sajnos magára az oldalra (létrejöttéről, üzemeltetőiről, céljáról, üzletstratégiájáról, múltjáról, jelenéről és a jövőbeni tervekről) pusztán két mondatot szánnak. A Multimédiapláza jelen van a Facebook közösségi oldalon is, de a még csekély számú (280 körüli) kedvelővel ezt elég belterjesnek érzem. Havi hírlevelekkel is kedveskednek a regisztrált felhasználóknak, amelyeket nagyon színvonalasnak találok. Egy kis plusz munkával járna ugyan, de gyakoribb megjelentetéssel és személyre szabott információkkal jobban bevésődne a portál az emberek tudatába.
- Az egyik pontban olvasható az alábbi mondat: „*A portál használatát Firefox vagy Chrome böngé-*

szóval ajánljuk.”, de ennek részben ellentmond a főoldal láblécében elhelyezett információ, mely szerint „*A weboldal megtekintéséhez Windows Internet Explorer, Firefox vagy Chrome böngészőt ajánlunk.*” Teszteléseim alapján mindhárom böngészővel (Internet Explorer 9.0, Firefox 16.0, Chrome 22.0) egyformán jól működik az oldal. Egyedül a Firefox-szal megnyitott adatlapokon nem látszik egy Facebook widget (ahol be lehet jelölni, hogy *Tetszik* az oldal, illetve megnézhetjük, hogy ismerőseinknek mi tetszik), amely a többinél megtalálható. A honlapon elhelyezett külső és belső hivatkozások helyesek, nem hoznak téves találatot.

Kereső funkciók, találatok

- A honlapnak csak egy szabadszöveges, egyszerű keresője van. Pipával jelezhetjük, hogy mely típusú termékek között kívánunk keresni: *e-könyv, zene, multimédia, hangoskönyv*. Súgója nincs, bár olyan keveset tud a kereső, hogy nincs is rá szükség. A keresőkifejezés beírásánál mindegy, hogy kis- vagy nagybetűt használunk-e, különböző írásjelek hozzáadására nem reagál, a szavakat automatikusan csonkoltnak tekinti. Egyetlen betűre is ad találatot, nincs korlátozva a beírandó karakterek száma. Nincs ÉS, illetve VAGY kapcsolat a szavak között, ezért fontos találatoktól eshetünk el. Ha beírom, hogy „*tóth noszty*” vagy „*noszty tóth*”, nem adja ki találatként „*A Noszty fiú esete Tóth Marival*” című művet, holott szerepel a listán. Ha a keresés eredménye: 0 db találat, nem ad támpontot a pontosabb kereséshez. A keresőmotor mindenütt végez keresést, így az e-könyv bibliográfiai leírásában, a tartalmában és a róla szóló ismertetőben egyformán. Sok a „zaj” és a pontatlanság, nem feltétlenül a releváns találatokat kínálja. Érdeemes lenne választhatóvá tenni a keresés helyét és kiemelni a kereső-kifejezést a találatokban, mert ez sokszor elvész egy-egy hosszabb könyvleírásban. Mindezekből egyértelműen következik, hogy a megoldást egy részletes kereső beiktatása jelentené, ahogy a *Hiányosságok* 2. pontjában már érintettem.
- Előző kereséseinket nem tárolja a rendszer. A találati listát nem menti, nem lehet e-mailben elküldeni vagy kinyomtatni sem. Hasznos lenne egy „*utoljára megtekintett termékek*” funkció is.
- A találatok megjelenítéséhez is átgondoltabb felépítésre volna szükség. A találati lista tetején a keresőkérdés nincs feltüntetve (11. ábra). Nem áll módunkban megválasztani a felsorolás rendezési elvét, pedig sokféle felhasználó létezik, mindenki más szempont szerint kíváncsi egy-egy adathalmazra. Jelen esetben csak cím szerint

rendezi ábécébe a találatokat a rendszer, amely talán nem a leginformatívabb megoldás. Azonos szerző művei például így sohasem kerülnek egymás mellé. Lehet, hogy valakit egy témán belül az olcsóbb kiadványok érdekelnek, vagy mondjuk a legújabb termékek. Itt nem tudunk semmilyen tekintet szerint rangsorolni, úgyhogy mindenképpen hasznos lenne a több szempont szerinti rendezés lehetősége. Egy oldalon mindössze 24 cím szerepel, amit jó volna bővíthetővé, illetve választhatóvá tenni. Meg kellene oldani a lapozás nehézségeit is, mert most csak egyesével tudunk előre/hátra haladni. Például egy legördülő menüből ki lehetne választani, hogy melyik oldalra szeretnénk ugrani.

- A találati lista külalakját is előnyösebbé lehetne formálni. Jelenleg a viszonylag nagyméretű borítók fényképei látszanak a szerzőkkel és a címekkel. Mire mind a 24-et végignézzük, sokat kell görgetni, egy képernyőn nem férnek el. Nem feltétlenül rossz ez a megoldás sem, de célszerű lenne megtoldani rövid, részletes és mozaikos elrendezési móddal is.
- Böngészésre is van mód. Az állományt témakörök szerint csoportosították, s ahol szükséges, kellő alapossggal alosztályokra bontották és cím szerinti sorba rendezték (12. ábra). Ennek a felépítésnek ugyanaz a hibája, mint a találati listának; a szerző és művei nem rendezhetők

egymás mellé. Az e-könyvek esetében 30 fő- és 26 altéma közül választhatunk, többek között: *Újdonságok, Szabadon letölthető, Kötelező és ajánlott irodalom, E-könyvek, olvasás, Magyar próza* (pl. *Gárdonyi Géza, Jókai Mór, Karinthy Frigyes művei*), *Magyar líra, Világirodalom, Keleti irodalom, Történelmi regények, Szórakoztató irodalom (Krimi, Humor, satíra, Képregény), Művészettörténet, Irodalom- és kultúrtörténet, Természettudomány, Egészség, életmód, Ritkaság, reprint*. Az áttekintéshez remek lehetőség, hogy egy témakör nevére kattintva megjelenik a hozzá tartozó összes darabszám. Ebből megállapítható, hogy a legtöbb e-könyv a magyar prózán belüli kortárs irodalom témakörében található, összesen 143 darab. Azt is észrevettem, hogy – dicséretes módon – az utóbbi hetekben ezt a témakört bővítették a legintenzívebben, mert két héttel korábbi adataim szerint akkor még csak 114 kiadvány volt. A rangsorban a második helyet a *Világirodalom* témakör foglalja el 117 művel, ezt követi a *Gyermek- és ifjúsági irodalom* 92 találattal. A böngészésre sajnos csak az előzőekben bemutatott módon van lehetőségünk, vagyis nem ismerhetjük meg több szempont szerint az állományt. A megoldást a rendszer bővítése jelenthetné, ahogy azt a *Hiányosságok* 2. pontjában próbáltam körvonalazni.

The screenshot shows the search results for 'napló' on the multimedia.plaza.com website. The page features a search bar with the text 'napló' and several filters: 'e-könyv', 'hangoskönyv', 'multimédia', and 'zene'. Below the search bar, there are navigation links and a list of search results. The results are displayed in a grid format, showing book covers and titles. The first row includes 'Jane Allen', 'Gerlóczy Márton', 'Gyergyai Albert', and 'Ahern, Cecelia'. The second row includes 'haribangai', 'A PENZ', 'UMBRAPI LÁJLORN', and 'Mark Twain'.

11. ábra A kereséskor kapott találati lista

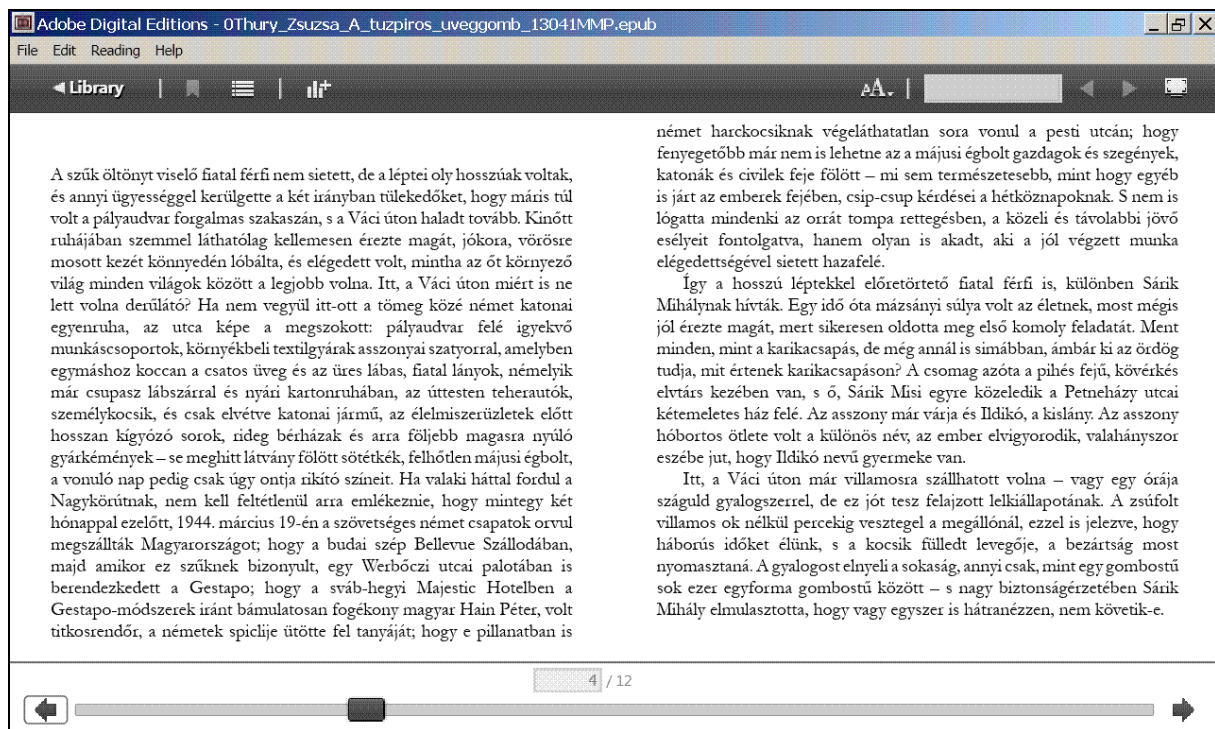
The screenshot shows the website multimediaplaza.com with a search bar and navigation tabs. The main content area is titled 'Kortárs irodalom' and displays a grid of 143 e-books. The books are arranged in a grid with 4 columns and 4 rows, with the last row containing only 3 books. Each book cover includes the author's name and the title. The sidebar on the left lists various categories such as 'Újdonságok', 'Szabadon letölthető', 'Magyar próza', 'Magyar líra', 'Világirodalom', 'Keleti irodalom', 'Dráma', 'Történelmi regények', 'Gyermek- és ifjúsági irodalom', 'Szórakoztató irodalom', 'Krimi', 'Kaland', 'Sci-fi, fantasy', 'Humor, szatíra', 'Romantikus regények', 'Berkesi András művei', 'Képregény', 'Utóélet, utazás', 'Művészettörténet', 'Történelem', 'Politika, jogrend', 'Gazdaság', 'Szociológia', 'Filozófia, lélektan', 'Irodalom- és kultúrtörténet', 'Zene', 'Természettudomány', 'Egészség, életmód', 'Sport', 'Életrajz', 'Memóár, interjú', 'Informatika', 'SZAK Irodó', 'Mercator Stúdió', 'Ezotéria', 'Ritkaság, reprint', 'Térkép', 'Tunstátérkép', 'JÓ TUDNI', 'Mi is az e-könyv?', 'E-könyvek letöltésének módja', 'A Digital Editions telepítése és használata', 'Miért érdemes nálunk vásárolni?', 'Üzletszabályzat', 'Mi a Sajátolc?', 'Használjon letöltőkártyát!'. The bottom of the page shows '143 db találat' and navigation arrows.

12. ábra A böngésző felület felépítése

Tartalom, minőség

• A szolgáltatás gazdái a Facebook oldalukon mindazoknak ajánlják a Multimédiaplázát, akik az internetet is használják a művészeti és a tudományos, ismeretterjesztő művek be-, illetve megszerzésére. Úgy definiálják a webhelyet, mint egy olyan „plázát”, ahová egy falat kultúráért érdemes betérni. Ezt a meghatározást alátámasztja a sokszínű kínálat. Páratlan színvonalú az áruház hangskönyv részlege, amely a *Mojzer Kiadóval* együttműködve épül. Egyaránt szerepel a repertoáron szépirodalmi feldolgozás, mese, vers, novella vagy hangos útikönyv. A legfrissebb húzónevük *Paulo Coelho*, akinek legújabb műve, az *Alef* kizárólag a Multimédiaplázán érhető el hangskönyvként, MP3 formátumban. Zenei szekciójuk szintén kivételes: a *Hungaroton Records*-szal kötött egyezménynek köszönhetően 112 album kétezer körüli hangfelvétele tölthető le MP3 formátumban, akár zene számonként is. Gazdag komoly-, könnyű- és népzenei kínálata van, legendás előadók tolmácsolásában. A multimédia-választékuk 12 olyan találatot ad, amelyet kizárólag itt érhetünk el. A Kossuth Kiadó a 90-es évek végén sok igényes és tartalmas ismeretterjesztő kiadványt készített és adott ki CD-ROM-on. Most azokat, amelyek nem avultak el, kicsit korszerűsítve, az aktuális Windows-változatokhoz igazítva ajánlják.

• A legnagyobb kínálattal az e-könyves rész rendelkezik, főképp szépirodalmi és ismeretterjesztő kötetekkel, sorozatokkal. Ahhoz, hogy még több vásárlót vonzzanak, hogy megtörténjen az áttörés ezen a piacon is, még jó néhány kortárs sikereszerzővel kellene leszerződnie a bestseller listák éléről. Ezt az úrt ellensúlyozza valamelyest az a szimpatikus kezdeményezésük, hogy 85 ingyenesen letölthető e-könyvet is elhelyeztek az oldalon, főként olyan magyar klasszikusoktól, mint Jókai, Mikszáth vagy Kosztolányi. Megfordulhat az ember fejében az a gondolat, hogy „ami ingyen van, az gyanús”. Nos, erre az esetre ez nem mondható el, mert jogtiszta, korrektúrázott remekműveket tölthetünk le. A letöltés menetéhez, a szükséges szoftver (Adobe Digital Editions) telepítéséhez kiváló, minden részletre kiterjedő, több pontba szedett leírást kapunk. Az ingyenes program segítségével olvashatók és kezelhetők a térítésmentesen letölthető, illetve az itt megvásárolt e-könyvek egyaránt. Szintén ennek a szoftvernek a segítségével lapozhatunk bele bármelyik kötetbe vásárlás előtt, hogy könnyebben eldöntsük, elég érdekesítő-e. Ez csalinak sem utolsó lehetőség, mert ki ne akarna folytatni egy jó könyvet az első fejezet végigolvasása után? (13. ábra).

13. ábra Belelapozás egy e-könyvbe

- Sajnos több helyesírási hibával találok a honlapon. Az Üzletszabályzatban kettővel, az e-könyvek témakörénél pedig a „Gyermek- és ifjúsági irodalom” rövid *u*-val szerepel. Az egyes könyvleírásokban is vannak hibák, például „Szepes Mária: Pöttyes Panni – Zsombokacska” címléírást találtam. Ellenőriztem a borítóját, ott helyesen szerepel a cím. Vagy *Tóth M. Ildikó* „Aszalás kandírozás” című e-könyvének címében az írásjel (vessző) maradt el a két szó között.

Metaadatok, bibliográfiai információk

- Az e-könyvek adatlapja sajnos nem túl informatív. A bibliográfiai leírásban minden esetben a cím, a szerző és a kiadó mezők szerepelnek. Ha van, feltüntetik még az ISBN számot is, egyébként semmi mást. Nem helyeztek el hivatkozásokat az egyes tételek mellé, pedig sokkal átjárhatóbb lenne az oldal, ha például a szerző további műveire át tudnánk lépni, vagy a kiadó többi könyvét, a sorozat további köteteit kattintásra láthatnánk, esetleg elérhető lenne a szerző rövid életrajza. Az oldalszámot nem adják meg, ez pedig nagyon hiányzik. Hogyan vegyünk meg valamit látatlanban, ha nem ismerjük a terjedelmét? Talán kezdik felfedezni e hiányosságot a fejlesztők is, mert a most érkezett november havi

hírlevélben örömmel figyeltem fel arra, hogy az újdonságoknál már szerepeltetik az oldalszámot, a fordítót, vagy hogy az egyik termék leírás alá egy *Interjú a szerzővel* hivatkozás került, amely a Kossuth Kiadó sajtóanyagára vezet. Ez a feldolgozottsági arány azonban még mindig pusztán 1% körüli.

- A borító kisméretű képe rákattintva, külön ablakban, nagy felbontásban válik elérhetővé. Néhány e-könyvhöz kellő részletességű ismertető is tartozik, ami jól összeszedett gondolatokat tolmácsol, de sajnos kevés esetben van ilyen. Még ennél is kevesebb helyen találkozhatunk a *Tartalom* mező feltöltésével, pedig ez is jó rálátást adhat a műre. A felsorolt adatmezők a dokumentum jellemzésére alkalmasak lennének, ha minden e-könyv leírása hiánytalan volna (14. ábra). (Követhető jó példa a feltárás további lehetséges mélységeire a BookandWalk: Ennek a hasonló profilú portálnak a rendszere értelmezi és elemzi is az e-könyvek tartalmát, megkönnyítve a több ezer mű közötti választást. Ennek következtében fellelhető az adatok közt az egyedi szavak száma is. Nagyon érdekes az is, hogy kiemelik a mű legjellemzőbb szavait. Továbbá skálázzák a mondatok bonyolultságát, a szókinccs gazdagságát és az olvashatósági indexet.)

Nyitóoldal > E-könyvek > Filozófia, lélektan > A magyar nép múltja 1

Benedek Elek
A magyar nép múltja 1

Kiadó fapadoskonyv.hu

Tájékoztató az e-könyvek **vásárlásáról** és **használatáról** (megnyitás, olvasás, másolás).

Kosárba teszem
990 Ft

➕ Kedvencek közé

Olvasson bele! **EPUB** **MOBI**

f G ✪ | ➕ További lehetőségek

Ismerető

Mi e könyvnek a célja? Végigvezetni az olvasót a magyar történelem kevésbé ismert, járatlan ösvényein. Eléje teríteni a magyar népnek, a föld népének ezer esztendő történetét; hol jobbra, hol rosszabbra forduló állapotát; végigvezetni a törekvések, küzdelmek ezer esztendő útján, amely törekvéseknek, küzdelmeknek hol nyílt, hol rejtegetett célja ez volt: szabadság, egyenlőség, testvériség. A föld népének története, állapotának, életének rajza e könyv a szolgálattól a szabadságig. A második kötet a most élő népet rajzolja: a bölcsőtől a sírig.

14. ábra Egy könyv adatlapja

- A címléírás végén kis ikonok segítségével az adatlapot kinyomtathatjuk, elküldhetjük e-mailben, megoszthatjuk közösségi oldalakon vagy felvehetjük a könyvjelzők közé; emellett itt tudunk beleolvasni a műbe, ha be vagyunk jelentkezve. Ezenkívül a *Kedvencek* közé is tehetjük, ami azt jelenti, hogy egy olyan listába kerül a termék, ahol a név egy hivatkozás az adatlapjára. Ez jó módszer, mert a későbbiekben keresgélés nélkül könnyen elérhetők az általunk kiválasztott elektronikus kiadványok. Mindez a *Sajátpolc* nevű gomb alatt jeleníthető meg, ahol a felhasználó adatai is láthatók és megváltoztathatók. Hatásos lenne, ha olyan kiegészítéseket iktatnának be, mint például szerkesztői vagy vásárlói vélemények, értékelések az adott termékről. Egy *Árlesőre teszem a terméket* funkcióval pedig értesítést kaphatnánk a hozzá tartozó esetleges akcióról. A könyves közösségi oldalak mintájára a webáruházat ki lehetne egészíteni *Szeretném megkapni, Ezt már olvastam* vagy *Küldd el ajándékba* funkciókkal is.

Micskei-Körös Kata
a Petőfi Irodalmi Múzeum
könyvtárosa.
E-mail: korosk@pim.hu

Dávid Adrienne
az Országos Széchényi Könyvtár
Digitális Gyűjtemény Osztályának
informatikus könyvtáros munkatársa.
E-mail: david.adrienne@oszk.hu

Ternai Zita
könyvtári informatikus.
E-mail: zita-6@freemail.hu

Beérkezett: 2012. XI. 8. – 2013. II. 2.

Egy válasz a Katalist-án (A kérdést l. a 65. oldalon)

Re: [KATALIST] könyvtári vagy kereskedelmi katalogus

Tisztelt Katalist,

nagyon örülök Balogh Béla felvetésének, mert egy régi elgondolásomat feszegeti, a könyvtári és a kereskedelmi katalogusok integrálhatóságát.

Fejlesztőként mindkét rendszertípussal dolgoztam, évekkal ezelőtt még egy ezzel kapcsolatos koncepciót is letettem az OSZK vezetőségének az asztalára. Egészen röviden: mind a könyvtári rendszerre, mind a kereskedelmi rendszerre nagyon sok pozitív hatása lenne egy rendszerintegrációnak – a könyvtári oldal elsősorban az adatok gazdagságát, pontosságát és teljes körűségét, a kereskedelmi rendszer a naprakésztséget, és a kiegészítő adatokat (tartalmi leírás, borítókép, kereskedelmi adatok, felhasználóbarátság) tudná a köztöbe adni. Ez egy közös, a szinergiákat kihasználó rendszer lehetne, egy lépéssel túl azon, mint amit B(alogh) B(éla) felvetett.

BBnak a keresők és a könyvtári katalogusok viszonyával kapcsolatban:

- 1) a *könyvtar.hu* fejlesztői (Kardos András, Füzesi Károly) nagyon sok fórumon hangsúlyozták, hogy milyen fontos és a statisztikákból kimutatható szerepe van a SEO-nak (keresőoptimalizálás: hogyan alakítsuk a nagy internetes keresők számára megtalálhatóvá az oldalt), és ők ezeket alkalmazzák is.
- 2) létezik egy webes szabvány, a Sitemaps Protocol (<http://www.sitemaps.org/protocol.html>), mely azt írja le, hogy hogyan lehet az egyes oldalakra – könyvtári kontextusban az egyes bibliográfiai leírásokra – irányítani a robotokat. Ezt számos közgyűjtemény alkalmazza a világban, többek között az Europeana is.
- 3) a Google, a Bing, a Yahoo! és a Yandex megalakították a *schema.org* csoportot, melynek a célja, hogy lehetőséget adjon a weboldalak fejlesztőinek arra, hogy egységes szótárat használjanak különféle dolgok megnevezésére. A keresők így pontosabban „megértik” az adott oldal tartalmát, amit számos szempontból ki lehet használni (pl. ár-összehasonlítás, szemantikus keresések, ún. „rich snippetek” (a találatok mellett megjelenő - esetleg kategorizált - oldalkivonatok, stb.)) Felfoghatjuk ezt a web ETO-jának vagy Dewey-jának is. Erre először természetesen a kereskedelmi cégek csaptak le, de tavaly ősszel megalakult a W3C keretében a Schema Bib Extend Community Group (<http://www.w3.org/community/schemabibex/>) melynek célja, hogy a könyvtári világban alkalmazott adatszótárakat (szerző, cím stb.) egységesítse, és egy ajánlást tegyen a *schema.org* ontológia kibővítésére. Ez azt jelenti, hogy az így publikált rekordokban a Google/Bing/Yahoo!/Yandex/... tudni fogják, hogy „Arany János” szerző (és persze személy, tulajdonnév stb.) az „1974” pedig a kiadás évszáma. Ennek megfelelően a keresők az ontológia alkalmazását már most is jutalmazták, de a jövőben várható, hogy erre a tudásra alapozva speciális keresőszolgáltatás is indulhat. Több könyvtári intézmény (OCLC, Europeana és mások) már elkezdte a *schema.org* alkalmazását. Például http://www.worldcat.org/title/a-modern-magyarország-1848-1896-sandor-marki-es-gusztav-bekszics/oclc/315784543&referer=brief_results - az oldal alján van egy „Linked Data” részt, és ennek a forráskódját érdemes tanulmányozni. (Mint a csoport tagja, és egyben technikai implementáló további részletekről szívesen beszámolok magánlevélben azoknak, akik érdekel).

A legjobbakat!
Király Péter
software developer
Europeana – <http://europeana.eu>
eXtensible Catalog – <http://eXtensibleCatalog.org>

Bibliográfia a digitális korban: IFLA 2012 elő-konferencia, Varsó

Bibliográfia a digitális korban (Bibliography in the Digital Age) címmel 2012. augusztus 9-én Varsóban rendezett konferenciát az IFLA (*International Federation of Library Associations and Institutions – Könyvtári Egyesületek és Szervezetek Nemzetközi Szövetsége*) Bibliográfiai Szekciója és Katalógizálási Szekciója. A rendezvény egyike volt azoknak az elő-konferenciáknak, amelyeket a Helsinkiben megrendezett 78. IFLA közgyűlés előtt Finnországon kívül, valamelyik környező országban tartottak meg. A bibliográfiai kérdésekkel foglalkozó összejövétel házigazdája a *Lengyel Nemzeti Könyvtár (Biblioteka Narodowa)* volt. A hazai közönségen és előadókon kívül résztvevők érkeztek még a következő országokból: Ausztria, Csehország, Dánia, Finnország, Kanada, Magyarország, Nagy-Britannia, Olaszország, Norvégia, Svédország, Svájc, USA. Aki tehetett, az elő-konferenciáról tovább utazott az augusztus 11–17-ig tartó IFLA-közgyűlés eseményeire.

A konferencia kérdésfeltevésai

A varsói összejövétel témafelvetése elsősorban a nemzeti bibliográfiák jelenlegi gyakorlatára és jövőképre irányította a figyelmet. Kiindulópontja az IFLA Bibliográfiai Szekció „*National Bibliographies in the Digital Age: Guidance and New Directions* (Nemzeti bibliográfiák a digitális korban: útmutató és új irányok)” címmel megjelentetett kiadványa, amely 2009-ben látott napvilágot. A kézikönyv nemes egyszerűséggel és tömörséggel foglalja össze, mi a nemzeti bibliográfia, milyen rendszert alkot, nemzetközi perspektívából pedig hol tart ma. A bevezető fejezetek a nemzeti bibliográfiák történetileg kialakult fogalmát, funkcióját és értékét világítják meg, a további fejezetek pedig érintik mindazokat az elméleti és gyakorlati tudnivalókat, amelyek meghatározzák arculatát, működését, előállítását és használatát. Részletezik azokat az átfomlódó elveket, tendenciákat és szabványo-

kat, amelyek ennek a műfajnak és rendszernek az életét és jövőjét befolyásolhatják: a nemzetközi katalógizálási szabályokat, irányelveket, a műközpontú bibliográfiai szemléletet, az informatikai környezetet, a kommunikációs formátumokat, a metaadatok életciklusát, a jogkezelés kérdéseit, a kiadókkal való együttműködés hagyományait és új lehetőségeit a metaadatok kezelésében. A függetlenben a legfontosabb terminusok, adatcsere-formátumok, szabványos azonosítók, szakmai portálok és egyéb hasznos információk szerepelnek.

Az útmutató több szempontból is értékelhető. Hasznos kézikönyv azok kezében, akik a világ fejlettebb részén szeretnének felzárkózni korszerű nemzeti bibliográfiai szolgáltatásokkal, nemzeti bibliográfiát szerkesztenek és adnak ki, vagy könyvtár- és információtudományi tanulmányokat folytatnak a nemzeti bibliográfiák szerepéről, szemléletmódjáról, funkciójáról és szerepvállalásuk megújítási törekvéseiről. Minden más tevékeny bibliográfus, katalógizáló, metaadat-gondozó és -közvetítő számára pedig pragmatikus útmutató és gondolkodásra serkentő olvasmányként ajánlható.

A kiadvány létrehozását a szerzők azzal indokolták, hogy a World Wide Web okozta változások és az elektronikus média robbanása megkérdőjelezte azokat a feltevéseket, amelyekre a nemzeti bibliográfiák építettek. Szükségessé vált olyan útmutató összeállítása, amely a még járatlan területeken is iránytű lehet. Ez a szándék valóban érvényesül a kézikönyv egészén: a szerzők közreadják az IFLA munkacsoportján megtárgyalt fogalmak újraértelmezését és számba veszik a változások során felmerülő kérdéseket.

A nemzeti bibliográfiák gyűjtőköre

Az egyik fontos alapkérdés a nemzeti bibliográfia gyűjtőköre. A bevezető fejezet szerzője, *Randi*

Diget Hansen összehasonlítja az 1950–1998 közötti időszak ajánlásainak változásait a 2009-es új útmutatóval, amelyben az IFLA-munkacsoport azon az állásponton van, hogy a nemzeti bibliográfia gyűjtőköre továbbra is a teljes nemzeti kiadványtermés kellene hogy legyen, értve ezen a kiadványok dokumentumfajtáinak teljes skáláját, ám ez nem feltétlenül jelent teljes körű lefedettséget: pragmatikus formális válogatási elvek alkalmazhatók. Hasonlóképpen, nem szükséges valamennyi dokumentumfajta ugyanolyan részletességgel és mélységgel, ugyanolyan szabályokkal katalogizálni. Az adatfelvételt különböző személyek, különböző helyeken végezhetik (katalogizáló, gyártó stb.), s automatikusan vagy félautomatikusan is létrejöhet a metaadatok rögzítése, akár más-más szabályok érvényesítésével, a dokumentum fontosságának megítélésétől, a felhasználói igényektől vagy az alkalmazott technológiától függően. A mai technológia megengedi a széles körben végzett, osztott adatrögzítést. Nem feltétlenül kerül minden egyetlen központi adatbázisba, az azonban erősen ajánlott, hogy az adattárak közös keresőfelületről legyenek hozzáférhetők. Továbbra is kulcsfontosságú nemzeti bibliográfiai intézet vagy más szervezet fenntartása és szerepvállalása, például a szabványok lefektetésében, gondozásában, a koordinációs munkában vagy a válogatás kritériumainak meghatározásánál. (*National bibliographies...*, p. 17–18.)

A könyv egyrészt összefoglalója a kikristályosodott elveknek és gyakorlati megoldásoknak, ugyanakkor sok olyan aktuális kérdést vet fel, amelyek megválaszolása nem egyszerű a webes tartalmak bibliográfiai számbavétele és rendszerbe foglalása szempontjából. Néhány kérdés és problémafelvetés felsorolászerűen:

- Mi a gyűjtőköre a nemzeti bibliográfiának: ami létezik, vagy amije meg is van, és amit meg is tud őrizni?
- Mi legyen a válogatás alapelve? Mit vegyen számba az e-kiadványokból?
- Automatizálható-e a válogatás?
- A web mint a nemzeti kiadványtermés forrása.
- Az új formátumok és média, a digitális források számbavétele: prioritás, fenntarthatóság, katalogizálási gyakorlatok összevetése.
- A dokumentumtípusonkénti bibliográfia fenntarthatatlansága.
- Az adattartalom kiegészítési lehetőségei külső forrásokkal való összekapcsolás útján.
- Kik a használók?
- A katalogizálás (adatfelvétel) szintje, elemkészlete.

- A tartalmi feltárás szükségessége.
- A funkcionalitás meghatározásának problémái.
- Valóban a hagyományos adatmodellre van szükség?
- A metaadatok újrafelhasználásának lehetőségei, minőségi kérdések.
- A hatékonyság mérhetősége.
- Maguknak a nemzeti bibliográfiáknak az elektronikus publikálása, funkciója, megjelenítési felületei.

Az e-források nemzeti bibliográfiai számbavétele

A varsói konferencia az e-források nemzeti bibliográfiai kezelésére összpontosított, inspirációt és ötleteket gyűjtve az új, még járatlan utak, technológiák alkalmazására, amelyek az útmutató további frissítéséhez is felhasználhatók. A szervezők hangsúlyozták: az új utak fürkészésénél mindenkor szem előtt kell tartani, hogy a nemzeti bibliográfia fontos információforrás a gyűjteményalakításnál (felhasználhatják a beszerzendő kiadványok kiválogatásánál); a katalogizálásnál; a könyvtárak és a használók széles köre számára elérhető hiteles hely a kiadványokról; s nem utolsósorban a tudományos kutatásnak valamint a statisztikai elemzéseknek is nélkülözhetetlen forrása és eszköze.

Nemzeti bibliográfiai útmutató portálrendszerben

A nemzeti bibliográfiákra vonatkozó ajánlások, útmutatók eddig papíralapú kiadványokban jelentek meg. A konferencia nyitóelőadásában *Neil Wilson (British Library)*, az IFLA Bibliográfiai Szekciójának koordinátora azonban bejelentette a webes médiumra történő áttérést. Az új felület dinamikus portálrendszerben, 2013 folyamán válik elérhetővé. Megérett a helyzet egy rugalmas, dinamikusabb, szabadon hozzáférhető, naprakész információkkal frissíthető segédlet kialakítására.

A bibliográfiai adatok felértékelődtek a megváltozott környezetben: a használók köre szélesedett, az adatok iránti igény megnőtt. Néhány példát említve: a kutatók hivatkozáskezelő szoftvereken keresztül használják a bibliográfiai adatokat, de az adatok hasznosulhatnak beágyazott, „mashup” alkalmazásokban, a felhasználók által gyarapodó közösségi katalógusokban vagy aggregálással kialakított adattárakban (LibraryThing, Open Library Project, Biblios.net). A nemzeti bibliográfiai

adatoknak a nyílt metaadatok, illetve a szemantikus web világában megbízhatóságuk, hitelességük és állandósult jellegük okán kitüntetett szerepük lehet. Az IFLA-útmutató korszerűbb kiadására nemcsak a szélesebb adat-előállítói és adatfelhasználói kör miatt van szükség, hanem természetesen, a hagyományos bibliográfusok körében is fontos a könnyű, gyors elérhetőség, a közös munkával, távolról szerkeszthető tartalom kialakítása, a többnyelvű megjelenés, a naprakész információk megszerzése csakúgy, mint a portál körül kialakuló virtuális közösségi élet.

A tudományos adatbázisokkal való metaadat-kapcsolatok lehetőségei

Dudás Anikó (PPKE BTK) a nemzeti bibliográfiák egy sajátos felhasználói körének szempontjából, a *Magyar Tudományos Művek Tára (MTMT)* adatfeltöltőinek és használóinak nézőpontjából elemezte a nemzeti bibliográfiák jelentőségét és lehetséges összefonódási pontjait a hasonló tudományos adatbázisokkal.

Az MTMT a magyarországi tudományos életben és a felsőoktatásban részt vevő aktív kutatók tudományos közleményeit valamint a rájuk kapott hivatkozások nyilvántartását célozza. Alapja a személyek tudományos publikációinak bibliográfiája. Az adatfelvivők hivatásos bibliográfusok/katalogizálók (könyvtárosok) valamint maguk a szerzők; az adatellenőrzést szakképzett bibliográfusok végzik. Mind az adatfeltöltéshez, mind az ellenőrzési/hitelesítési folyamatokhoz, mind a kiegészítő információkhoz való átirányításhoz felhasználhatók a nemzeti bibliográfiák (illetve az azokon alapuló nagyobb könyvtári katalógusok és az internetről elérhető bibliográfiák). E feladatokat szem előtt tartva viszont nemcsak az integrált vagy közös felületről elérhető, a könyvek adatait rögzítő bibliográfiákra van szükség, hanem az analitikus nemzeti bibliográfiai adatbázisokra is: a gyűjteményes köteteket feltárókra és a nemzetközi indexelő szolgáltatások látóköréből kieső nemzeti cikkbibliográfiák is hasznosíthatók lehetnek.

Miközben az MTMT egyfajta sajátos országos bibliográfia, a meglévő nemzeti és nemzetközi bibliográfiai infrastruktúrára is támaszkodik. Metaadat-elemkészletének egy része, valamint bibliográfiai állományának egy része is, átfedésben van a rendszeres nemzeti bibliográfiákkal. Az MTMT-be viszont a cikkek és hivatkozások adatait egyelőre csak az ismertebb nemzetközi indexelő/referáló

tudományos adatbázisokból lehet áttölteni. A bölcsészeti- és társadalomtudományok közleményei ezekben csak szórványosan szerepelnek, esetükben sokkal inkább az integrált vagy közös felületről elérhető nemzeti bibliográfiai adatszolgáltatások volnának hasznosíthatók, mind az adatfeltöltés, mind a verifikáció során. Erre jelenleg csak kézi erővel, az adatbázisok egyenkénti felkeresésével van lehetőség.

Az előadás részletezte, mi hasznosítható a nemzeti könyv és analitikus bibliográfiákból az MTMT számára, megvizsgálva a metaadatok kölcsönös felhasználhatóságát, a hasznosítható állandó azonosítókat, azt is kutatva, hogy a nemzeti bibliográfiákat milyen adatelemekkel gazdagíthatják vagy egészíthetik ki a tudományos adattárak. Ez utóbbi kérdés körébe tartoznak például a folyóiratokról szóló strukturált információk a célzott közönségről és a folyóiratok jellegéről (tudományos, lektorált); a személy kutatóhelyekhez, intézményekhez való kötődése; a nemzeti szerzői azonosító adatok (személynév besorolási adatok) kibővítése azoknak az auktoroknak a körével, akik a nemzeti bibliográfiai gyűjtőkör korlátozottsága miatt a nemzeti bibliográfiában nem szerepelnek (pl. mindazokkal, akik még nem írtak könyvet).

Nemzeti bibliográfia integrációja repozitóriummal és tudáskezelő rendszerrel

Marcin Roszkowski (Lengyel Nemzeti Könyvtár) a SyNat tudásbázis-projektumot (2010–2013) mutatta be, amely a lengyel nemzeti bibliográfiát kapcsolja össze a nemzeti könyvtár digitális gyűjteményével valamint a természettudományos és bölcsészettudományos repozitóriumokkal. A projektum keretében az értékesnek mondható webhelyek, online források azonosítási, kiválasztási és katalogizálási kérdéseivel is foglalkoznak, ugyanis a kiválasztott webforrások a platform részét képezik majd. A válogatás, minősítés kritériumaihoz a DESIRE (Development of a European Service for Information on Research and Education) dokumentációját alkalmazzák. A tudásbázis egyéb bibliográfiai adattárat is integrál, csatlakoztatják az intézményi és a területi repozitóriumokat valamint a disszertációk archívumát.

A nemzeti könyvtár többek között a metaadatok kérdésével, újrahasonosításával, a keresési modellek és technológia valamint a megjelenítési technikák fejlesztésével járul hozzá az eredmé-

nyekhez. A metaadatok fejlesztésekor a rendszer követelményeivel összehangolják az adatrepresentáció formális modelljeit, a meglévő ontológiákat (CIDOC CRM – a múzeumok nemzetközi szövetsége által fejlesztett Conceptual Reference Model; SWRC – Semantic Web for Research Communities), a MARC 21 formátumot, konvertálják a besorolási állományt, szemantikus webtechnológiával gazdagítva a rendszerezési, lekérdezési, megjelenítési lehetőségeket. Újdonság értékű, hogy a jelentősebb online források indexelésére automatizált módszert fejlesztenek ki, így a webforrások is bekerülnek a nemzeti bibliográfiába. A platform lehetőséget nyújt a fazettás rendezésre, komplex lekérdezésekre és tematikus vagy szakterületi bibliográfiák összeállítására.

Webarchiválás

Karin Kleiber (Osztrák Nemzeti Könyvtár) Ausztria webarchiválási gyakorlatát ismertette. 2000-ben a kötelezpéldány rendeletet kiterjesztették az offline digitális médiára, 2009-ben pedig, az új médiatörvény életbe lépésével, az Osztrák Nemzeti Könyvtár hivatalosan is megbízást kapott arra, hogy gyűjtse össze és archiválja az online médiát. A tartalomszolgáltatás *Web@archiv Österreich* elnevezéssel, korlátozott hozzáféréssel, 2010-től indult meg. A tárolási feladatokat az ausztriai szövetségi számítógépes központ (Österreichisches Bundesrechenzentrum) látja el.

A gyűjtési stratégia három szempont alapján valósul meg: (1) terület (domén) alapján, (2) válogatással és (3) esemény alkalmából létrejött online anyagok szüretelésével.

(1) A terület szerinti gyűjtés az *.at* országkódú webhelyeket és egyéb, az Ausztriához kapcsolódó dokumentumok tartalmi kritérium szerinti gyűjtését jelenti. A webpásztázást és a források begyűjtését csak minden második évben ismétlik meg. (2) A válogató szüretelés 2010-ben indult, s dinamikusan változik, milyen honlapokat érint. Elsősorban a média- és irodalmi gyűjtemények kerültek látókörbe. (3) Az eseménycentrikus gyűjtés 2008-ban kezdődött, s többnyire ideiglenes fenntartású, egy-egy speciális eseményre vagy alkalomra létrehozott honlapokra terjed ki, amelyek a történések befejeztével rövidesen el is tűnnek, mint például a választások vagy a sportrendezvények. Az archivált tartalom csak dedikált hálózaton keresztül érhető el, olvasható és nyomtatható; a letöltés és továbbítás nem engedélyezett. A *Web@archive*

metaadatai nem tartalmazzak leíró adatokat, kizárólag strukturális és adminisztratív metaadatokat tárolnak. A strukturális adatok a digitális objektum szerkezetéről, illetve az összetett dokumentumok részéről, objektumairól nyújtanak információt. Az adminisztratív metaadatok között kezelik a technikai, a jogkezelési, megőrzési és azonosító adatokat.

A digitális források katalogizálásának stratégiai és gyakorlati szempontjai

Tuula Haapamäki és *Sinikka Luukkanen* a Finn Nemzeti Könyvtár stratégiájáról adott áttekintést. A digitális könyvtár infrastruktúrájának elmaradhatatlan része a leíró adat a digitális dokumentumról. Az előállítás azonban nem pusztán a nemzeti könyvtár feladata: stratégiai cél az, hogy a metaadatokat más közösségekben is előállítsák, s ugyanilyen fontosnak tartják az azokhoz való akadálytalan hozzáférést és újrahasznosítást, mégpedig együttműködéssel, decentralizált úton, nemzeti és nemzetközi hálózatban, hálózati eszközökkel.

Az IFLA korábbi években megfogalmazott ajánlásai a nyomtatott kiadványok esetében a teljes nemzeti bibliográfiai rekorddal történő számbavételt javasolják. A 2009-es útmutató észrevételezi, hogy a teljes részletességű adatrögzítés nem tartható fenn. Ezek a bizonytalanságok is jelzik, hogy nem a teljes részletességű adatfelvétel elkészítése jelent gondot, hanem a gazdaságos adatkészítés mikéntje úgy, hogy a redukció során a hozzáférés és a keresés garantálva legyen. Ehhez jó kísérleti terepet jelentett a *Digitalizált ephemerák* projektum.

Érdekes követni a hagyományos dokumentumfajták elektronizálódási, illetve hálózatosodó tendenciáját is: a finn nemzeti termés 2011-ben 13 000 új könyv, amelynek 7%-a online; 1600 új periodikum, amelynek 25%-a online forrás. A kötelezpéldányokkal együtt beérkezhetnének a metaadatok is, csak hogy ennek a kultúrának a kialakulására valószínűleg még sokat kell várni, a beszolgáltatók az elektronikus objektum mellé ugyanis legfeljebb a címet és az ISBN-t szokták csak feltölteni. Ám maga a digitális kiadási kultúra is ingatag: a digitális publikációk általában kis kiadók műhelyeiből származnak, sokszor inkább csak egy-egy ismertető cikkről vagy brosúráról van szó, a dokumentumok és a kiadók rövid életűek, nehéz alkalmazni a nemzeti könyvtár által meghatározott küszöböt, s nehéz meghatározni azt is, milyen hozzáférési pontok fűzhetők a bibliográfiai tételhez. Általános megoldás a számbavételükre, hogy a lehető leg-

kevesebb adattal, a legminimálisabb bibliográfiai szinten regisztrálják őket. Ez összhangban van a 2009-es útmutatóval is, amely kifejti: a korábbi IFLA-útmutatók azt javasolták, hogy a nemzeti bibliográfiában valamennyi forrástípust ugyanolyan igényességgel vegyenek számba. Az egyenlő „bá-násmód” azonban tarthatatlan a folyamatosan halmozódó katalogizálandó anyag és a web kontextusa közepette, ezért több fokozatú leírási szintet érdemes bevezetni. A leírás szintjét, az adatfelvétel részletességét az határozza meg, hogy

- milyen adatelemek adóttak a forráshoz csatoltan, illetve,
- a forrásnak milyen értéket vagy milyen fontosságot lehet tulajdonítani a nemzeti bibliográfia szempontjából. (*National bibliographies...*, p. 48–49.)

Sinikka Luukkanen olyan megoldásokat is bemutatót, amelyekben egy szerző 23 e-könyvét (útikalauz-sorozatát) egyetlen rekord tartja nyilván, egy másik példában pedig egyetlen MARC rekordban kötegelten dolgoznak fel 68, ugyanazon kiadónál, de különféle szerzők tollából közreadott művet (1. ábra). A hangsúly a hozzáférési pontokra kerül, a leíró elemek minimálisra csökkennek. A hasonló összevonó, redukált adatfelvételek esetén is érvényes azonban a korrekt, pontos, hiteles, a megtalálhatóságot legalább alapszinten biztosító adat rögzítés.

041	\$a eng
080	\$a 820 \$x -3
080	\$a 820 \$x -1
245	\$a Poetry and prose in English from xPress(ed) \$f 2003-2004.
260	\$a Espoo : \$b xPress(ed), \$c 2003-2004.
300	\$a 68 e-books.
700	\$a Collin Sorin, Wendy. \$t Pie pieces
700	\$a Glass, Jesse. \$t Puppet psalms.
700	\$a Edwards, Kari. \$t Null set.
700	... and 65 other titles like these
856	\$u http://urn.fi/URN:NBN:fi-fd2012.....

1. ábra Egy rekordban több mű

Kettős szemlélet: egy országban két nemzeti bibliográfia

Pat Riva (*Bibliothèque et Archives nationales du Québec*) a kanadai nemzeti könyvtárak szemléletmódját és az ezek munkája során keletkező két nemzeti bibliográfiát mutatta be (*Library and Archives Canada, LAC; Bibliothèque et Archives nationales du Québec, BANQ*). A kettős rendszer meglehetősen bonyolult. A LAC szövetségi szervezet, az előállított bibliográfia kétnyelvű (angol, francia), a BANQ regionális, bibliográfiája egynyelvű (francia), s az előzőhöz képest valamelyest regionális jellegű. Riva összehasonlítja a 2008-ban kiadott kanadai szövetségi bibliográfiai katalogizálási elveket a 2012-ben meghozott québeci elvekkel. Táblázatba foglalva, Pat Riva ismertetője alapján, kissé egyszerűsítve, ezek a következők:

LAC		BANQ	
Teljes	valamennyi hozzáférési pont a besorolási rekordok (törzsadatok) kitöltésével, ellenőrzésével; osztályozási jelzetek, tárgyszavazás (több rendszer szerint is)	Teljes	valamennyi hozzáférési pont a besorolási rekordok (törzsadatok) kitöltésével, ellenőrzésével; osztályozási jelzetek, tárgyszavazás (több rendszer szerint is)
Alap	elsődleges nevek, címek, besorolási rekordokkal; osztályozási jelzetek, tárgyszavazás (több rendszer szerint is, de kevésbé részletesen)	Alap (allégé)	elsődleges nevek, címek, besorolási rekordokkal; osztályozási jelzetek, tárgyszavazás
Minimális	elsődleges nevek, címek, besorolási rekordokkal; osztályozás, rövidített jelzetekkel, tárgyszavazás nélkül	Minimális	elsődleges nevek, címek, besorolási rekordokkal; osztályozás (csak egy rendszer szerint), tárgyszavazás nélkül, csak formai tárgyszavak
Rövidített	cím, egyetlen név hozzáférési pont (törzsadathoz való hozzárendelés nélkül), osztályozás nélkül, tárgyszavazás nélkül	Bővített	Teljes leírás kiegészítő elemekkel: információk a hozzáférésről, a régi nyomtatványokra jellemző részletes leírás

Teljes leírás illeti a szövetségi bibliográfiában a legfrissebb kiadványokat, valamennyi referenszművet és genealógiát. *Alapszintű* leírás jár a kurrens zenei hangfelvételeknek és a szövetségi kormányzati kiadványoknak. *Minimális* leírás a tartományi kormányzati dokumentumoknak, a kutatási jelentéseknek, műszaki leírásoknak és a ritka könyveknek. *Rövidített* leírást kapnak az aktuális évhátártól számított három évnél régebbi dokumentumok, valamennyi kisebb kiadvány, a városi, községi közigazgatási dokumentumok. A québeci gyakorlat hasonló, azzal, hogy *teljes* leírást kapnak a tartományi kormányzati kiadványok, *alapszintűt* a városi kiadványok, tankönyvek, kutatási és műszaki jelentések. *Minimális* leírást csak azok a kisebb kiadványok, amelyek nem kerülnek be a québeci bibliográfiába. *Bővített* leírással tartják nyilván a ritka/régi könyveket (1851 előtt kiadott nyomtatványok).

A prioritások: a szövetségi intézményben elsődlegese a CIP rekordok, a szövetségi kötelese példányként beérkező dokumentumok és valamennyi referenszmű. Másodsorban következnek a CIP kiegészítések, a különgyűjtemények kurrens beszerzései. A kurrens publikációk elsőbbséget élveznek a régebbiekkal szemben, a digitálisak pedig a nyomtatottal vagy az analóggal szemben. Québecben is kitüntetetten kezelik a CIP program rekordjait, a használói megrendelésre készülő rekordokat és a tartományi kormányzati dokumentumokat, s csak másodsorban a kurrens és az előző évi kiadványokat, harmadsorban pedig a régebbi dokumentumokat. Az online kiadvány ugyanolyan prioritású, mint a többi formátum.

Kanadában digitális forrásokra 2004-től van érvényben kötelese példány rendelet, de csak a fizikailag önálló, megfogható dokumentumokra terjed ki. Ettől függetlenül, a szövetségi könyvtárban és Québecben is folytatnak webaratást. Szemlátomást nő viszont az online források önkéntes beszoolgáltatása iránti érdeklődés.

A nyílt bibliográfia felé

Anke Meyer, a német nemzeti bibliográfia munkatársa azokra a kérdésekre tért ki, amelyek követe se, értelmezése nehézséget okoz a web kontextusában és a digitális kiadványok számbavételénél. A nemzeti bibliográfiák *területi* elvűek és *kiadványokat* vesznek számba, viszont épp ennek a két fogalomnak az értelmezése válik problematikusnak. A területi hovatartozás meghatározhatatlan a tu-

dományos publikálásnál, ahol a szerzők és intézményeik több országhoz kapcsolódnak; az intézményeknek több országban lehet irodája, képvisellete, s általában is, a weben közreadott publikációknál csekély jelentősége van a földrajzi hovatartozásnak. Maguk a nemzeti bibliográfiai rendszerek is összetettebbé váltak: a leíró adatok gyakran külső állományból vett azonosító adatokkal vagy a dokumentumhoz vezető csatolópontokkal egészülnek ki. A bibliográfiákat tekinthetjük a web részének is, ha szervesen beépülnek a webbe, kapcsolódnak a web más forrásaihoz és más pontjaihoz. A német nemzeti bibliográfia is gráfok hálójaként lebeghet a szemünk előtt, hiszen nemcsak azokat az adatokat tartalmazza, amelyek előállításáért a nemzeti bibliográfia a felelős, hanem azokat is, amelyek a Német Nemzeti Könyvtár más adatrészeihez is kapcsolódnak, s felhasználhatók nyílt kapcsolt adatokként. S fordítva: esetenként a nemzeti bibliográfia tételei is megkonstruálhatók a web bármely területén közzétett, nyílt kapcsolt adatokból. Ezek a körülmények nagy változásokat hozhatnak a nemzeti bibliográfiák előállításában és felhasználásában. A *Deutsche Nationalbibliografie* 2012. július 1-jétől a 2011 előtti adatokat CC0 licenc alá helyezte, azaz bármilyen felhasználást (akár kereskedelmi célút is) engedélyezi (Creative Commons Zero Waiver – Creative Commons minden jogról való lemondás).

Reprezentativitás: a válogatás kritériumai, a katalogizálás szintjei

Hanne Hørl Hansen az online források Dániában kialakított gyűjtési módszeréről és katalogizálásáról számolt be. A Dán Nemzeti Bibliográfia intézete a *Királyi Nemzeti Könyvtárral* együttműködve végzi munkáját. Sok országtól eltérően a kötelese példányok itt elsősorban nem a nemzeti bibliográfia céljait szolgálják, hanem a könyvtári szolgáltatással vannak szorosabb összefüggésben. A nemzeti bibliográfia mennyiségi korlátokat vezetett be: a régebbi anyagból évente csak meghatározott számú online forrást vesznek fel. E-könyvből retro-spektíven évi 300 művet, audiokönyvből (legalább 15 perces) 100-at, zeneműből 800-at, kortárs online dán zenedarabból 200-at stb. Nem korlátozott a művek száma a kurrens e-könyvek és a mozgóképek esetében, így a teljes dán könyv- és filmtermés bekerül a nemzeti bibliográfiába. Összesen 750 folyóiratot indexelnek, a számbavétel körébe tartoznak az online időszak kiadványok is, s ha egy periodikum párhuzamosan megjelenik papír- és digitális formában is, a papírváltozat tétele kibővül

az elektronikus változatra vonatkozó információkkal.

Dániában az internetes dokumentumok 2005-től törvényesen kötelempéldányok. A törvényi szabályozás hatására létrejött netarchívum (*Netarchive.dk*) nem érhető el a széles felhasználói kör előtt, s metaadatai a kezdetekkor nem feleltek meg az alapvető nemzetközi katalogizálási szabványoknak. A nemzeti bibliográfiában való regisztrálás kialakításához 2009-ben szakértői munkacsoport foglalkozott a válogatás kritériumainak meghatározásával és a katalogizálás szintjével, szem előtt tartva a fenntarthatóságot és a gazdaságosság szempontjait. Az IFLA 2009-es útmutatója több ponton jelentett támaszt az elemek körvonalázásánál, ilyen volt például az, hogy a tartalom fontosságának mérlegelése elsődlegesebb a dokumentumtípusnál; a nemzeti bibliográfiának nem kell feltétlenül teljesnek lennie, elegendő a reprezentativitás; a forrás fontosságától függ a katalogizálás szintje, részletessége; a metaadatok legyenek újrahasznosíthatók.

Az online anyagok bibliográfiai feldolgozására 2011-ben jött létre szerződés a dán bibliográfia, a kulturális tárca és a Dán Királyi Könyvtár között. A nyomtatott könyvek e-változatait a nyomtatott változatot leíró rekord másolatával reprezentálják (copy cataloguing) – a szükséges információkiegészítésekkel. A nem könyv jellegű online kiadványok retrospektív feldolgozását alacsony szintű leíró adatokkal végzik – ám maga a kiválasztás folyamata sok időt vesz igénybe.

Az egyik legszembetűnőbb probléma az online források feldolgozásánál a *kiadott (published)* terminus értelmezése: mi számít kiadványnak vagy kiadott műnek online környezetben? A munkacsoport definíciója szerint valami akkor kiadott, ha az kiadásra szánt és hozzáférhető (szabadon vagy megvásárolható); nem tekinthető magánjellegűnek vagy helyi érdekűnek; szélesebb közönségnek, nem pedig zártkörű felhasználásra vagy kisebb közösségnek szánták.

Összefoglalás

Az összejevetel nyolc előadása a nemzeti bibliográfiák XXI. századivá válásának sok kérdését hozta felszínre. A legégetőbb kérdések: az online források válogatási kritériumainak meghatározása; a

nyitott, széles körben hozzáférhető és újrahasznosítható metaadatok előállítás; kapcsolódás a szemantikus webhez; a tudományos információszolgáltatásokhoz; a valamennyi dokumentumfajára általánosan érvényes leírási koncepció helyett a leírás mélységi és hozzáférést/kereshetőséget segítő szintjeinek kidolgozása; a változatos digitális források bekapcsolása a bibliográfiai rendszerbe új feldolgozási munkafolyamatok megtervezésével; a gazdaságossági mércék meghatározása; korszerű technológia alkalmazása. A végfelhasználók (könyvtárhasználók) és a könyvtárosok kívül jelentős használók a kiadók, a kereskedelem, a különféle szervezetek (statisztikai és finanszírozó szervek), jogkezelők, a tudományos közösségek, s az emberek mellett a gépek is jelentős aktív „fogyasztói” kört jelentenek. Mindezek a körülmények hatással lehetnek a bibliográfiáról való gondolkodásra és az adatkezelés módjára.

A kérdések többségére nincs egyetlen, egységes válasz. Pragmatikus útkeresés jelei ezek a megváltozott környezet közepette. A nemzeti bibliográfia ügye komplex és globális kérdés, egyes vonatkozásaiban nemzetközi egység alakult ki. Ugyanakkor lokális problémakör is: más elemei szűkebb, regionális hagyományokat követnek vagy sajátos funkciók vezérlik szerkesztési elveiket és működésüket. Mindezek formálásához és összehangolásához a konferencia is hozzájárult a kísérletek, megállapítások, és a már elért eredmények ismertetésével, összehasonlításával vagy értékelésével, illetve az új igények és lehetőségek felderítésével.

Irodalom

Bibliography in the Digital Age, IFLA Satellite Meeting, National Library of Poland, Warsaw, 9 August 2012. A konferencia honlapja az előadások bemutatóival <http://bn.org.pl/ifla-2012/>

National bibliographies in the digital age : guidance and new directions / IFLA Working Group on Guidelines for National Bibliographies ; ed. by Maja Žumer. – München: Saur, 2009. – (IFLA series on bibliographic control; 39). – ISBN 978-3-598-24287-8

(Forrás: *Bibliography in the Digital Age*, Tuula Haapamäki és Sinikka Luukkanen előadásának prezentációja)

Dudás Anikó

(Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészeti és Társadalomtudományi Karának oktatója, az MTMT Bibliográfiai Szakbizottságának tagja)